

Hantvesten en privilegien van Enchuysen

<https://hdl.handle.net/1874/338649>

MS. HIST.

169

Kust V H 20

*Hantvesten der He-
erde van Euchäyssen
1530. oud maar dui-
delijk schrift.*

*Die Catalogus van
Van der Burgh.
pag: 67. ne 8 in
10.*

1106 (Hist. 169.)

Hantvesten en Privileg

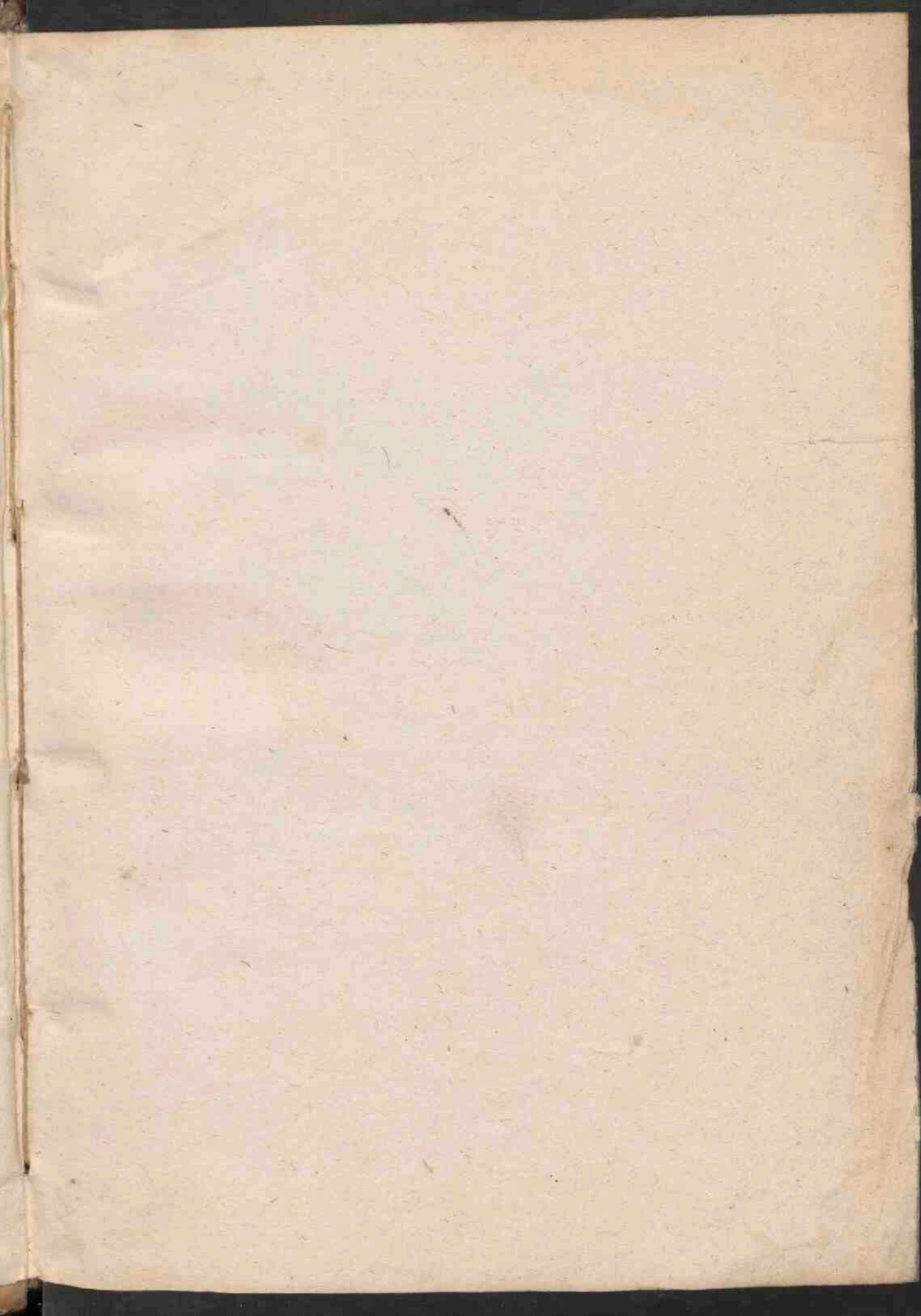
Fol. 4b: Dese hantue-
eynde indie han van E.
tal 1530). Fol. 2a. Da
die kueren ende statute
onse stede van E. etc.
is dat water recht mit vonnisse. Fol. 91(—95). Valuacien van penningen van 1474—1527.

z.... wonende int west-
an den bezitter met jaar-
n E. Föl. 11a. Dit zijn
r volgen priuilegien die
leggen etc. Fol. 80a. Dit

Afkomstig van (E. W.?) van der Burgh. — Overgebracht van het Archief der gemeente Utrecht.

Zie over dit HS. J. A. Fruin, in „Nieuwe Bijdragen voor Rechtsgeleerdheid en wetgeving“, N. Reeks, IV (1878), bl. 348; Westfriesche Stadsrechten, uitgeg. door Mr. M. S. Pols, II bl. 190, waar dit HS. als E² vermeld is, maar bij vergissing daarbij is aangeteekend dat de Muntevaluatien ontbreken.

Hs.
5 H 20

Kunt V H 20

1106 (*Hist. 169.*) *Charta. 4^e. 95 ff. 1530.*

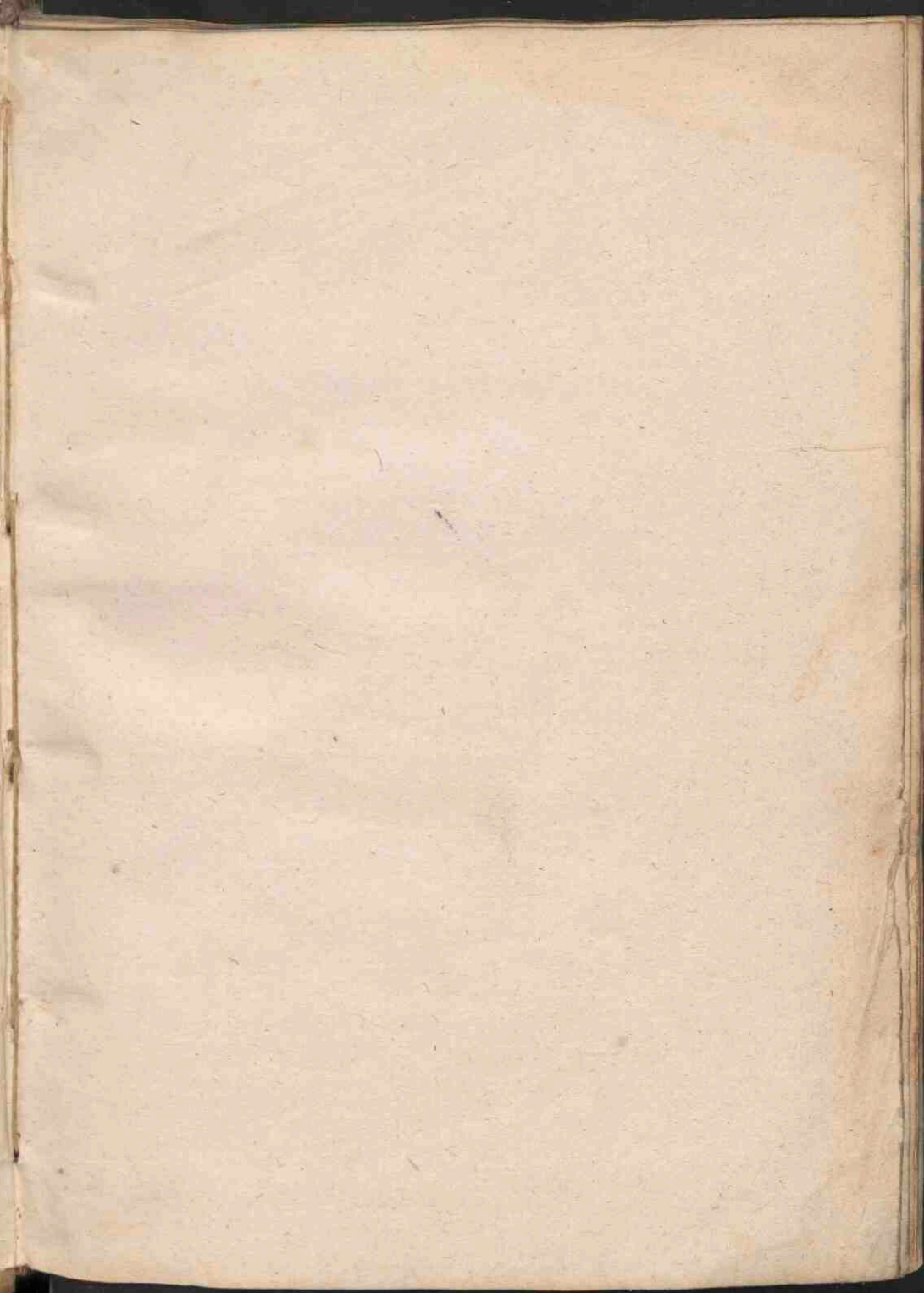
Hantvesten en Privilegien van Enchuysen.

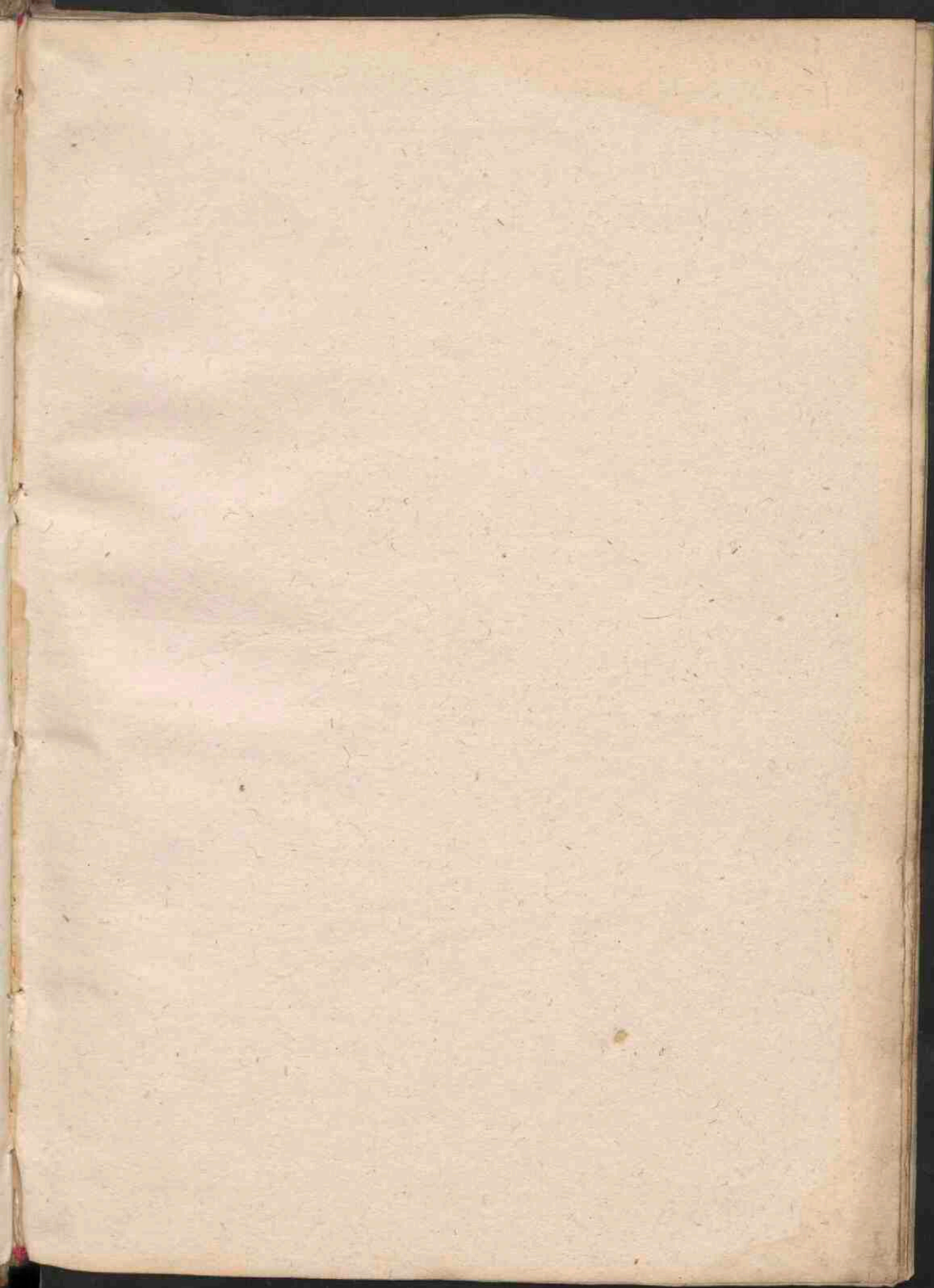
Fol. 1b: Dese hantuesten hoert toe Luytgen Mathijsz.... wonende int westeynde indie ban van Enchuysen. (Daaronder het wapen van den bezitter met jaartal 1530). Fol. 2a. Dat sijn die hantuesten der stede van E. Fol. 41a. Dit sijn die kueren ende statuten der stede van E. Fol. 2-a. Hier volgen priuilegien die onse stede van E. etc. Fol. 74a. Aldus salmen een man leggen etc. Fol. 80a. Dit is dat water recht mit vonnisse. Fol. 91(-95). Valuacien van penningen van 1474-1527.

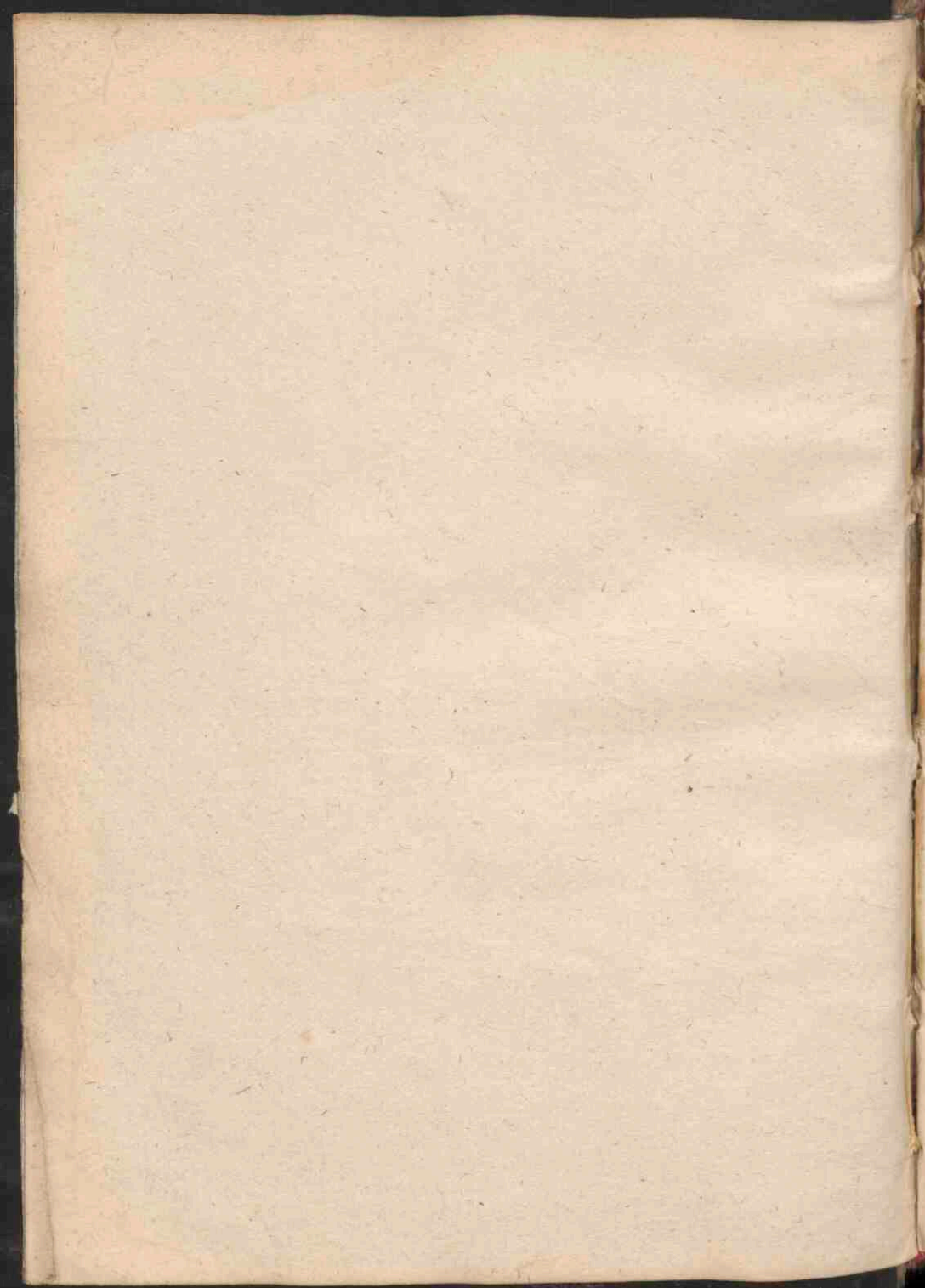
Afkomstig van (E. W.?) van der Burgh. — Overgebracht van het Archief der gemeente Utrecht.

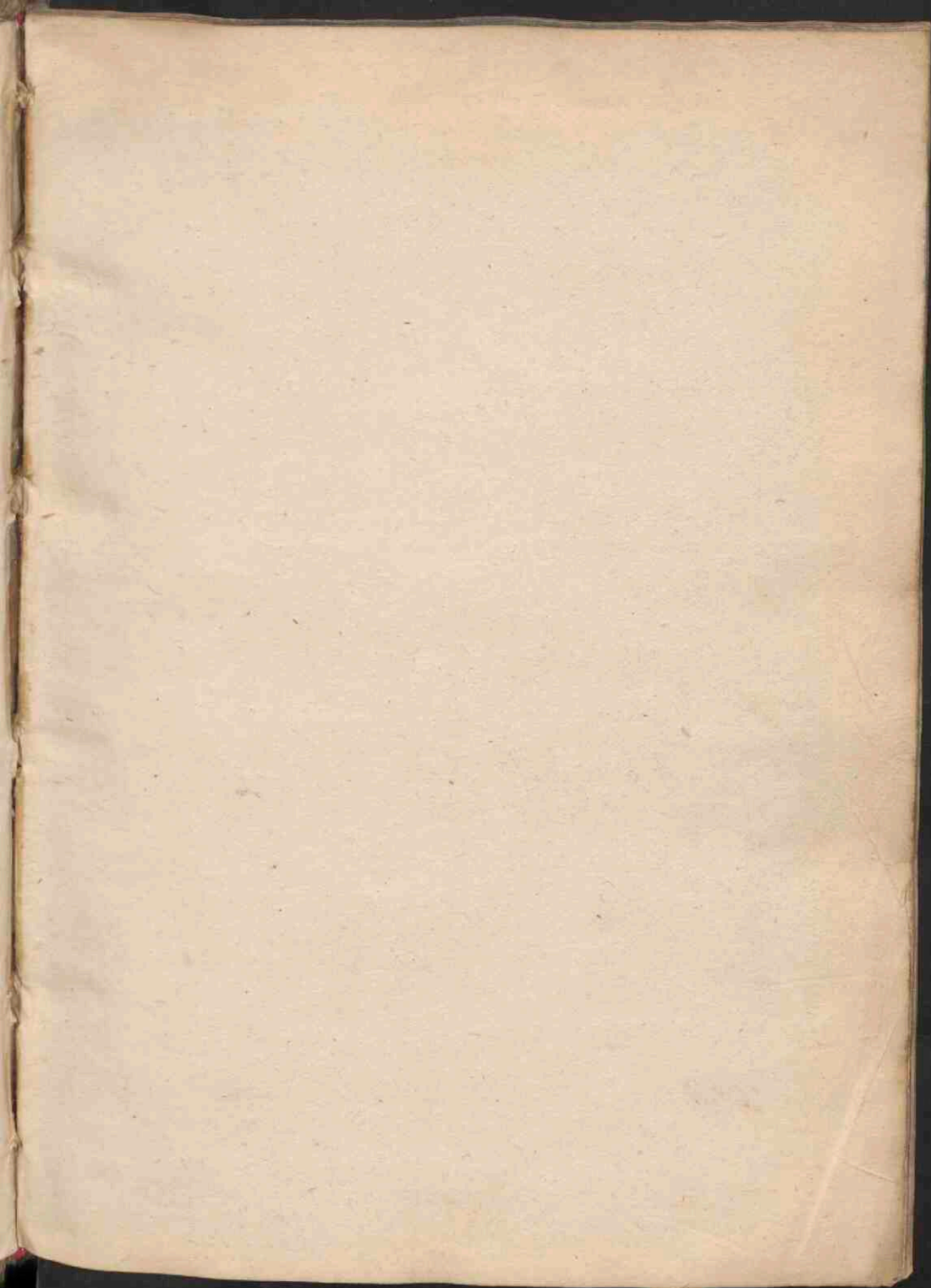
Zie over dit HS. J. A. Fruin, in „Nieuwe Bijdragen voor Rechtsgeleerdheid en wetgeving“, N. Reeks, IV (1878), bl. 348; Westfriesche Stadsrechten, nitgeg. door Mr. M. S. Pols, II bl. 190, waar dit HS. als E² vermeld is, maar bij vergissing daarbij is aangeteekend dat de Muntevaluatien ontbreken.

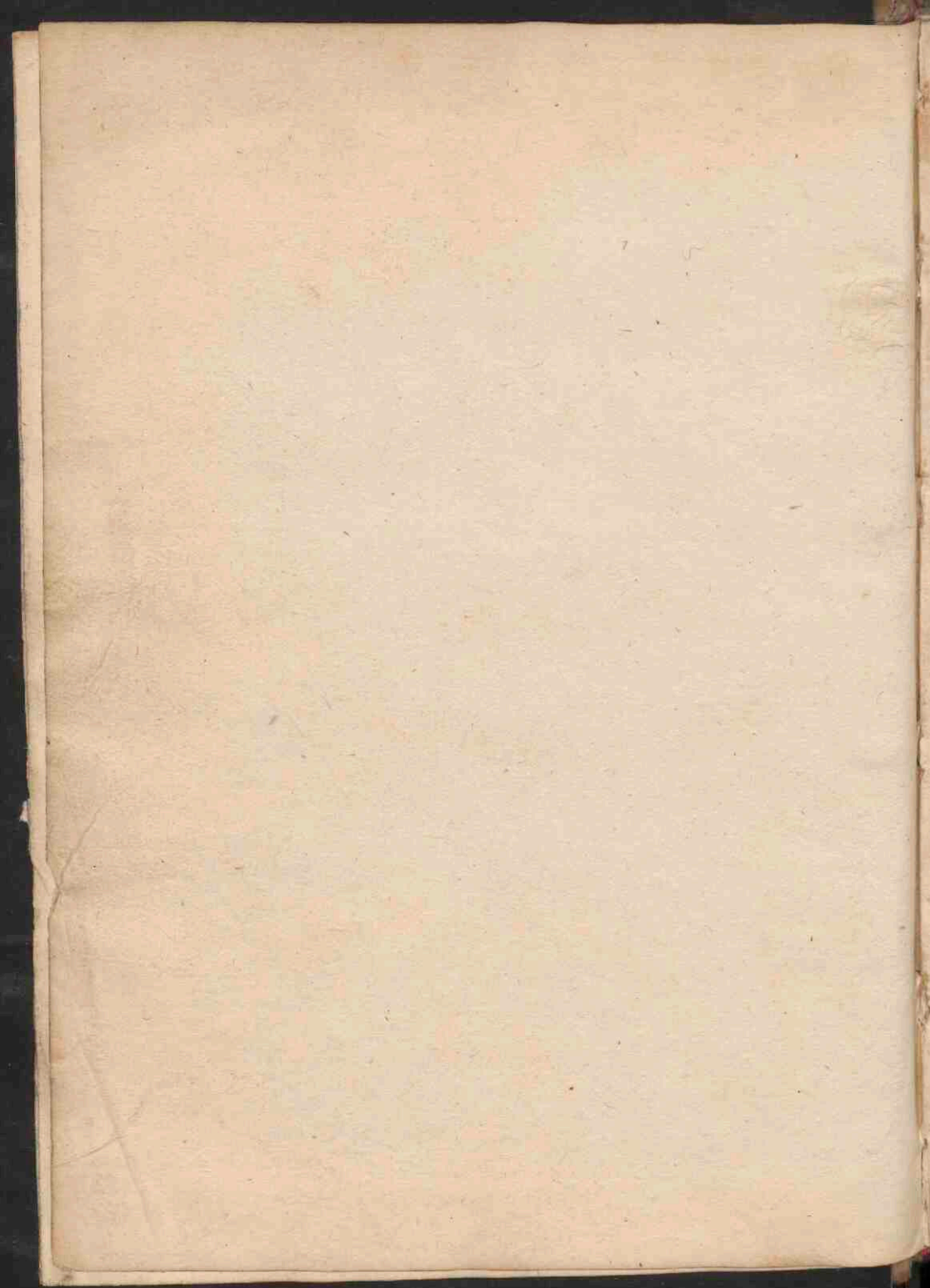
Hs.
5 H 20

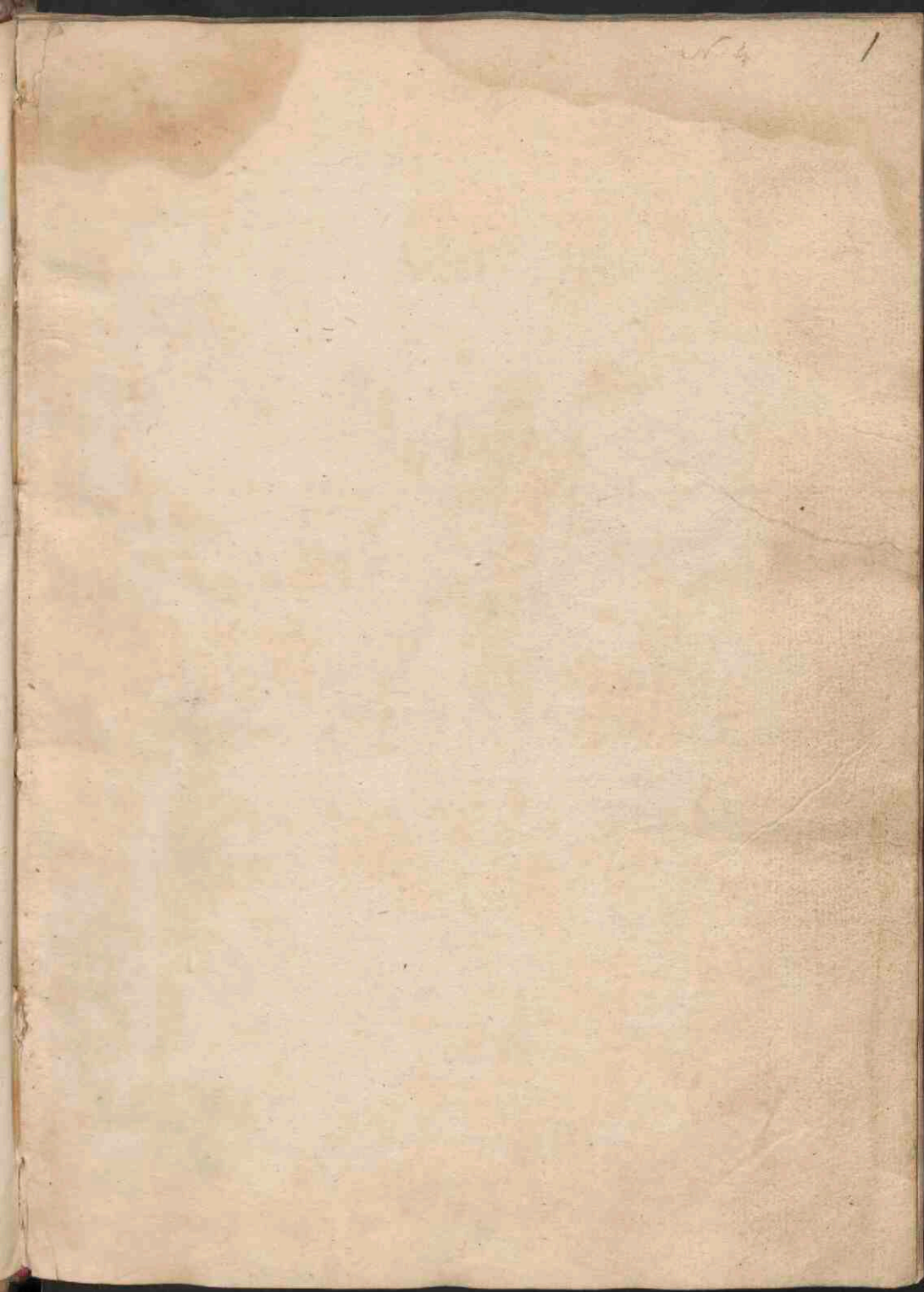

98
Dese hantroffen hoert toe luytge inachtig
mit sin hantroffen ende kindezen wonende
int west eynde in die ban van Enghusen.

Wat sijn die hantuoeste d' stede vā Enchinsen.

In tijden op datse niet vergliden mitten tyt
soe betaemt datse doer ghedemeynisse der
scriftueren en doer onronde vā gueden lūde
werde loeft. **Tollen vrij te water en te lande.**

¶ Daer om wij dattet come tot lēnisse der
gemeene lūden dat wij om liefhede der vri
hede der poerte van Enchinsen en om bedē der
poerteren al daer soe hebbē wij ons willich
lijzen geboegen en hebbense quyt gelaten en
vrij van alle tollē en van wt zoeringe vā tollē
te water en te lande int graeffscap vā hollant

¶ Een poerter sal hebbē vōnisse vā frepenē.

¶ Doert soe hebben wij ghegeuen den voer
seiden poerteren aldusdāinge vriheit dat is
te wete waert dat enich man niet lette tegen
enige poerter vā Enchinsen die sal daer niet
of hebbē dan vōnisse vā frepenē noch wij noch
onse nacomelinge en sullē anders daer niet of
ensthen. **Poerter is in hoer goet gewelt te doe.**

¶ Doert soe wie vanden ondersaten nemāt van
den voer seiden poertere onrecht of ghewelt
dede in synen guede die hij rechteliche en sonder
claghē beseten heft die front vā Enchinsen
mit alle gemeente alsoe wel mitte arme als
rijke sal al daer vare en dat onrecht corrige

zen sonder dse toern. **vā poerters an te nemē**

Daer na van onsen ende onser linden bezade
hebbē wij waerdelike verzeent dat die poerte
van Enghysen mitte selue rechte verblift word
dat dese tegemoerdige brief in hout. Dat is
te weten. **S**oe wie van wat lande dat hij comt
in die voerside poerte en poertez begheert te
werde die poerte en ingang sal he open wese
alsoe dat hij sweere sal ons en onse arfname
en der seluer poerte trouheit te doen en hij sal
ghene den sronke vier penngē den bode en
penne. En ter srope wille sal hij ghene drie
scett. En als dit gedaen is daer na so sal hij
bruden dat recht en vruheit vander poerte

Soe wie hier poertez wert die. **dat selfde.**
salt gezechte ghene eenē ouden schilt tot des
rechts roft en elke hezche een pond was.

Werlof om roern te saken en te gaderē.

Doerit elc poertez dies behoest sal hebben
xl. daghe in die maent vā julio en mē oeght
sijn roern te gaderē. Ende soe menigen dach
te saken mēn hezst biken drompelen vā
der voersider poerte alsoe als die tijt ver
leden is dat hij weder comē sal totter poerte
en al daer wonen. **A**ldus sal elke mēne poer
ter ziim hebbe. xl. daghen sijn dinnē in die
poerte te voeren. **Poerters te verdaghe.**

Doerit alsme een poertez in een salue hez
ken sal soe salme hem dagen bij den rechter
of bij sijnen bode totte rechte te romen vier
tien nacht na den daghe. **E**en poertez die
gedacht is machme dach voert setten en
roten. **M**aer van eenē rechte sal hij hebben
twe weken dese voerside maniere van
daghingē heeft die stede alleen vā saken
die gheert werden onder poertzen

1 **T**of dat een gast eē poertez. vā gyst recht.
voez den rechter tzeit in salu die rechter sal
die gast recht doen binne den d'zde dach om
gemar des gasts. **Te ontfuldigē poert of gyst.**

9 **T**als eē poertez of een gast vā eenre clage
op welck hij getzeit is in een salu die sal hem
ontfuldighe mit een tyngh ende syn eyghen
hant **E**nde al te hantē sal hij schuldich wesen
hem te ontfuldighe in dien rechte **h**ij sal
hem oec ontfuldighe mit onronden soe sal
hij hebbe vast bezade twee weken **A**lso noch
tans dat een poertez onrondscap mach dra
ghen tegens eenē poertez **E**nde een slercht
poertez die onrondscap draecht die sal swee
zen **M**aer een siepen die gheet is mach on
rondscap draghen sonder swere. **Te verdagē**

10 **T**als enich man gedaecht wert. **om ghelt.**
van dinghe van gelde die sal gedaecht werde
by den rechter of by den bod te minsten in
tiegēwoerdicheit vā twee poertez **E**nde
inder daghingē sal taxeret werde die sōme
vande gelde **E**nde die verdaecht is en inden
voez setten daghe niet en verschijnt so sal
die clager behouden alsoe veel gelts als
inder daghingē getaxeret was tegen dien
die gedaecht was **E**n die gedaecht was en
niet en comt die is die rechter schuldich eē
ban ende boete van drie scellingē hollants **E**n
twee scellingē den clager om genoech te doen

11 **T**here mogē hoer dienaers vande recht nemē.

Tdoert of enich ander heren dienaers
of thens liiden van ons of vā onse soute
totte rechte gedaecht worde **H**oer selfs he
machse vande rechte nemē **A**lsoe dat hij loine
mit schere trouwe binne .xv. daghe hem een
recht rechte te doen **E**nde en doet hij des

niet daer na en mach hi se niet wene vanden
rechte vande poerte. **Op azue te verdraghe.**

12

TAls enich man op enich azue te recht wert
gedaecht en totte eerste daghe die hi gheset
is niet en verschiint inde rechte soe salme hi
dagen anderwerf en verschiint hi hem dan
niet soe salme hiem dage derderwerf of hi
dan niet en verschiint soe is hi schuldich genoch
te doen den rechter vā beide gesessen hi te
gelde me twee secht of comt hi derderwerf
niet die ghene die gedaecht is die vallet vā
der sake. **E**n die azue op welcke hi ghetert
is in die sake sal hi of gewesen werde. **I**st
oer dat die dager enge dach der daghinghe
hi niet en verschiint die vallet slerhs vande sake.

Op geltlike sake een poertez te vdraghe.

13

Of een poertez vā enich man getert worde
in een sake op geltlike saken sonder vā be
loef der hant die gemeenlic niet gheweder
hant hi verzwint of het en ware dat hi hi
bi sepe ne verwoone die ghene diene betiet
die mach hi ontsuldige mit sijn enghen hant.

14

TAls nemat. **Te sweere om geltlike sake.**
sweeren sal om geltlike dinge die mach valle
vander sake en verliesen. **I**st dat hi qualike
sweert mit worde of tegen die manere der
sweeringhe comt. **Te sweeren op azue**

15

Ist oer dat hi op een azue sweere sal in
den eerste of inde andere sweeringhe mach hi
niet vallen. **M**acz ist dat hi derderwerf sweert
en wter seuldigen sweeringhe gact en qua
like sweert hi vallet vander sake. **E**n die
azue op welc dat hi getert is inder sake sal
hi of ghewesen werde en den dager toe ghe
wesen. **E**nde alsoe dicke als hi qualike ghe

gwozen heeft alsoe diche sal hi ge noech ende
vol doen den rechter te betale twee scet.

Vā zūstelidze besittinge van een arze :-

16 **Die zūstelidze besittinge des arze die mach
niet vast werde gemaect dan bi sepeñ of bi
gezworen. Te verchte ouer rechtz vrede.**

**Ist datter stijt wert begomme en die recht
daer ouer comt en des grauen vrede bi twee
weken te honde daer in spert en niet ge
honde wert En ander wef bi twee weken
En derd wef bi twee weken En vierd wef
bi eenē rare en een daghe En vijfte wef
bi eenē rare ende een daghe En sefte wef
bi eenē rare en een daghe die rechter des
grauen vrede gebiet te honde en die and
studer of beide tigers tgebot dede die sal
gelden die graue tien pont en vrede
bieder alsoe veel en den quetsd tien pont
of den hant te verliesen alsoe ist wert hi
bi twee sepeñ of bi meer sepeñ verzwonne.**

17 **Vā gewont te werde mit ee sarp istrument.**

**Doe wie den anderē heft gewont mit eenē
sarpen istrument en daer of mit twee sepe
nen of meer verzwonne wert die sal ons gelde
tien pot en die gewont is tien pont of hi
sal verliesen en bezoet werde vā sijn hant.**

18 **Een man an te verchte in sijn eyghe hijs.**

**Doez soe wie een anderē binnen sijn selve
hijs en woninghe bij hem selue of bij meer
an soet te verchte en hem doot sloeg die selue
an verhter of quadaer mit alle sijnē hulpen
die daer toe waze sullen wesen in onse welt
of in onse nacomelinge die onse rechtz des
heerzlicheit besitteze sijn Ist oer dat een
quadaer enigen man wondet binnen sijn
woninghe bij hem seluen of bij anderen**

nochtans niet totter doot die quada-
den si dat die gemeene scepene dincen
dat me hem swaerliche pūneren sal die
sal ons en onse nauiogende gelden tien pot
en elc pa sijn helperen. **20.** **stelt hollants**
den gewonde en quistse sal hiij betere na
verlyt der scepene wezt hiij daer ouer ver
wonne bij scepene. **Ist oec dat dese die in**
sijn enghen huys en woninghe an geuochte
wezt hem manliche te beserme den qua
dader en sijn hulperre doot slaet die mit
hem daer sijn die elc die doot slagen is
sal hiij mit vier penningen vergelde ons
en onse nauiogende. **En wij en onse narome**
linge sijn sculdich he daer toet te beserme
en tegens den magen der geme die doot
slage is te vserne en hem ee vaster vreed-
te verkeene. **En here vande hiijse te vsoelke.**

19 **Doec wie in een hiijse den here vanden**
hiijse soet hiij salt betere den selue mit tien
pont. **En den graue mit tien pont.** **Ist dat**
hiij enige andre dan den here vanden
hiijse tot enige hiijse soet die socher sal
verbuere tegen den here vande hiijse
tien pont en die gesocht is mit tien pot
ende den graue mit tien pont. **En dat**
mit verhtende hant. **Ist dat die quada-**
der word verwonnen mit scepene

20 **Elc quada-2. lid om lid hoest om hoest.**
wezt hiij bij scepene van sijn quada-2inge ver
wonne hoest om hoest oghe om oghe en
elc gelic lit om gelic lit is hiij sculdich te
verliese. **En sware en hoofdeliche salken :-**

21 **Doet soe wie enige sware of hoofdeliche**
misdact gedaen heft. **Ist in dieste of in**

moortbrande of in roue of in verzghene
nisse van vermyen of in enigen doot salie begre
pe waer **En** worde hy by sepeue verwonne die
sal ouer gaen dat leste en hoefdelike oerzdel.

En dāwonne man mach hē vryen mit sijn eedt.

Toe oec dat emth man daer op ghevroget
worde en niet verwonne mit sepeue allere mit
remte hant te sweere mach hy hem ontsul
dighen. **Een dief in een hūse te bezipen.**

Toe wie in sijn hūse een dief begrepe heft
die salme houdē of hy mach **En** sene van sijn
bueren sal hy tot hem roepē **En** den dief sal
hy alsoe lange mit sijn buere gebonden hou
den dat hy hem mit claren daghe dē rech
ter mach ouer leuere dat dīnch dat hy
gestolen heft in des diefs zigghe gebonden
En dan sal die rechter den dief omme come
nde rechte en men sal hē handelē na sepeue
wysinghe. **In sere slotē te gaen om schulde.**

Toe wie den ander en mit schulde toe geuonde
is en die schulde niet geldē en mach **Is** dat
hy om come weert voer den rechter op die
schulde die rechter sal die schuldenaer beuele
inder boede behorde by twee rechte te hou
den en mit dē 2 tijt vande boede te voedne
End na twee welzen sal die rechter gheue
den schuldenaer in welt dē gheens die hy
schuldich is **alsoe** dat hy sijn schuldenaer
voeden sal niet te moeyen sijn lichaem
En hē selue houdē alsoe lange dat hy mit
hem ouer een draghe en come 10f hy hem
sijn schuld betaelt of dat hyse hē verzghift
Toe wie inde rechte **borghe te eyschen.**
voer den rechter verschijnt soe wat recht
dat totte rechter vallet die rechter sal vā
hem eysche borghe een wez andwez

en derdewerf. En heft hi gheen borghe die
hi gheue mach. alsulken man is niet schuldich
niet te gelden van boete. **Ost** oer dat hi swi-
ghet end gheen borghe biede die rechter
mit die scapene sal den ghene vanghe en be-
uelen hem die boete in een sekeren stede. En
die boede sal schuldich wesen den ghenen te
honden en hem den rechter te antwoorde.
Wanneer ee porzter gheen borghe sal sette.

Ost dat een porzter in een recht omme ro-
men of vdaecht worde en niet rechts voer
den selue rechter gesiet is. En die porzter
alsoe veel guets mit rechte der porzen beset-
ten heft dat alsoe veel waerdich is als den
recht vercheen alsulke porzter sal mogen
vande rechte werch gaen sonder borghe te biede.

Wanneer ee porzter sal borghe setten.

Ost oer dat alsulke porzter alsoe veel guets
niet en heft beseten in die voer seide man-
re het is behoef hem te gheue een borghlike
cautie. **Va scapenen vomsse te verachten.**

Por wie inde recht verspreet scapene en
hoer vomsse mit hoer gemeene rade na den
rechte vande porze inde rechte ghegeue
smadeliche weder sproke heft die sal schuldich
wesen te gelden ons en oec na omme linge tien pot
hollats om vol te doen. En elke scapen ee pot.

Por wie. **Te slaen niemant int aensichte.**
gheft eenen slach in eenich mans aensichte west
hi verzwonne va twee scapene hi sal gelden den
recht een pont en den gequiste een pont.

Por wie va binken woen. **Va buer recht.**
achtich is en voer scapene en frait verscheet
heft en he niet haest te gelden en gemacht
is die sal werden gedaecht totter vierzscare

5
vā **Enchijfen** van vijftien daghe tot xij da-
ghe en die schuldenaer niet en verschijnt tott'
recht die sal werde verbanet nu noch nū
meer vande ban ontbondē te werden
totter tijt dat hij die graue heft betaelt die
pont **En** die gelouere sijn schade Ende den
scont en den gerechte sal hij vbetere na d'
zaad der seipene **Ist** dat die gebant is
binne die poerten comt die rechtē mitten
seipene end mit andē poertē sellen den
gebant houden gearustiet voer sijnen
schulden en voer sijnē bannē schade in gied
end in schere hoede totter tijt dat hij
schuld schade en ban den graue betaelt heft
mit die heere schuld. **Ist** oec dat die geban-
t vermadet is en die poertē sijn niet die
rechtē sal van die gieden d's gebanden
vergelde t'gelt schuld schade en ban ist dat
hij machterich is. Ende mochte die rechtē
niet gelden of betale bij sijnre onmogent-
heit in die eerste roemste d's graue soe
sal die doer gelde schuld schade en beteringhe
T Wie tottē dorch lidinghe niet en comt :
T Soe wie d' niet en comt tottē dorch lidinghe
die sal gelde die graue of d' recht een pont
T Om te gelde een poert' die doot geslage is.
T Een poertē die doot geslagen wert die
sal nū gelden mit .xxxiij. ponden vande magen
d's quaddadez **En** al t'giet d's quaddadez
sal wesen d's grauen. **vā een doot slach.**
T Iof wert hij doot geslagen in sijn selfs
hijns en daer gesocht wert die sal gegon-
wen werden mit lxxij pondē. **Een seipē te gel-**
T Eē seipen die doot gesla. **dē die plage is.**
ghe wert die sal werden gegouwen mit

xlii. pondē. wezt hij in sijn huys doot slagen:

Tsof wezt hij socht tot sinen huysē en al
daer doot slage wezt die sal gomme wezde mit
leggen. pondē. Te verchte binne der vriheit

Tsoe wie genochte heft binne der vriheit die
sal wezde ghedwonge al daer te bekeze of ge
bant te wezde. **Te draghen een dagge.**

Tsoe wie een lijf of dagge droeghe die sal
gelde den graue x pot soe wie hem tect
mit toorne moede xv pot soe wie den andē
daer mede want die sal verliese den vone
hant soe wie daer nemat mede doode die
salme doode. **Te dincen in een herberge.**

Tsoe wie in een herberge ghinge en dincen
de wijn men sal hem wijn brenge bi schere mate
en als die ghene die poertē is tot sinē wille
dincen heft en rekeninge ontfangen heft die
hij alte hants niet betale en mach die gae werch
totte morgen des andere daechs voer middage
den wijn man sinē wijn te betalen ist oec dat
hij voer den voersproke tijt den wijn man niet
en vergelde. **En slage daer of voer sinē rechter**
ghedragē werde die suldenaer sal den wijn man
sin wijn gelde en den rechter twee steller om
genaech te doen. Van falsche maten: -

Tsoe wie van falscher matē worde bedapt en
bij twee strepenen worde verwonne die sal siel
dich wesen den rechter te gelde die pont

Van arfuisse te aruen na gewoente.

Wan arfuisse in Enchijssen sal gehoude werde
tweischē poertē nae gewoente die al daer
tot deser tijt gehoude sijn dat nochtas daer toe
gedaen dat arfuisse vā poertē legget binne
Enchijssen of kintē der vriheit dattz totte naeste
arfname van sinre machtrap het si sijn soen
of dochter selt wezde toe geheert mit vē arf
hechte. **vā geweld te doen voer recht.**

6
7
Doe nu het recht dattē recht toe behoert ge
welikelike vande rechte vande die sal gheue xv
pout onse rechter of oſe nacomelinge om vol te
doen wezt hij daer op bij twee ſepene woume.

Wat een man bij ſijn wiſf mach vlieſen.

Doe welc porter een wiſf heeft die plach te
barzen of te brouwe die mach bi haer vlieſen
een ouen vol broets of een broute biez alsoe
dat haer man daer tegens niet doen en mach

Ande ſeluer manieren waer dat enich mans
wiſf wullen geeze of linne laken te rope of
te verſope haddē die mach bij ee gewichte dat
een ſien is verſieſen. Ist oec enich mans wiſf
die niet plach te comen ſcappen haer man mach
bi haer comen in ſtade van vier penningen.

Ist dat dieſlic giedt. vā dieſlic goet.

an eenē man die witaerlich is begrepen wezt
en die waerachtich beſitter mit onreide dat
durch beſide die man ſoud hem mogē onſculdi
gen mit hem derden alsoe nochtan dat die
man voert meer in enigen ſake gheen eet en
ſal doen mogen. En die ſijn durch behouden
heeft die ſal gheuen den rechter twee ſatt
ende den boec vier penninge. **Gheen porter**

Voert aldus. machme te lieppe zoepē.

mach recht hebben wij verſient den voer
ſproken portere dat gheen man vā buite
het ſi huysman of ziddē of anders enich man
ſal mogen enigen portere van enich huys bij
enige reden te ranpe bezoepe binne der voer
ſeide porte of argent in onse of in oſe naco
melinge machte noch porter den porter

Ist dat niemant. Te ſlaen in ſcarp iſtrumēt.

enige man binne der vrieheit der voer ſeide
porte mit ſcarpe iſtrumēten of mit enige
andere heeft gedoot en dat iſtrumēt werch
worpe die ſal mogē ſijn onſculd. bide of hij
wordt verwonne bij twee ſepene van welker

oec is datter claerlyt word die sal werd gezoep
pen voer die vierstave vierzien daghe en drie
daghe En ist dat hij tot alfullre tezminne met en
v'schijnt die sal werd veruuse en voer een rot
sraue man gehoud werd ist oec dat binne den
tezminne rot wel die selue quadaer totte rechte
gezoepe wert en hij gheen geleide versact
vande rechter en dat met en veruyshe die mach
n3 v'roese werd. **En gast met te tinge tegē poe**

T Een man vā būten die sal gheen onrondscap
mogen draghen tegens enige poertē. **Vrouwe**

T dat een wijf. **te veruachte mit geweld.**
clage maect datte veruacht is die en sal gheen
voet ganch hebbe in hoer clage sonder seuen
onronde of tinginghe alsoe wel manne als vrouwe
geproefder lunde en verachtich. **Vrouwe geweld**

T ist dat enige vrouwe enich man vā weldirliker
dringinge en vā weldirliker hūwellre mit seue
onronde en tingen alsoe wel manne als wimen
witahtiger en geproefder lunde inde rechte
vrouwe den gheweld nacer sal ouer gaen dat
hoefdelike oerdel. **pand goet te besitten.**

T Soe wie besete heeft giedt dat he onderiset
is te pande sonder weder roepingē bij eenē meer
of meer Ende yemant daer om rechte wil
den seluen man selt behouden mit eenre
haut te sweeren wat hij inde guede heeft. -

• Diet recht vliest is sculdich die onroft

T ewie manne die gezoepen sijn voer recht
en hoer saken vertict hebben die dat recht
vliest en vander sake vallet die is sculdich de
andere te gelda den roft die sijn deel behoud
heft en dat zader der sapes wem of bij sijn
eede. **Die bode een poertē te werdage**

T die bode en sal niet zoepē enich poertē
totte rechte sonder tot sijnē hūys voertwue
poertē of meer. **Te sūwen sapesen zoe**

Tot der frepenē zaden sal niemāt gaen hi si daer
toe gezoepē vande frepenē. **vā frepenē vōnisse.**

Thepene vōnisse gemact en gestadicht mit za
de der andē frepenē en mach niemant te niete
make. **vā anie te besitte een iaer of meer.**

Theor wie vaderlike anie of enich andē anie
enich mans geroft heft **En** mit onroondscap der
frepenē sonder weder zoepinge bij een iaer
en eenē daghe of langer besitten heeft die be
sitter des vaderlike arfs of des ander arfs
die sal gheen man schuldich wesen te antwoerden
na der voorsz tūt al wordet hem an geenschet

Theor wie. **wt die becomēzinge te gaen.**
voer poertzen vande rechtē of vande boede
mān poerte beset worde **En** sonder orzlof des
rechtēz werch gaet vande poerte **Ende** daer
of van twee frepenē verzoonne wert die sal
gelden den rechtē te betezinge. **xlv. stellinge**

Theor wie enigen. **Te sweezen voer recht.**
man van schulde in enich rechtē omē comē heeft
en verdaecht en daer witachtige onronde en
tunge toe heeft die onronde dragers mogent
onronde en tūnch doen mit eenre sweezinghe
Maer die an spreker is niet schuldich te zwæren

Tdie poertē is sal die vriheit brūcken.

TMaer dien dat enich man poertē gemact is
soe en sal hi niet schuldich wese enich mans dienst
man te wesen **Maer** na die poerte rechtē sal hi
brūcke die vriheit. **Overhte lūde mogē in tūge**

TVoerz meer is te weten dat papē lūden
of enige lūden die niet van witachtige bedde
gewonne syn en sullen oec niet schuldich wesen
te tūnghen in gueder lūden lūden of in enich
poertēz rechtē. **Pacht lant te brūcken.**

Theor wie binne die vriheit vā Enghijse lant
heft onder iaerliche pacht alsoe lange als
hij heeft en den pacht betaelt soe sal hi be

honden die arwe of hy salt verliken moge
verzoepen betaelt hy twee voldigen parht die
ghene diert sy lant is En ist oec man of wijf
die parht lant beset hest dat hy sterft die in
arfnamē suillet lant behoude mit een arfliz
zerhte als hy betaelt hest den here des lanti
twee voldige parht En alsoe vā geslachte toe
slachte ewelut. **Een te quetsen in die vriheit**

Toor wie enich man binne die vriheit vā En
chijnsen quetste of woude alsme die clorhe
lijnt om gemene mitschap der poerte binne
die daghe na der clorhe lidinge sal hy ons
betalen tien pont en den quetsten tien pont
ist dat hy bi twee sepe ne verworme wert.

T Sepe ne statuten dierē een half iaer :-

Toor oerzouwen wij den sepe ne vā Enchijnsē
niewe statuten en geboden te maken bij onse
fronte zede tot eenē halue iaer duende die
welke die sepe ne vast te maken middelike te
wesen der gemente of d' meerer deele onse
zerhte in dien behoude. **Gasten te verdrue**

Toor welc poertez die niet en holpe mitte g
miente die gastē te verdrue datse niet doe
tegenst zerht der poerte van Enchijnsē di
sal ons gelden een pont ende die poerte
vliese een heel iaer. **Irecht vast te maken**

Toor se gheue wij den voer sproken
poertez in desen tegenwoordigen boden
als mit sweeringe vast maken sellen dat
elc den anderē sijn recht vast maken sal

T Voor een ander borch te werde en setten.

Tist dat een poertez een sculdmaer sijn in
poertez in sijn herberge ontfant en die
ghene die hē vborcht hest weder seit die ont
fanger sal den ander poertez sculdich wesen

te antwoerden vanden geld: dat hem die
gaft die hij ontfangen heeft ſchuldich is :-

Alle panden. vā goet dat te pande ſtaet
en gūedt dat te pande geſet is iſt in natten
of in droghē vaten of in tiende als wanden
of in andē gūede **Wij Graue van hollat ſullent**
med hāide den voer ſproke portere na ge
waente die geweeſt heeft inder porter van En
thuiſen **En** elc porter ſal trouwelic bi ſtaen
ſij med porter in behoudinge des verband
gūets in pande dat hij inder tūge woerdichheit
beſet heeft totter tijt datſe geloſſet werde na
den wille der gelouwe dieſe te pande hāide
En dat ſellē die voer ſproke porter is vaſt ma
ke mit hoē gedē **Die ſchuldich is en gemaent weſt**

Doet iſt niemant vā die amſaters wittelike
gemaent is ende verſūmet den porter vā En
thuiſen ſijne ſulde te betalen die ſronte
ſal alſor veel nemen vanden ſijnen dat
hij den gelouwe vol mach doen wēdliche.

Porter te bānen of te azzetieren :-

Wat deſen iof bij ſulde enich edel man of
dieſt man enich porter vā Enthuiſen
gebant word of gearuſt **Wij Graue ſul**
len die alſor gūet hebbe dat wij den porter
en ſijn gūet ſullen doen ontbāde of vande
ſijne alſor veel neme dat wij de porter vol
ſulle doen wēdliche. **vā den heer te dienen.**

Die portere van Enthuiſen ſellen ons of
den rechten van hollant diene in onſe heer
vaert mit der tich manne op heer ſelfs coſt
en op dat ſi dat te bet ſulle vordere ſo ghem
wij den voerſiden porter is toe mit deſen
brieuen dat die brieuen vā Grotebroede ende
bouwaſpel den voerſiden porter is te helpe
comen mit heer volr en gūede **Hoer gūet te**
dliche te ſcotte alſor dieſe alſt den voer

b

m

[Faint handwritten notes at the bottom of the page]

about 1/2 inch - 1/2 inch - 1/2 inch

Handwritten:

11
Dit sijn die lincien en statuten der stede
vā Enghysen. **Swā vrede te nemen :-**

De rechter of een sepen of een raet
mach een vrede nemen en gheue
daerz oerbaer is mit een poertze
gelic oft mit twee sepen waer en
soe wie des weygerde of daer
ouer dā die machinē bedragen
gelic oft bij sepen waer en een gezwore mach
en vrede machē binne onse ban. **In te leggen**

**Twissche wat poertze dat vrede gemaect
wert die sellen in leggen an beide siden -**

Swā vrede twissche poertze en gasten -

Waer een vrede gemaect wert twisschen
poertze ende gaste die sellen in leggen na der
stede rechte. **hoe lang datme vrede sal leggen**

Soe en salme gheen vrede langer leggen
dan vier tien daghe ten zoerde van dootslage

Swā vrede twissche twee poertze en gast.

Soe wart gezecht een soem seit twissche
twee poerten of den gast die salme verborge
bi die hoerhste boete. **van in te legen :-**

Soe salme niemāt dā in leggen ten si dāt
tgemeene recht ouer seit en dūet dā dat
gemeene recht dat hij alsoe veel misdāen
heft dat hij schuldich is in te leggen en dā te
minste bij dat meeste dēl vā dē gezechte wt
gesit vā vrede dūme maect dāz in salme
doen als die lūze dāz of hōde. **vā in te
legge blijft hij ont recht hij mach wt gaen.**

Soe wie wert geboden in te leggen bi den
meeste dēl vā sicut sepen ende raet die
dat bliue wil an tgezecht die sal sonder enich
verboerzisse wt gaen. **Maer hij sal eerst acht
daghe in leggen. Een man te quetsen :-**

Soe wie dat enich man quetst die verbuert

een pont tegen den heer een pont tegen
den gezichte en tegen den stede een pont
niet geset scharpe instrumente lāme leeden
of doode lūden die salme na den hantiestē
bezerhten. **Te verhten bīten oſe vr̄heit :-**

9 **¶** Daz dat enich van onse poertē vorht
bīten onse vr̄heit tegen malandē oer
warz gesiede die sondre bezerhten gelic
oft bīnne onse vr̄heit geset ware alsoe
vze als si bīten niet bezerht en werde.

10 **¶** Soe wie vrede. **Wier vrede te verhten.**
name ende gawe vorht hi darz ouer die ver
būzde hē ende giedt **Een susterlinc vrede**
op twintich pont **Een afterstijntē vrede en**
darz bēmed op tien pont t' sepe nē proeue.

11 **¶** **Gheen dootslagē lūde opt hezthof te bīge**

¶ Soe wāneer datter een dootslach gesiet in
Enchūsen soe moetez menāt die doode bren
ghē op hezthoff of inder beerde of bīten
der stede vr̄heit vā Enchūse ez hi besien
is vande sepe nē by xviij. pont en elc die darz
mede warz by. xviij. pont tē sepe nē proeue.

12 **¶** **Enichste lūde niet wter vr̄heit te voeze.**

¶ Warz sake dat niemant gequettē wert bī
nē die ban en vr̄heit vā Enchūsen die en
salme niet wter stede voezen ez hi besien
is vande front en sepe nē en verborghet
tot Enchūsen te zichte te houden en te staen
na dē stede zichte of hi warz poert bi. xviij. pont

13 **¶** **Warz sake - mit boghen te verhten :-**
datmē vorhte bīnne dē stede vā Enchūse
en die dan quame mit een boghe optē stra
ten die verbūzde tien pont **en** warz dat
hi niemant darz mede quette soe verbūzde
hi twintich pont tē sepe nē proeue

¶ Soe wie. Te verhten binne dez vriheit :

14

verhten binne die vriheit van Enghijfen die salte
in leggen buten hoez selfs hijsse alst he gebiet
die ghene die hem die vrede gemact heeft
sijn **si poerzre** Ende sijn si gassen bute hoez
selfs herberge **En** ist datse soene binne xiii
daghen bij vrende soe mogen si wt gear maer
si moeten eerst twee vande scepene of van
den gezerhte te weten doen datse verzoent
sijn eer si wt gaen bij **xvii. pont** en die soene
te seggen bi sijnender soene **Ende** soene si niet
binne **xiiii. daghe** soe sellen si in legge want
en te zint die stout scepene en zaet soene en
waer si den rost setten of sijn soemen dat sal
vast en gestad bliuen ende die rost sal wesen
elcx vijf sett en niet meer **En** soe wie dese
voers hijszen brake die vbiere **xviii. pont**
t'scepene proeue. **En ander verby te ploten**

15

¶ Soe wie den andere verby sloet of ladirht
op secdlant hij heft he te minste twee daghe te
voere geset in enshinge va twee poerzen die
vbiere vijf sett half gezerhte en half den ma.

¶ Te ladirre in plote die hij niet mede hoerh :

16

daer moet niemāt ladirhen in enige ploten
of hij hoerh die halue floet bi een pont wt ge
nome die tocht die oude gouwe en ande gemeene
waterre. **Te ladirhen voer en nae die soene.**

17

Men moet tot gheen plaatsin ladirre voer
den son of na den son sonder orzlof die dz lant
hoge bi die pot. **Wt ee anders lant te deluen.**

18

¶ Soe wie in anders lant delft bute sijn orzlof
en niet en voert totte dirlre die vbiere tien
sett tegen den man **En** een pot als alle hijsze
gaen t'scepene proeue. **Te delue wt stede lant.**

19

¶ Soe wie delft wt enich lant dat die stede toe
behoert die verbiere die pont te scepene

proeven ten waer dat hijt voer de totte dirke
10f totte bolwerke en vesten. **Van sloten te zinne.**

¶ Doe wie beclaecht wert om besittende die sal he
moeten binne seuen daghe en moet hij niet bin
nen seue daghe soe sal die front mitte scapene
gaen opten sloet en den sloet scapenen dach
einer dach alsoe veer als die an clager be
gheert elc mans wezels bij twee sett Ende
ten derden scapene salt die fronte besteden
om den minsten penning ende voert beheere
alt een recht is ende scapenen wise.

¶ Doe wie op een. **Een hofstede te betimmeren**
hofstede sit en die gehuert en getimmert heft
soe wat hij daer an heft dat sal hij behoude
Ende ist dat die ghene die op een hofstede sit
en betimmert heft alsoe veer als hij deninge
an die hofstede heft die hij besiten heft die
sal die naech wesen van dien dat een vize of
daer beneden alsoe veer als hij wil ende dat
op der ghene segge die daer toe geordint
sijn bij den gezichte End in alfullre maten
mach hijt den anderen weder an bringhe.

¶ Doe wie ee arue. **Een arue weder te roepen**
weder roepen wil inder herchen in tiege woer
dicheit van twee scapene oft meer ende die
ghene diert weder roepet die sal ghene den
front een pont den gezichte ee pont en hij
sal houde mit sijn eet dattet is tot sijn selve
behoef en dat sal hij bi eene maent weder
driven en alle wt leid guld te betale
die die den arue weder roep wil die salt
weder roepen inder herchen wt sup.

¶ **Een hofstede te betimmen toe des rechts segge.**

¶ Doe wie begheert een hofstede te betimmeren
tot des rechts segge die sal die arue al heyl
hebbe ten waer dattet die ghene betimmeren
woude diert sijn en daer een huyt op te sette

10f totte bolwerke

binne siuers en een daghe en dat hijs alsoe
 giet te make als tien pont te minste bi te boete
 van. xviij. pont als alle hijsse gien. **Lant of te zij**

¶ **Soe wie bij den an. den ende an te werpen.**
 deren gelent is mit meerre lande die marh den
 anderen of inden of om werpen ander half hon
 derit lants of darz benede des gelijcs marh hi
 den anden an bringe weder tot des ghene segge
 die darz toe geordineert sijn is dat si mit mal
 rande gelant sijn. **En** zeedlant machme des ge
 lijcs an bringe iof of inden op dat des vijftich
 zoden sijn of darz benede. **Ende** waert dat
 niemant niet en genoecht die marh tezerht
 darz op dagen. **Maer** wedmen end weesen
 machme gheen lant an werpe noch of inden.

¶ **Soe wie enich. Lant of arme weder te drinen.**
 lant of arme verroeft dat machme weder dr
 uen die naerz gebore is in tiege woerdicheit
 van twee strepe. **Maer** ist op een soendach ge
 boiden inden kercken ende verroeft hijs in die
 selue nachte niet soe machment weder drinen
 alst voersien is. **En** diest weder drijs sal wese
 een afzshijnt swager of naer der marh.

¶ **En hijs te vrien mit drie wt roepinghe.**

¶ **Soe wie een hijs of een arme roept die salt**
 die maeste drie soendaghe darz naer in die kercke
 doen seggen of darz niemant op te segge heeft
 en wel darz naer enich recht opt hijs of naer
 maninghe darz en salme gheen recht va doen.

¶ **Wie te arme. Va zusteliche besittinghe des arfs.**
 beseten of betimeert heeft een naer lant zustel
 en vrede die sal die arme hebben toet rechts
 seggen of sijn begheere die besitter is des arfs
 sijn al waert he niet te seutungh of gewonne.

¶ **Soe wie men. brant seile te beseghe in brant.**
 sijn seil besegget in brant en darz frade bi keed
 die frade salmen hem betere bij den gezichte
 en soe wie een seil weest alst brant en
 noot is die verbiert drie pont.

¶ Soe wie brant maect mit **-brant te maken-**
sijn vuerre binne onse stede van Enghysen ende
niet en roept op die strate bij tijde die vbuert
die pont **En** romt die buere daer of stede soe
sal die selue die stede ruime te raer lā tot sepen
proewe. **Wie niet te brande romt alst noed is.**

¶ Wat man dat niet te brande romt alst gezuft
ouer die strate gaet en niet en arbeit nae sijn
vermogen die verbiere te pont **En** soe wie
guet vluchtde benede den wijnde bi tien huijsen
nae en bouen die wijnde bi vijf huijsen nae die
verbiert een pont te sepenen proewe.

¶ Van huijsen die bij de brant staen te buche.

¶ Ende soe waer men huijsen op buchen woude
om anet des brants en orbaer des gemeene
bieren soe wat man dat luerde die vboerd
vijf pont te sepenen proewe alsoe diche alsmiet
wengerde. **Gheen wapen te brande te brenghen.**

¶ Soe moet niemant wapen te brande brenge
bij die pont **En** wie verht inde brande die sal
gelden den lueren tien pont en tezericht tien
pont ende den quistken sal hij betere tot sepenen
proewe. **Va troghen en brant tijch te houden.**

¶ Soe sullen alle dertich huijsen houd een troch
een haer een brant leeder en twee deime leede
zen en als die stont gaet om trouwe en scatten
en hij gebrer daer in vande bi sepenen soe mach
men den haefman vande of vande dertich huijsen
vijf stett en niet verder te trouwe dan toe die west
herche. **Alle troghen sullen hebben een seil.**

¶ Soe sullen alle troghen hebbe een seil ende
gheen man moet een brant seil wt leemen bi
die pont. **Van brant te roepen sond' noot**

¶ Soe wie brant roept sonder noot sake die
vbuert een pont. **brant tijch te trouwen.**

¶ Als die stont trouwe wil brant leederen
troghen ende brant seilen soe salment op
een saendach te vore in die herche segge.

Alle die ghene. **Te honden Leezen emmeren.**
 die twee pont srots fruten of daer bouen sullen
 honden een leezen emmer **Ende** die pont of
 daer bouen een huphaerle op vij secht tot
 ellze beuizen ende die front mach altit fron
 wen opte borten voerscriven wāneer hij wil

El huijs sal. **Te honden leddeze elc huijs.**
 hebben een ledde op twee voeten te come ant
 hoerlyke van sijn dach op vijf secht tot ellze reyse
 ende dese leddezen sullen honden die den
 huijsen toe behoē. **vā lantoezne te honden.**

El huijs sal honden een lantoezn bi vijf secht
Ende hadde die sude noed bi nachte en wie ghee
 lantoezn vorz sijn daer en hadde dat waer
 oer vijf secht mit ee brande herze daer in **Dese**
 lantoezne sullen honden die mid huijs wormen

Poe salme des. **vā gheemeene scattingshe.**
 iaeze ses wezen scatten van stad ende van
 sculden tot sulken tijden als hier na gescreue
 staet. **Ende** eerste des woensdaechs na der
 tiemen dach **Ten** anden des woensdaechs na
 sinte mathijs dach **Ten** derden. **xiii.** daghen
 nae meien dach **Ten** vierden. **xiii.** daghe na
 sint dāns dach midsumer **Ten** vijften. **xiii.** da
 ghen nae onser vrouwe dach assumptio mē.
Ten seften en ten lesten. **xiii.** daghe na sinte
 marthens dach in die winter **En** tot ellze
 tijde als men scatten sal salt die front doen
 seggen op een soendach in bride herchen
 en op den dach te begynnē en te eindē hant
 ouer hant ten waer datme op ien dach
 niet wt scatten en mochte soe soudinēse niet
 langhē vorz setten dan tot des anderen
 daechs toe ten waer dattet een groot heilich
 dach waer soe marthēse vorz setten totten
 eerste werke daghe toe wt geset vā mijns he
 ren brūche daer mach die front van scatten

van. xiii. daghe tot. xiiii. daghe toe wāmeez
hij wil Ende dat sal die scout doen seggen in
die heere openbaer Ende wie van die sepe
nen niet en quame bij die scattinge als hij
thins is die verbiue it vijf sallint tot des
zerhts cost en niet van die scattinge te seiden
erz dat se gheeyndt is. **vā een seuen tijnch** :-

T Van een seuen tijnch sullen tijnghen seuen die
naeste arhezen die van malandere verseide
sijn En of daer paerten in wāre meer dan
een soe sal daer of tijnghen die meest daer
in heeft hebbe si gelike veel soe sal die oudt
ste tijnghen **W**eduen of weesen en sullen
daer niet of tijnghen **M**aer is daer niemant
die paert of deel mit hem heeft soe sullen die
tijnghen **M**aer elke seuen sal hebbe ee groot
gen van elke recht darh en van elke mile
trou gre en van elke halie mile ee gre Ende
die scout sal borghen me me vande hondert en
clager van een seue tijnch soe wie ind onrecht
valt sal den onrecht betale na dz voers staet

T **P**oe wie **W**ie ee seue is en in v'schijnt mit recht
een seuen is in een seuen tijnch ende niet
en v'schijnt tot sulken daghe als hij mit
sijn mede seuen normt of op sulke wie die
verbiue it. **g**lij. saet alsoe niet van een seue
tijnch binne der vriheit als buten En werit
daer niemant ghesent dat waer op die
bruche voers in dien he die weete te recht
gedae werit en niet v'schijnt. **D**iermael ist gading.

T **D**aer sijn drie iarelike rechte indz stede
Ten eersten smaendaech na beloze passie
Ten andere smaendaech na sint ian midsomer
Ten derde dingedaech na den heilige dertie
men darh. **vā eenen wel te deyen** :-

T Doe salme den eersten wel roeyen en besniet
ten briden eynden en ouer wolsme als die se
pene wisen bi twee sett en elke eest sal hebbe
een lid bi twee sett. **Gheen stroe ouer vier te legge.**

T Doe wie stroe of riet ouer sijn ouen of veste
of ouer sijn vier heft die verbinet twee
sett. **van heete roelen wt te draghen :-**

T Doe sal elc man sijn roelen doen wtroeyen
of wt draghen inden floet en wel wt doen
bi twee settinge. **Op eesten te droghen -**

T Doe wie droghet op een eest die sal hebbe
een eemmer water daer bij bi twee sett en
die twee voers van eeste van stroe waer
ende van vier ouer den ouen mach die sront
sronnen mit twee sepen of meer eens inder
weeke. **hoe vroe en laet smeets moete wezke.**

T Doe verbrutmen alle smeden dat si niet en
smeden sauent na dien dat die warhter wt
gaet en smorgens vroe voer datmen dach
blaest bi een pont ter sepenen proeyen.

T Doe moet. **Stroe op die ballen te leggen.**
nietmant stroe op sijn ballen leggen daerme
mit heezen ander gaet hij beulhet wel onder
dat stroe mit houte of mit hoeden of mit
helm zide of mit ander giedt bi twee sett.

T **Niet te vree in ouenen of in eeste bi auct.**

T Doe maect niemant vier doen in ouene of
in eeste sauent na dien dat die warhter
wt gaet en smorgens voer dat hij de dach
blaest bi tien settingen. **van falsche tyngh.**

T Doe wie falsche oratondrap draget binne
der stede die salt den ghemmen betere dien
hij bedraget bij sront sepen end zide daer
toe sal hij gilden den heer een pont den
stede een pont end tgezechte een pont
End daer toe sal hij die stede een iaer

lant zinnē **En** after dien sal hi vā ghene sa
lien ontrondscap dragē vā al si leue t' sepen
proeue. **Te ontvrijen heerde of heerdehoue.**

T Soc wie een heerde of heerdehoue veruorht
of betromerde die salt weder ontrouwen
ende wij malen mit sijn selfs guede ende
heeft hi gheen guet men sal hem vanghe
ende doent hem betrouwen mit sijn eyghen
ende selfs linc te sepenen proeuen.

T Soc wie enige vā poerters werch te voere.
poertzen werch vliuchtē of sijn guet die
verbuerde die pont te sepenen proeuen
Ende elck man mach den seluen man lette
sonder ban en boete. **Wie een ander dieft.**

T Soc wie den anderen dieft of moordenær
of falsche nær hueren soen of loefma stoude
en toe seide het en waer dat hi mit recht
mit hem begripe woude die vbuende tegem
den gheuen die hi enich vā dese sake vaeft
beteghe alsoe dide als hi dede een pont
en tegens den stouit sepenen en raet en pont
t' sepenen proeue. **Wie niet t' heeznaert vaert.**

T Soc wie te heeznaert niet en vaert alst
hi tgericht gebiet die vbuende teges de heez
tien pont en der stede tien pot en tgerichte
tien pont. **Wie een andere beeste doot.**

T Soc wie enich mans beeste doot die salt he
verbetere bi den gerichte en voert soe ver
buert teges stouit sepenen en raet die pot te
sepenen proeue. **Boete vande somez diche en boluiche.**

T Soc sille die boeten vā die somez diche ende
vā die boluiche vande eerste stouwe wese
een halue stelling en voert alst recht is.

T Verhene gaen te late in et lant of roue lat.

T Soc wie verhuwen gaen laet in et lant.

vand' y boete
vand' y somez
dyke

die wbuert een sett in rozen lant vier sett en
 elc man machse frutte **een zint of een scap**
 in rozen lant op vier sett in hoelāt twee sett
 en op etlant een sett **Ende wisse frut sal den**
 gezerhten vol doen vander helste vande gela
 vorste bij wijf siellingē ter scapene proue
For moeter. vā hūise wter stede te voeren.
 niemant hūisen wter stede vorzē bi. xviij. pont
Ouer poerters te clage bīten der stede :-
 For moeter niemant clagen ouer sijn mede
 poerters tot enige stede hij en heft te rozen
 gesocht in Enclūisen mit recht bi negē pont
 ter scapene proue als alle hūizen gaen
For wie. wapen gezeit te maken :-
 wapē gezeit maect bi nacht die verbuert
 die pont ende dat alst sonder noed is
Die hestich zijste selte hōde. vā harnasch.
 een vol harnasch te wete een panser ee yse
 ren hoet ee hantfroncl een borst. **vant selfde.**
Die die pont siete toe vier ee yseze hoet
 een borst een panser **Die twee pont sieten**
 een ysezen hoet ee hantfroncl een borst **en**
 elc poerters sal hebbē een hant wapē en salt.
dit harnasch mach. harnasch te frouwen.
 die frouwe frouwe wāmer hij wil ende daer hij
 ghebrech an vint elke man tien sett en dat
 te ropen op sijn gūet wt genome soe wie betz
 harnasch heeft dan hij toe gheset is die sal
 daer mede wij wesen behoude als die frouwe
 dat harnasch frouwe wil soe sal hij in beide
 herche doen seggē. **harnasch wt te lienen.**
Niēmāt sal sijn harnasch wt liene te zee werts
 bi die pont. **harnasch te zee mede te neme**
For wie te zee werts vaert en sijn harnasch
 mede nēnt die sal daer mede ontfaren

¶ Vā poerters tūrch en verineerde salzen.

¶ Soe mogen twee poertzen oirondscap draghe die wt zechte bosen gewonne sijn vā alle cleine salzen die niet veriaert sijn **En** soe wie tūrchd van salzen die veriaert ware die verbiude die pont als alle lūere gaven en die tūrch en sal niet voert gaven **Maer** een poertz op ee wt poert mach niet veriaere. **vā valsche dranc.**

¶ Wie dranc val t buezt ee pont t' srepē pue.
Die vdaerht is en bozch set mach wt vare.

¶ Soe wie te zechte getoest is en hij soe veel giet o heeft als hij om getoest is of borge daer voert sette mach die mach wt varen sonder bueche des eerste daerhs sal hij te zecht come.

¶ Wie in scattinge ouer zee en van hijs.

¶ Soe wie is ouer zee en sandt inder scattinge die salme sijn heere wisen in dat eerste buezt zecht als hij come is ten waer dz die an lages tūrch vā srepē hadde. **hoeme vōnisse wisse sal.**

¶ Soe en sulle die srepē gheuen vōnisse wisen an hē selue of an srepē te bekeere emich man **Maer** den hōder of d' lages gewonne of verlore te wisen. **poert zecht quyt te srelde.**

¶ Niemāt sal sijn poert zecht quyt srelde dan in een buezt zecht en sijn verliede sult te beta le of borge daer voert te sette of hij en sal niet ontpoertit wisen **En** die bede wt betalen

¶ Soe wat. **dwitē te srouwe en te make.** diehe besrouwert wort te derde srouwe en beste det wort dat mach die gheue weder hebben diet sijn is des andere daerhs den gheue en groetge te gheuen diet an gheuame had te make en des soe sal hij hē een voert doen voert sijn daer. **Doode brengē wt te werpen.**

¶ Soe wie een doot oec wt worpe en dat niet

bedelt die vbiert vijf stett t' sepen proeue.
¶ Daz moet niemāt. **Een anders sijnke te neme.**
een anders sijnke nemen buten sijn oerzof bi twee
stett die man en tgericht twee stett. **Dit moet**
¶ Waert dat die stede **is niet te veste te romē**
noet hadde van vianden end die bodē om ghyngē
en dat te weten dede soe wat poertez daz niet
en quame dat hem stont sepen end zact ge
bodem hadde mit alsoe dange wapen als hem ge
bodem ware of die van daen vloegē buten oer
lof des gzerchts die en soude after dien niet
nimmermeer poertez wese. En daz toe sal hy
gelden. xij. pot t' sepen proeue als alle lue
zen gaen. **Eē poertez mach eē aborht doen.**
¶ Soe moeter niemāt amborht doen noch woen
achtich wese binne der sted en vruhet vā enghen
sen hy si een poertez binne enghen bi een
boete van drie pont ter sepenen proeuen.
- **vā kame om twee en stude te werpe.**
¶ Soe wie een lan ontwie weypt in enich hyns
mit toezinghe moede bute sijn selfs hyns bi da
ghe of bi nachte die verbiere vier pont
den heer. Een pont den sted. Een pont den ge
zechte. En den waert vande hynse een pont.
¶ Soe wie seep. **Eē seep instrument te kerte.**
instrument tot tuer op enich man die verbiert
een pont. **hoe die luezen sullen gaen.**
¶ Soe sullen alle luezen gaen an diene de heer
een derdedel den sted eē derdedel en tgericht
een derdedel. **Een anders voerhd te wese.**
¶ Soe en sal daz niemant weyht wesen ouer
onse poerten die gheen poertez in ose sted is.
¶ Soe machmen. **hyns huer in te pande.**
hyns huer in panden tot elue half narz.
¶ Soe wie an. **hyns of azie an te ziden.**
een hyns of hofsted hyft een verndel of
daz beneden soe wie dat beghert die

markt of ziden toe des gezichts seggen of die
markt hem an wezen toe dich gezichts seg
gen wt gheseyt weiden of weesen mach niemant
hijnen of aruen of ziden noch an wezen

¶ **Soe wie beesten opte ditz te laten gaen.**
een beest opten ditz dinct die verbiest een
pont ist dattet sint wez wt gheseyt beesten
diemen tez weyde brent of op hant

¶ **Als die zaet wil scot. vā scot te gaderen.**
gaderē soe sullen si eerst wehē bi dē gezichte
en bi den treintich zichten en dat bi dē meeste
stemme en wie niet en comt vbiest vijf scellē

¶ **Soe moeter. Gheen beeste bi die gonne te gaen**
niemants beeste hoe noch paerd bi den gonne
gaen bi vijf scellē noch scapen of verhemē

¶ **Soe salme. Een siepe mach gheē zaet wese**
niemant toe zaden hiesē die siepen inder stede
is bi cē boete van die pont en waert sake
dat enich siepen te zaden gezeē wordē nochtā
en soude hij gheen zaet wesen binne dat ierē
Ende voert meer en salme niemant te zaden
hiesē inder stede hij sal eerst gezeest hebbe
die ierē poertē inder stede bi die pont

¶ **Wie gelt op strade. Gelt op strade te winnē**
wint dat sal binne vier wechē mit recht be
gonne wesen of het sal achter bliuē of hij
wintet op strade. **hant opte strate te legge.**

¶ **Soe moeter niemant hant opte strate bintē**
den gaten laten legge of staen ten waer dat
een man timende bij vijf scellē. **ziet te winnen.**

¶ **Men moet gheen ziet winnē bi die gonne bi vijf scellē**

¶ **die zaet recht te nemē ende te gheue.**

¶ **Soe sullen die zaetseerē after dien dat si**
wt den zaetschap gescheiden sijn mit langhe
recht nemen noch gheuen dan hoez wehē
die zt. **waerme biez recht sal doen**

T Doe salme alle biē z recht en gast recht doen
int zaethingē. **Ende van sene tijnghē salme doen**
alst recht is. **vā gast recht te doen en te pande.**

T Doet soe en salme gheen gast recht doe noch
pande dan sijnendaerhē sijnendaerhē en vri
daerhē ende te beghinne smorgens als die clork
mēge plaet. **Ende wie enich recht te doen heeft**
die salt op dese voerscreuen tijt en waer ne
men of men sal hem niet vorderen tot gheset
gemeene scattinghē gaudin biē z recht of vlot
nigedich recht. **Gheen recht vā boesspele.**

T Waer moet niemant recht soche vā boesspele
bi een pont. **hoe lanc sopenē tijnth sal dieze.**

T Doe en sülle die sopenē niet langer tijnghē
dan ses weelen na der tijt dat sij wt sopen
ambacht sijn gescreuen tot gheset mijns herē
brachten. **Nieue hūse te dejen binnent ier.**

T Als een hūse ghetimēt is soe salmēt dejen
binnen een ier bi een boete van een pont
van vier pammē of fūyterē te houde.

T Doe sullen alle herbergen hebbe op hoer sol
der en camere een pan een verndel wēt en die
stiel een elle lanc op ē boete vā tien stett.

T Dat gezerht sülle wijsheit doe int zaethingē.

T Van forme te seggē of enich seggē dattet
recht seggen sal dat salme seggē int zaethingē
Ende waer salze datter enich seggen geset
wert dan voerset is dat seggē sonde te niet gā.

T Te bidde om die hūsen of in die kerke.

T Doe moet niemant om die hūsen noch inder
kerke gāen bidden van onse portieren van
hemants wegen bi een pont. **En die sijn en**
marh niemāt oerzlof gheue dan bi dē merre
deel vande gezerht. **Een hantdadige te**

T Waer salze datter. **make in ēe dootflach.**
een dootflach geset waer binnē den ban of

veylheit van **Eurhynsen** soe salme malen een
hantdadighe binne vijf daghe is die oudste
en naeste des doots een poertzer **En** is hij een
gast soe salme een hantdadighe malen binne
negen daghe op een pen vā vijftich pont
Ende een hegelic man die wt geleit wert en
gheen hantdadighe blijft die sal hebbe twalif
groet elken daerhe vande oudste en naeste des
doots **En** vande gheue die den lunde wt leiden
en die outste en naeste des doots sal ee weet hebbe
op sij selfs rost. **Gheen lāghe messē te dragē.**

T Hoe en moeter niemant langhe messen draghe
daer die leemden een halue elken lant sin of
langer noch hūsen noch bardaxen of pollexen
op die boete van een pont **En** bi nachte op
twie pont of ten waer dat hij inde stede quac m
of wt wijde. **Sluisen en sluis tochte te stouwe.**

T Hoe en salme sluisen noch sluis tochte stouwe
ten si te voren indez heriche geset ende die
boete si twee sett **Ende** niemant en moet die
daere vanden sluisen op lijche in die somer
dich ten si bi den hoeflinden bi een pont

T vā Cramerz om te gaen by die hynse

T En gheve oecme of Cramerz moet mit sij moerzie
bi den hynse ome gaen dan dmydaerhe of hij si
poertzer bi die pont. **vā verheuen te gaen.**

T Hoe moet niemant verheuen gaen laten buket
scutten bij vijf sett tot elkerz sette te z sepe
proeue **En** waert sake datme pande an hem
wijde daer hij niet te gewoerdich en staet en
hem zijde mit zijde guede die sal in leggen
alsoe lange als die pande vol geset sin bi
seutien pont. **van mollen te deluen :-**

T Hoe moeter niemant arde of mollen deluen
bi noerde **Eurhynsen** ten si totte her dich bi
die pott sepe pue. **vā te pande yemant.**

Waerz sake datter niemant pande begheerde
en die srou gaet mit die sepen vant gast recht
om niemant te pande voerz hoerz dorze diemen
pande wil die sal gheue den srou twee stiet voerz
sijn gantz. **Te houde vholen gaste in huijs.**

Doe moeter niemant gaste in sijn huijs houde
of si gaen dagelijc bi der straten bi xxx. pant
en den gaste verbaert oer der tich pont.

Hoe roet die onde zaet zekesrap sal doen.

Wanmeer die zaet wten zaetrap seiden soe
sulle si zekenen binne s. s. wechen of after s. s.
wechen opt zaet huijs te bliuen en daer niet
of te seiden eer si ghezehent hebbe elche
daerh. elzen zaet op v. pot. **Den zaet te**

Waerz sake datme niemant misdoen. **misdoe.**
wende die mid recht is of daer in gheweest
heeft om v. misse die hij gewese hadde of om
enich segge die hij mitten recht ghefide hadde
die mochte hem verweere sonder ban en son
der boete. **Te romen voert recht die obode is.**

Doe wie omboden weert voerz den recht te ro
men ende niet en roet op sijn te zmin die
verbaert twee stiet totten gezechte behoef
ende dat sal die srou wt leggen om den ander
p. n. meer ende daer voerz in leggen alsoe
lange alst gheelt betaelt is op een pont.

Als die srou niemant. **van sroute an sprac.**
an spraken wil dan sal hij an sprake tot ghe
der waerheit. **van te panden niemant.**

Doe wanneer niemant den anderen panden
wil ende pant so sal die an dages die pande wisse

Doe wanneer enige. **brueche wt te legge.**
bruechen verschynen van die pont of daer
beneden en gepant of verschynen waer nar
den recht vander stede dat machme werpen
en after s. s. wechen dattet geworpe is mach
ment wt legge en wim het in alsme ruste wint

¶ Doe wie. **vā vlotiaerzich recht te begheñ.**

vlotiaerzich recht begheert die salmē recht doen smacdaerhē en vridaerhē wt ghenomē een sapper mit sijn sceps hēdē als hē rijst leit en wed is te seken bintē dūne. **vāt selfde.**

¶ Doe wie vlotiaerzich is die salmē vlotiaerzich recht doen en dat sal hē hēdē mit sijn eet dat hē vlotiaerzich is en sal die rechterz gheuen twee seclingen. **vā beesten te gaen.**

¶ Doe moetez gheuen beesten gaen bi noerden of bi suiden dē stede op een boete van een pont. Te weten in bouerspelez slinse noch in gheue verbiude oeterdichē noch bi noerden opt mollen in die potint noch bi noerden in dat herche lant en die front machse bebiude elch beest op die boete voerz en daz toe machse elch man scutte sonder ban en boete dē sal die front hebben die halue brūchen.

¶ Een scaep mach elch. **vā strapen te scutten.**

man scutten in sijnē scade op eē seclint een lam op een half scutten op alfulre brūche machmēse oet scutten in die potint tēijde tnoerd en int herche lant. **vā zeggen broet.**

¶ Doe sal eē ingelē zeggen rop broet wege elc pont of meer. **wat die bitter wege moet.**

¶ Ende elch rop bitter sal wegen twee pont op die boete voerz. **Scade te doen mit beesten**

¶ Doe wie den anderē scade doet mit enige beeste die salt den anderē verbiuden bi twee sijn naeste biēzen an beidē sijden / men sal anders gheuen recht daz van doerth.

¶ Doe moet wie. **weesen te ontpoerteren.** want weesen ont poertere binne hoer. xiiii. iaren bi. xviij. pont. **Te vlassen bij aient laet**

¶ Doe moet wie mant saiontō na dē somen

onder gaurh vlassen noch smeer smelte noch
beersien noch des smorgens voer die sone bi
vijf stett. **nie te eeten tot dooden hynsen :-**
Soe moet niemāt totter dood hynse eeten :-
In ee verhtelic sülle die oschuldige magē vry sijn
Soe waer een verhtelic inder stede siet tsi
van doode luyden of vā wrekte en quetsingen
die mogen en vrienden van brude sinder die niet
in vate noch in veld geweest hebben inden
verhtelic die sullen hebben een vaste schere
vreed ses wechen lan dūrende. **End waer daer**
hemant die daer bouen dede dat waer boue een
hant vreed die verbiude sijn lijf en gūdt.
Daer moet niemant theer. Theer te heeten.
heeten in die hauen noch theeren in enighe
hynsen of in hangen op die boete vā een pont
noch in gheen sepen die ant lant leggen
Daer moet nie. Te vueren in een hynse :-
maet meer dan ee vuer anlegge in sijn hynse wt
genome wezscappe. **Te vueren in ramezen.**
Soe moet niemāt vuer in rameze houden of
daer is een soerzstien boue darhe die vorten
bi ee pot tot elhe behuere. **Elhe oue ee soerzstien**
Soe sal elhe ouen hebben een soerzstien die
vorten buten den darhe mit stien bi een pont
tot elhen behueren en voert tot sepen pue.
Fullinx of assche te werpen in die hauen -
Soe moet niemant fullinx of assche storten in
die hauen noch bi den bruggghen noch after sijn
hyns hij salt storten inder see of int water
bi tien stett en moet an brengst sal hebbe twee
stett daer boue. **Te vueren in after hynsen.**
Daer moet niemāt vuer houe in sijn after hyns
of daer si een soerzstien in bij vijf stelling
Soe en moeter nie. Te tingshe ouer die hane.
mant tingen ouer die hauen bi en si daer ge
lant bi een pot. **Srip vzarht in te panden.**

¶ Wat sapper hier lost en vander zee comt die
mach sijn vracht pande opte vijften wercken
dach na dat hij ghelost is. **Die** gebreke van
betalinge heeft al waer die roepman van hijs
alsoe dat die sapper tijch heeft van sijn sceps
kinderen hoe groot die vracht waer en die
sone van die guden soe sal die sapper heb
ben dubbeld panden. **Van witte broet.**

¶ Soe wie enich soen witte broet roste en min
dan sijn wichte hilde dat machmen houden
ende sijn gelt weder hebben soe alst rost is.

¶ Toe dooden of sielze hijsen te gaen.

¶ Soe wie in comen wil toe des doods hijsen
of toe des sielen hijsen die mach in come sonder
verboernisse behoudlic dat hij mede betale
sal sijn aendeel wes die doot hant en omant
daer van nemt of rost daer om gedaen.

¶ Soe moet gheen poerters an te nemen.

sipen noch laet poerters an nemē hij moet
te minste sieten een pot stoets totte naeste parht
bi die pant en borge daer voer sette die waer
poerters te bliuen en den heren te betale of
gheen poerters te wese. **Wakers an te verhten.**

¶ Soe wie een waker an verht bi nacht die sal
al sijn leuen lanc after die tijt vreedloos bli
uen. **En** dan dat te betere bi den gewichte en
ter stont in legge als hij ee weet heft en ist
dat hij niet in leit dat is op sijn lijf of ten si
salve dat hijt betuge mocht dat die waker die
an verhter ware en des sal die waker segge
dz hij ee waker is. **Selien te waken**

¶ Elch man sal selue waken die een man is
en hem selue vermach bi twee stett en daer
voer in leggen totter tijt dat die boete ende
wakers loen betaelt is. **Ende** soe wie van
den wakers an geworhten wert die mach
hem vermaere sonder ban en sond boete.

T Gheen gruet op ziedirke walle te setten.

T Daer moet niemant strom leggen noch ziet of hoey setten op die ziede walle of bi sijnde op arbt voete nae bi vijf stett alsoe dirke als hi bekieet wt. **hoe lang en binggin wt blijft**

T Een bingermeister mach niet langer dan drie weche an een wtz sted wese bi. iv. pot

T Niemat mach emich. **Die gou te sloeten.**

Gou sloeten noch op syn lant te sloete bi drie pont elze wese Maer die sloet leggete bliuen toe des gais behoef. **va slinssen in westend**

T Alle slinssen in westende sullen altijt wesen vol va posten op vijf stett En dit mach die front stouwe altijt als hi wil opte hoef slinnde stede alsoe verze als die front den suldige niet en wort diese odt het. **van poerterscip :-**

T Soe wie onse poerters is die sal si poerters sip niet quijt stede alsoe lange als die taxe of die bede niet betaelen en die bingermeesteren vol doen ende tot haren wil wesen en borg setten. **Niet te voghele in die oeterdich**

T Soe moetez niemant vogelen in die oeterdich bi een pont En een poerters mach tuinghe soe volcomelic als drie tuinghe. **Notarijs brieue**

T Gheen notarijs brieue en sullen va weede wesen zorende van arfrisse na dat iare van twien vijftich ten si bi consent der ge zichte vander sted ende dat bebrueft mit hie sted segele besigelt of mit sypen brieue

T Soe wat pacht brieue. **va pacht brieue** gemaect worden nae sinte Maertijns daghe mit laer ons heze lvin die salmen mogen lossen tot allen tyden mit dat hoft gelt en der verzchene pacht. **va seuen tynch**

T Maerz sake datter emich seue tynch inder sted quacm op enige bolwe zthe of op

enige haue dirken of op die riedich of anders
waert is. **en die sted ghegeue** worde wt genome
die haue dirken ende bolwerthen die si in dagelijc
make ende staende houden soe moghen die bin
gezwefte men men alsoe veel arfs trefsen dat
senetijch als si hebbe willen tot des rechtse segge
al waert datter hijsen stueren of ander tijmen
op stand. **Te zeden an grote strepen.**

Alle die ghene die paert en dinge hebben an
grote strepen alijt als die rederse willen soe
mogen si vande slipper staden mit recht tsi mit
voez iacz of als si ouer come te sette of te nemen
hoe si wille. **Daer poerters op te recht hebben.**

Een poerters van buten mach met verziare daer
onse poerters op te recht hebben va stude.

Soe moerters in mat. **va ongebrande maten.**
guedt verrope mit maten die met gebrant en
sijn mit die mynre brant bi die pot en soe vae
emth guet onfsant bij ongebrande maten en dat
den front an bracht die sal vande front hebben
en half pot. **Biez in herbergen te tappen.**

Soe moertmen gheen bieze tappen in enige her
bergen om gelt bi enige maten dan bij tinnen
hammen daer die vier honds een menghelen
en die sellen getijhent vorse nutter sted ten
laen bi die pot elr gheuet soe dier als hij mach
recht seit va enige lande of hijsen voer men

Soe wat segge dattet. **vat gezerhts segge.**
soe salmen die gelden betalen op twee sinte
Johans daghe in dat selue iacz. **Ende waert**
seggen seit nae myne dach soe salme dz gelt
betale op dat ander iacz op twee sinte Jans
daghen als midsomer en wt gaende oest.

Te trouwen te gaen mitte brudegom

Daer moer met meer dan twee persone mit
een brudegom gaen te offeren als mensse trouwe

sal noch oec mit een bruyt elze personen
bi een pont. **Priesteren te winnen :**

Men moet gheen priesteren winnen op enige
outaren dan bi den zaetslijnden onderman
en gezichte dat bi der meeste stemme elc die
daer tegens doet op vier pont. **vā sandt te**

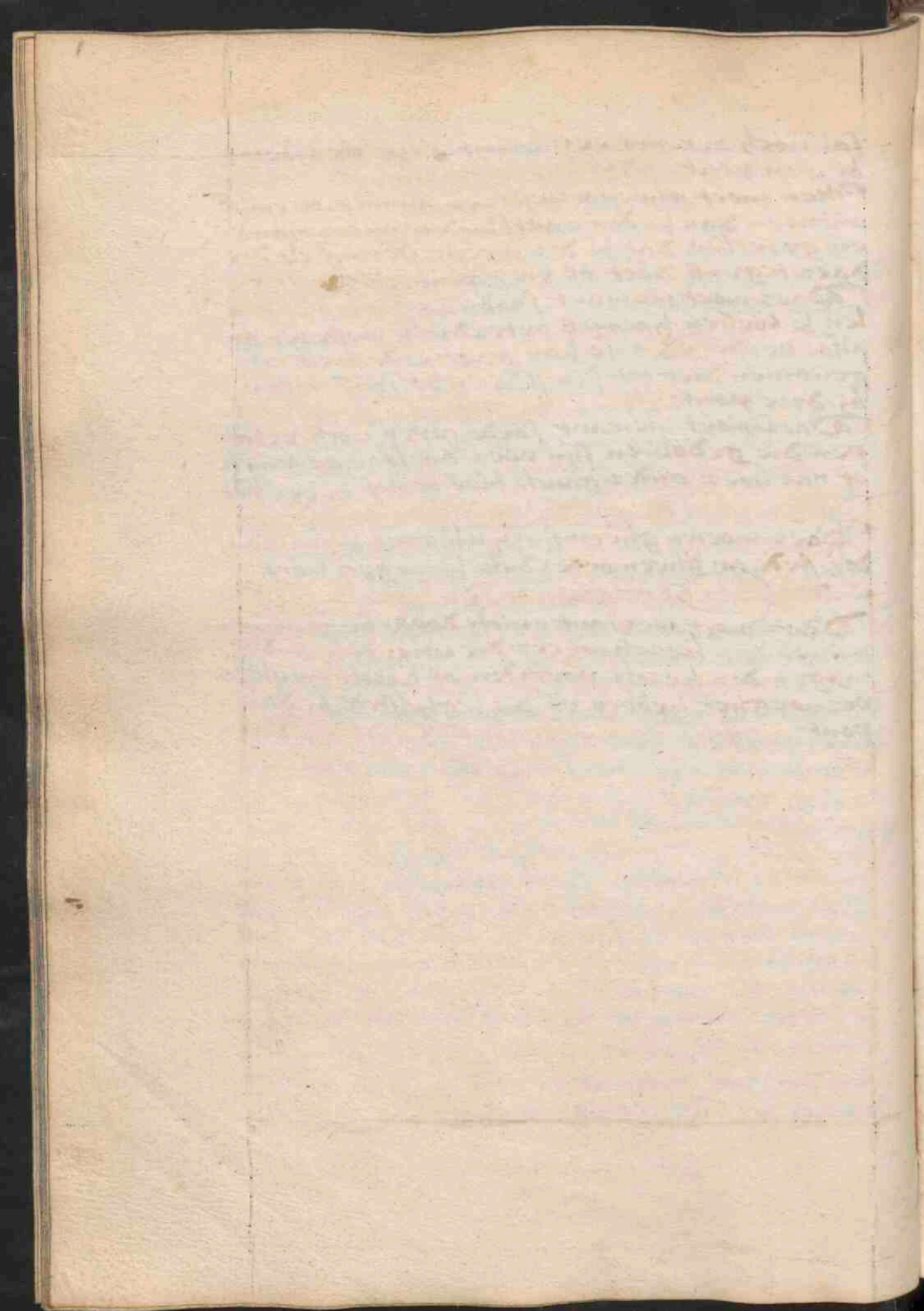
Daerz moet niemant sandt ha. **halen bûten**
len bi westen. **harmes oeterdich** westen an
alsoe verze als onse ban gaet ende stiet wt
genomen diet tot sijn straten besighe willen
bi drie pont. **Goeden te ropen en te vropen.**

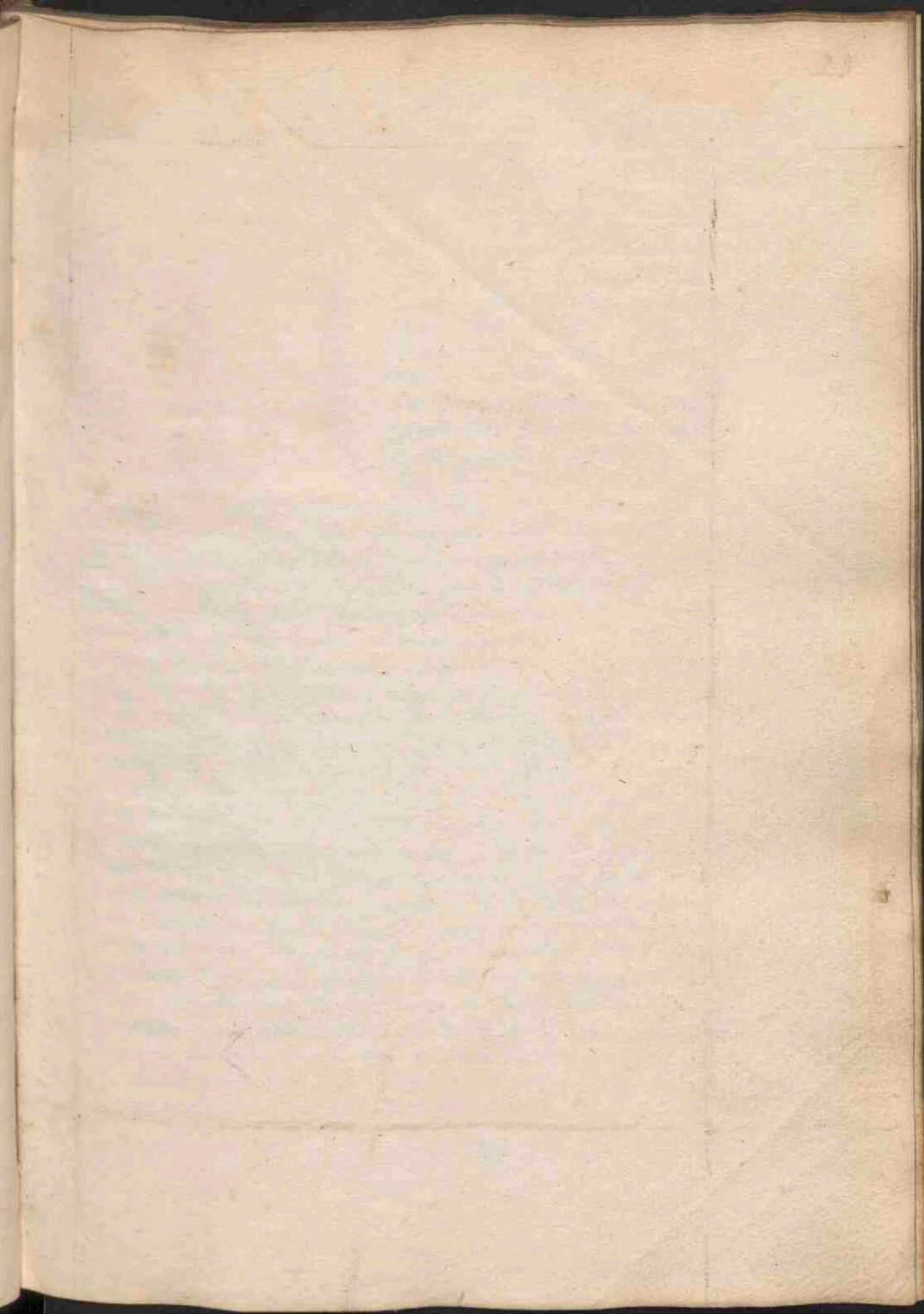
Daerz moet niemant soede ropen noch verzo
pen die gedoluen sijn voer die sone op ginch
of nae hoer onder ginch bûte orlof bi een pot
Gheen strepe te leggen an die oeterdich.

Daerz moeten gheen strepen leggen bi noerden
der stede an gheen oeterdich bi negen pont

Doodē te begraven inder hezelen :

Daerz moet niemant enich dood- begraven
binnen der hezelen eer die vrienden ende
magen den hezelen vordien of hezelen meisters
verzoeghet hebben vā die lighe stede bi drie
pont **bij mi tē piet' drien' ato fan**

Hier volghē priuilegien die onse stede vā
 Ertbuijsen vā dūtsche lants hēn sijn ghegeue.
 ¶ **D**ircken te malre.

Allen Graue van hollant
 van herengouwen vā zee
 lant ende heere van fries
 lant malen rond allen
 lūden van onse landen
 Want westfrieslant lange
 tijt swaerlich en onessen
 ghedirzt gheweest heeft
 ende qualich ghewatert
 soe sijn wij ouer een ghe

dragen mit onse ghemee **W**ader en mit gueder
 voersienicheden hoe wij willen dat men voert
 anne frieslant sullen dircken ende watere

¶ **D**en versten sullen die van drechtzlant den
 dirck malen van verfertthone den om zynst tot
 walichs dirck ende al walichs dirck tot oster
 leker dirck en die te houden mit alle horen ghe
 meenen amborhten ¶ **D**oert soe sullen die van
 osterleker houden alle den dirck twissche walichs
 dirck ende hezen hugen dirck ander sullen si alle
 voersienē gheen dirck hebben **E**nde daer toe
 gheuen wij hem te hulpe dat mollenlaen dat si
 ropen wilden an osterleker alsoe alst hem die
 kerntemeister bewisen sal ¶ **D**oert sullen die
 van braghen en nedorp houden in heze hugen
 dirck vier hondert zorden van haerlen te me
 ten ende die sullen dūs nemen an van die van
 osterleker ¶ **D**oert sullen die van gheestmen
 amborht hezen hugen dirck voert houden tot
 olden dirck toe den ramer dirck tot bi die
 poerte van Almar en den dirck van reherda
 totten friesen dirck toe diemē hiet rige sagher
 dirck ¶ **D**oert friesen dirck diemē hiet sagher
 dirck sullen houden die ghene die hē sculdich

sijn te houden. **D**oezt sullen die vā sraghen
en medorp den dirc houden want oest eynde
van fuesen dirc tot onse rentemeister 26 slijse
in hoven roech daer si van oute plegghen te
houden. **D**oezt sullen die ghemene amborch
ten hogentwoude mit hare werken **O**pdam
en mit aelbrecht floz 25 lant den dirc hou
den vande rentemeister 26 slijse tot hare hige
roech en den middelblyt van hen higen roech
tot wezfertshoe daer toe seggen wij quijte
datmen niemant srouwen noch stoelen en sal
Ende henschirch en **O**pdam maniere ende leye
te setten eenen lichten hoefstarch bi Jan van
palamen en onse rentemeister en onse dirc
grane ende niet meer dirc 26 daer of te ont
faen dan hem onse linden voer 26 daer van
op setten sullen. **E**nde diene dirc of set in
haren higen roech die salme dirc toe setten
in hare roech bi onse linden voer seit. **D**oezt
salme die reherdam ander halve zode breet
ende een half zode hoerch bouen den slechte
wegghen bi den dircgrane en heijnzader 26
maken ende daer te eynden te srouwen die
sront mitten sepepen. **D**oezt sullen die van
geestmen amborch een water ganch hebbe
doer dat myne lant en te rochsihet wt te
wateren ende die water ganch ende water
settinghe an beide syden sal srouwe onse dirc
grane mitte heijnzader 26 ende die water set
tinghe sal hoerch wesen te minsten acht voeten
zoets breet opten hoerchsten rant en die te
malte bi den heijnzader 26 alst hem orbaer
dijnt. **E**nde soe wat borten daer op verschiene
sullen daer of sullen wij hebben die een helft
en heer Jan van Henegouwen die broeder
die ander helfte behoude lic ons onse srou.

wen ende borten opte zeedich en inde sluijs
 Dorst salme dat gat van walichs doorp ende
 alle den wateren die opwert wateren toe
 slaen Dorst salme op breken alle die sluijsen
 die leggen in heren luygen dich en oerzleher
 dich Dorst alst orbaer dimtlic sal of dien
 wij dat breken soe salmen die sluijs te minne
 doen op breken en men sal die zeedich on
 derst luyg leggen daer in die in dich gact
 ende den anderen dich laten waren en inde
 dich onderst luyg salmen een sluijs leggen
 Dorst salme heren luygen waer wateren
 mit die gangen els vijf vorten wijdt Ende
 des sel een gat gaen doorz saghen in die
 wijzen ende dat derd gat in geestmen an
 bacht dat salme niet wijder maken dan vier
 vorten wijdt ten besten orbaer Ende om
 dat wij willen alle sturken voerz gehouden
 hebben onzerbroeken behoude ons onser
 heezlicheden en onse rechte ghemeynts or
 baer soe hebben wij desen brief open besc
 gelt mit onse zegels Gedacn inden hage
 op sint Marcs dach Int jaer ons heren
 Duysent drie hondert en .xxvi.

Vā stalen te slaen bi noezde Enchijssen.

Willem hertoge vā beieren Graue
 van hollant en zeelant ende here
 van frieslant en verbrider des
 graeffschap van henegouwen Mahe rond alle
 tijnden dat wij niet en willen dat niemant
 stalen plaec in stael oerd noerd vā Enchij
 sen voer die stede stalc Ende waer dat he
 mant sijn stalc daer voerz sloege soe hebbe
 wij beuolen ende breken onse bailiuen en
 zentemeistren al daer in onse landen
 gheseten hant daer an te slaen en hem

of te nemen tien pont hollants en ons daer
of welken stap te doen In ontronde dese brief
besegelt mit onse zegel Ghegeue inde hage
opten lesten dach van Maerze Int jaer ons
heeren duysent drie hondert ende. liii. -

¶ Om den raech en oeterdich te bedichten.

Willem hertoge van beyeren Graue
van hollant en zeelant here van
frieslant ende verbruder des graef
srap van Henegouwen Malen rond allen
lieden dat wij voer ons en onse nacomelinge
ghegeue hebben en gheuen oec gheueene dor
pe van Enchijnsen en gometaspel en horen
nacomelinge dat si hoer raech bedichte moge
mit eenre sonne diche en wateringhe daer
in te make in te snitten en te ghebruken. En
dat te doen datter onse ewe en ons dorpe
ende lande voerz orbaer in bewaert is En
gheuen hem dat sij behouzen ende besou
wen sullen mit horen spout ende sapenen

¶ Voerz soe gheue wij hem lieden dat si ho
zen oeterdich besnitten moge tot hoer or
baer En die te kienze besouwe gelike den
enghe voerz genoot in alle voerz salzen
behoude ons oec heezelicheit grote boeten
wischaren tienden en andere dat ons daer
in veruallen sal In ontronde hebbe wij dese
brief besegelt mit oec zegel Ghegeue inde
hage saterdachs nae meien dach Int
jaer ons heeren. M. ccc. en. lvi. Jussu dni romito

¶ Vā die Jurisdiccie en poerte vā Enchijnsen.

Willem hertoge vā beyeren Graue
van hollant zeelant ende here vā
frieslant en verbruder des graef

fcap van **Hem** gonne **Maken** rond allen
 linden dat wij ghegeue hebben en gheuen
 voer ons ende onse nacomelinge onse lieue
 ende ghetrouwen linden van **Enchijssen** en
 van gomeraspel om menighen trouwe diest
 dien si ons en onse nacomelinge noch sullen
 doen een vrihed en poert recht alle die
 gheuen die binne der vrihed voer si nu te
 tijt wonen of nomaels wonen sullen ende
 al daer poertzen sijn welcke vrihed wij
 willen dat een naem hebbe ende voert meer
 gheuoemt word **Enchijssen** sterckende noord
 wert oost wert suid wert tot in der zee en
 west wert sterckende an den ban van boue
 raspel langes den werch twee hondert zoe
 den breet. **D**ort soe hebbe wij onse guede
 linden van onser poerte van **Enchijssen**
 voer ghegeue en gheuen also danich
 recht priuilegien en hantueste als oec guede
 linden van onse poerte van **Medemblic** van
 ons ende onse voer vaderen **Eraven** te **Hol**
 land besegelt vraghe hebbe tot dese daghe
 toe **D**aer van deser tijt voert an alle recht
 te hantueste ende te rechtten binne onse poerte
 van **Enchijssen** voer seit gelicke alsme binne
Medemblic doet wt gheuome dat gheen poert
 te van **Medemblic** noch buerman van ouer
 lezer ambocht poert werden sal in **En**
chijssen welck recht priuilegie en hantueste
 wij gheleuen onse guede linden van **Enchij**
ssen ende van onse poertzen voer noemt
 te besegelen ende te gheue buiten horen rost
 soe wameer wij wt sijnste daer of si ons heb
 ben besegelt mit witachtiger linden segelen
 behoude lic dat si gheen poertzen hebbe
 en sullen buiten horen vrihed van **Enchijse**

Doert waert sake dat onse poerte van En
thijnsen voerzoemt van noord namant
set word op een ander stede die wij bi ons
en onse rade mit hoer selfs gezichte wisen
sullen soe willen wij nochtans dat oec goede
lijnden van onse poerte van Enthijnsen vstre
hebben en vasilken gebruchen alle alsoe
damth recht priuilegien en hantueren
als wij he ghegene hebben behoudelic dat
die vnhede niet meer wesen sal dan vstre is

Doert soe hebben wij **vā een ierz mart.**
ghegene ende gheuen onse goede lijnden
voerseit een ierz mart vierden daghen
landt diuende darin alle ierz dat rums
of rechten sal opten versten sonde darh nae
sint Jan der collatio toe wt guen oest behou
delic ons onse tollen veruallen ende anders
ons rechts gelic dat wij hebben in onse
poerte vā Med-blich Dese mart is nu s. gumer

Doert soe sullen ons **Te dienen den heer.**
onse goede lijnden van onse poerte vā En
thijnsen voerzoemt dienen in onse heer
waert mit dertich mannen Ende daer toe
hebben wij hem ghegene ende gheuen te
hulpe die van Grotebroech en bouweraspel
die ons mit hem dienen sullen Ende om dat
wij alle dese punten voers oec goede lijnde
van onse poerte van Enthijnsen en hoer
nacomelinge vast en gestade houd willen
te ewighen daghe voer ons en onse naco
melingen soe hebben wij desen hantuerste
open besegelt mit onsen zegels Ghegene
in onse stede vā Wardenrecht swaens dach
nae sinte poulus Conuersiois dach Int
ierz ons heren. **M.CCC. ende. lv.**

Van een die sy lijf vboert het en meer sake.

Willem hertoge in beieren Graue
van Henegouwen van hollant vā
zeelant ende here van frieslant
maken rond allen linden dat wij mit guede
voersienichit om trouwe dienste die onse
lieue en ghetrouwe poertzen van dese stede
van Enchijnsen in westfrieslant ons en onse
ouderen ende voer vaderen gedaen hebbe
Ende ons en onse nacomlinge noch doen
moghe ghegeue hebbe ende gheuen alsulc
recht gracie en vrijheide als hi na volcht
ende ghescreuen staet. *Lijf te verboeren.*

Inden eerste soe hebben wij ghegeue en
gheuen onse guede linden voersiet soe wat
poertzen vā Enchijnsen sijn lijf mit recht ver
boert die en mach tiegen ons niet meer
verboeren dan half sijn eighen. Guede en
die ander helft sal hebben en toe come sijn
wijf en sijn wittigen kindezen of sy geuerh
te arfnamen hadde hi gheuen wijf of wet
achtige kindezen. *En hantueste te veroude.*

Daer it waert sake dat onse lieue sted voer
genoe mit enige hantuesten hadde die verouet
en verdontheit waere of bi ongenial verlo
zen waere of worde verbrant of vā ouder
dom doer ghegaen wat dat si betinghen
mochten mit wet scriften besigelt mit wetach
tige lunde die sulken wij hem veruuewen
en besigele bute horen costen. *Ander sake.*

Daer it soe hebbe wij geloeft en louen onse
lieue ende getrouwe sted van Enchijnsen
voersiet dat wijse onthessen sulle en onthesse
van alle dootlagen zoie brande scattinge
rechtensse vā liue vangemisse brekinge van

huyssen en van vesten dat in dese oorloghen
om des oorloges wille gesiet is en dat ghe
weest heeft twissche onser liever vrouwe
ende moeder die god genadich si en haer
hulperen ende ons en onse hulperen sonder
ons of niemant enige beteringe daer van
te doen Ende om dat alle dese voerz punkte
vast en gestade sulle bliuen tot ewigen da
ghen voer ons ende onse naromelingē soe
hebben wij onse guede lijnde van Ertchij
sen en haer naromelingē dese hantvesten
open besegelt mit onse zegel Ertgeue
nissu dñ Comitis inder hage opte dōner
dach nae sinte Martijns dach inder sonne
int jaer ons heren. M. CCC. end. loj.

Die gemeene hatueste vant bailiufscap vā me
deblir Is vā kueren en bruelen in te winnen.

Ielbrecht bi goeds genade
Walsgrawe bi den Rijn her
toge in beghen Rijnwaert
in hene gouwen hollant
zeelant ende frislant
Maken rond allen linden
dat wij om gunste onser
gueder lijnde wille die
gheseten sijn inder bailiuf

scap van medemblich en om orbaer des lats
van ons liefs broeders wegen hertoge
willem Graue vā hene gouwe van hollat
zeelant en he van frislant ende vande
onsen hem ghegeue hebben en gheue mit
dese breue in vriede en in recht. **Te vanghe.**

Enden versten datme gheen man vage
en sal noch sijn guede betamenzen van

pheren wegen daer die man borgher sette
wil en mach soe dat die here seker genoech is
te sulken recht te come alst hoert. **Weghe te**

Doert dat die fraut mitte scepene. **vrouwen.**
hieren en vrouwen sal alle innghe weghen
binne hoer ban alst sed en gewoente plach te wese

Doert alle boeten die verschijne. **vā boeten.**
opte dirz die sal die dirzgrane of sijn boede
gaderen binne den iare na dien dat die boete
verschijnen Ende waert datme des niet en ded

soe sonden si daer of quijt ende wij wesen
Ende vande deken. **den deken vā oierspil**

salme doen als men plach te doen te ghene
van oierspil tien scelling of daer beneden
Ende om dat wij willen dat onse guede luy

den vorz des vrilhe en recht wel hont
tot ewigen daghe soe hebbe wij des brief
open besegelt mit onse zegel Ghegeve in

onse thente voer Welst Dinsdachs na sct
Seruacs int iare os hen. **M. CCC. en. lxx**

Vā die vischazien in drechtelant diemen
hiet die groetflach om die te belusschen.

Elbrecht bi goeds genade Palsgrue
opten **Zijn** hezoge in beien **Zijn**waert
van hem gomme **22** Daer rond alle
lijnden Want ons onse guede lunde

van drechtelant ghetocent hebbe alsoe dat
si en hoer lant groteliche belast en bestraet
worde mitten sluisen diemen al daer vischt

Wij den water die den ghene in laten
die die sluisen hieze daer hoer lant seer
mede verpoit en verdreut weert soe hebbe

wij om orbaer en nutscap onser lunden end
lant vorz onse guede lunden vā drechtel
lant vorz genoecht tot ewigen daghen

verpacht die sluisen mitten innghe wa

tezen gaezlike om hondert en xli. onse fram
zije filden tuchte voer. xii. stellinge geseket
of payment na der weerd te betalen alle
iare tot pinxten en om vijftal grove aels
en twintich tael palme te leuere alle iare
onse rentemeist vā furslant op oudenburth
tot onse behoef te bamsse En dese vorz
parht sal wesen in alsulke maniere dat si
noch nē noch oer enich vā onsent wege dese
vorz slinzen nimmermeer visschen en sulle
noch laten visschen Ende waert sake datse
nēmant vischte of dā visschen hē waerz stont
bailiu of rentemeister ofte boord gheschiet
of waerzlor soe wie hē waerz dat mē te wisen
mochte die sōde verbiere en ouer gheue
alsulke parht als ons dese vorz linden
daer of ghelofst hebbe noch tans sonden
si ons dese parht mede gheuen Dedt oer
en nē onse dienst linden die ons of onse
bailiu of rentemeister ghelt op dienst ghe
liet het die sōde daer toe dat ghelt tiege
ons verbiere. Maer waert dat nēmant
deser vorz slinzen vischten of dā vissche
des hē den meerre deel vande ghe meente
met en stonde die sōde verbiere tegen
ons alsoe diche als hiet dā twintich pont
Ende die ghe meente sōde bliue in alsulke
der en verwerden als vorz staet son
der orge list Ende si en sulken binne hōdzt
zorden nae den slinzen gheuen linden
leggen om te visschen Maer mitte minge
waterē sulle si hore orbaerz ende profijt
doen Ende waerz daer nēmant die linden
leide voer den slinzen binne hondert
zorden die sōde verbiere tegen ons

alsoe diehe als hiit dede trentich pont ende
 si soude die hinnen of metten an tasten en
 onse bailiu of rechter die ouer leuen tot
 onser behoefte. **Doet soe hebbe wij geron**
sintwert waert dat si ghebrech hadde van
wateren binnen plants om hoer beeste wille
of anders dat si dan die slimsen waert te doe
is eens op daen moghe om varst water in
te laten en dan weder toe te doen alle dinc
sonder arge list. In onrond dese brief besegelt
mit onse zeghe. Int jaer ons heren. m.ccc. en
lxxxi. vā die oeterdich te ropen en ver
ropen en te behouzen mit seuen tūch:-

HElbrecht bi goeds genade palsegrauē
 opten **zijn en** Doen rond allen linden
 dat wij ghegene hebben end gheuen
 onse goede linden vā **Ertchūse en**

gōmeraspel dat si hoer oeterdichē ende
 hoer rarch moghe ropen ende verrope en be
 heren mit seuen tūghen ghelc hoer anderen
 landen dat binne diche ghelegen sijn en te ghe
 brūken tot hoer onbaer ghelc als die brief
 in hout die si daer of hebben vā onse lieue
 broeder **herstoge willem** End seldense quijt
 van al dat si tot desen daghe misdāen moghe
 hebben an desen voerz rarch en oeterdiche
 In onrond dese brief besegelt mit onse zeghe
 Ghegene inde **hage** op sūe **patriacns** aūt
 in die winter **Int jaer** ons heren **m.ccc. en lxxxi.**

Van die zee datse Tenchūsen seer on slacht.

HElbrecht bi der genade goeds palsegrauē
 opten **zijn en** Doen rond alle linden
 want wij verstaen hebben dat onse
 heer van **Ertchūsen** seer verzaght

ouermits dat die zee totte oost sūid en ten
 noorden die werch langre alle daghe an wint.

Soe hebbe wij onse guede lijnde wederz hoer
vriheit gemeezt Dat is te weete vā hoer
vriheit westwest den werch langes vijf en
twegentich roeden lant en an elke sijde
vanden wegghen hondert roeden breed. **Van**

Doert hebbe wij hoer ghegrue den bant tot
desz vrieden alsoe lant sijnd ende noord
streckende vande eenē ditz totte andē Ende
westwot alsoe lant als hoer vriheit dan gact

Doert soe. **Die scout en moet niet tappen.**
verboden wij onse scout van Enchiusen die nu
is of namacels wesen sal niet te tappen enighe
dranch binne derz vriheit vā Enchiusen om
ghelt of iemant van hoert wegen en ghen
recht te doen in enighe hūsen daer men
dranch om ghelt tappen. **Van biez recht :-**

Ende alle biez recht sal dē scout beginnen
bi dinnendz sonne Ende waert sake dat enich
scout hiez bouen dede die verbiuet an ons
alsulck ghelt als hi op sijn dienste staen het
Ende daer toe soe willen wij hem corrigeren
als een man die aldus angehoert samich is
Ende die scout soid waert an nimmermeer
recht moghen doen binne onse stede van En
chiusen in onrondē dese brief besigelt en
onse zegel hiez an gehangen **Ghegrue inde**
hage int laer ons hē. M. CCC. en. lxxvii.

Thoemē een biezgher vā vrecht mach slaen.

IElrecht bi goeds genade **in** Doen
rond allen lijnden dat wij sijn ouer
draghe mit guede voersienichheit bi
guet dinnken ons staets om ghemē
arbaer ons ghemēen lants onser steden ende
anderzaten van **Hollant** ende van yerlat binne
stede en daerz biete een vriheit en hantweste
ghegrue hebbe als hiez na volcht

Tonden eersten waert dat enich vā onse poertē
tot enich van onse steden in hollant ende in
zeelant een onghewal gheschiede dat hij doot
sloeg enigen man die bürger was inden
stadt van **U**trecht binnen onse palen van
hollant en **z**eelant die man sal tegen ons
mit verbueren noch lijf noch giedt **M**aer
hij sal vñ onbetet en onbesmet sonder enich
mogenisse onse lant ende onse steden ghebruc
ken gheliker wijs als hij dede eer die doot
slach gheschiede **D**it sal wesen in sulken
schijn dat hij tot alle tijt als hij veruolcht
wezt vanden magen en vrienē diet vlicē
hebben borghē setten die dootslach te beten
ende die borgh tocht sal hij doen binne ses
weken nae dies die magen vermaent heb
ben voer den recht **E**nde tenden die ses
weke soe salt gezicht wesen vanden stad
daer hij is poertē en seggen een soen daer
of te hondē en vol te doen **V**oert waert sa
ke dat enich man die gheen poertē en
waer end gheseten en waenachtich waer
binnen onse palen van hollant en zeelant
als voer is die sal oer ghemeten alle vñ
hede voer **M**aer des soe sal hij sijn oner
bodich die magen dat verlicē betezinghe
daer of te doen als sijt vermaghe in alle
manieren als voersienē staet bi dē gezicht
vanden stede daer die dootslach gheschied
is ende als dat volbricht is soe salt ge
zicht daer of soenē in alle maniere voer
Voert waert sake dat enich bürger
van **U**trecht een onghewal gheschiede dat hij
doot sloeg eenē man die waenachtich
waer binne onse landē vā hollant en zeelant

daerom bewysinghe of doen mochte dat hij
ses weeten in hollant of in zeelant hadde
ghewoent die burghez die den doot slach
dede het si in hollant of in zeelant of daer
buten tot wat tijden dat hij gheregen
wert soe salmen daer oer recht sonder
verdrach. Ende ist sake dat hij niet ghere
gen en wert ende hij tlant zinnet af te
dien tijt en sal hij nimmermeer tot gheue
daghen in hollant noch in zeelant comen
moghe op sijn. Waert oer sake dat hij
quame binne onse palen voorz soe beuele
wij alle onse onderzaten dat si den man
moghen doot slaen sonder verboeznisse
tegens ons of niemant anders enge bete
zinghe te doen. Dit sal diezen te tijt
toe dat die stadt van Vlucht alinge alle
pinten voorz of ghelede hebben op ons
en op alle onse onderzaten. In onronda
dese. breue besegelt mit onsen zegel
Inde hage sonde dach na onsen vrouwe dach
natitatie int jaer ons heren. M. ccc. en. xiii.

**Aden dithgraef om boete vande dichte mach
gheen poertse vdaeg bue ose stede dichte:**

Ielbrecht bi goede genade valsche
opten sijn. Ende Doen rond allen liden
den dat wij om menige trouwen
dienst die ose voorz vader ende
ons menich weze gedaen is va onse stede
ende onse ghele liden va Enchijse in west
friesland alsulke vrieden en priuilegien
ghene wij als hier nae ghescreuen staen voorz
ons en onse nacomelinge. Ende eerste soe sal
onse dithgraue van mede blie die nu is of

namacels wesen sal in toe comende tijden
gheen poerters van Enchijnsen moghe da-
gen noch doen dagen opten dach bi hem
of bi verzoeker van niemant anders om
brueche wille die si daen moghen hebben
of misdoen sullen zoewend vā dach recht
dat op onse stede dach van Enchijnsen binne
onse stede voorsz vrihed ghelegen is En
van die bruechen diemen op hem tijen sal
sullen onse poerters voorsz recht pleghen
bij vōmissie vande heymrade is binne hōren
vriheden als is voorsz En waert salre
dat onse dachgraue voer hem of niemant
anders daer tiegens dā en die poerters
voorsz daerhd anders dan voorsz is daer
en soude onse poerters niet an verborre
noch stad bi liden. **Te kiesē poertmeesters.**

Toe sullen onse stouet tgezerht en poerte-
ren van Enchijnsen voert an in toe comende
tijden hoer poertmeesters moghen hiesē
op iars dach alle iaren een iars lant
diuerende die onser stede giedt op boere
bewaren en bezerhten sullen alst vā outs
haer rastijmelic gheweest is En wāneer
si ghezoen sijn soe gheue wij hē macht
vreed te make gelic den scepene binnen
onse stede v gheuoert doen. **Vande Tollen.**

Toe sullen onse poerters op onser stede
teyken van Enchijnsen alst gheuoertliche
is tollēn vñ voer bi onse tollē te sparen
dan en tot hiesde waren en boere mit ho-
ren scepē en giede Dat is te roeten te
tot sparendāne tot ewigen daghe en te
hiesden tot onse weder sigen geliken
andz onse stede in hollant. **Vande waghe**
Toe hebbē wij ghegeuen en gheuen

onse stede voerz tot hulpe want gasthijns
die waghe binne Enchijnsen mit alre mit siap
en profit dat daer of comen sal die op te
boeren iaczi tot ewigen daghe vanden
gasthijns meiste totte arme linden behoef
Moer hebbe wij. huere te legge op dicke
ghegeuen en gheuen onse voerz gheuende
poertze va Enchijnsen soe wameer dat ose
dichgrane van medemblic mitte heizade is
en ghemene wasstappen vanden landen
onse ziden om die dicke en sluisen te hie
zen soe sal die dichgrane en ghemene
heizaders en wasstappen op onser sted
dieren en sluisen van Enchijnsen mit
ziden si sullen opbouwlic op onse sted
dieren en sluisen legge al sulhe huere
alst hoerz lants orbacz is en die huere
sullen si srouwe tot sulherz tijt alst sedic
en gheuontlic is En want wij onse sted
poertze end guede linden va Enchijnsen
gheloeft hebbe ende gheloue voerz ons en
onse naromelingē alle dese voerz pinte
te hōde end te doen hōden onuerbroc
ken in alle maniere als voerz is Soe
hebbe wij dese brief opē doen besegele
mit onse zegel hiez an gehangen Ghege
uen in de hage opten. xvij. dach i maerte
int jaer ons hezen dijsent. CCC. en. xvij.

**Wā dicke ende wateringhe in hogentwon
der ambocht ghelegen te regieren :-**

Helbrecht bi der genade goeds en doen
ronde allen linden wāt onse guede lū
den ende onderzaten vā hogentwon
der ambocht binne onse bailiustap
van medemblic ons tot onser begheerte

op deser tyt ganschlixe een bede ghegeue heb
ben om sonderlinge sake wille die ons daer
in ghelegen waren soe hebbē wij daer om
en omme guede dienste wille die si ons ende
onse voerz vaders ghedaen hebben ende oft
god wil noch doen sullen gracie gedaen en
sulle punten ghegeue voerz ons ende onse
nacomelingen als hier nae ghescreue staet

¶ Ende versten soe. **Te kiezen heymzaet:-**
soe sullen wt elcke dorpe in Hogentwonder
amborcht ghelegen die mannen kiezen die
mit hoerz bueren daer si woerachtich sijn
mit hoerz gieden en lande die hoerchste te
srot staen elcke binne sijn heymzaderstaple
samen kiezen vier manne bi die meeste vol
ge ofte stemmen voert te gaen **Ende** van die
vier manen soe sal onse bailiu vā **Medem**
blitz en man kiezen die een iare heym
zaet wesen sal binne der heymzaetstap
daer hi in is gheseten **En** ware of hi
ofliuch of wt landich worde binnen den
iare en dan soude onse bailiu voerz een
heymzaet kiezen daer voerz van den anden
die manen die gherozen ware als voerz
is om dat selue iare lande heymzaet te
blinē ende niet langher ten waer of hi
wordt gheroze als voerz is **En** dit kiese
salme doen alle iare twissche sinte peters ad
rathedra dach en **Wij** dach. **Te srouwe dielen**
¶ Soe sal onse bailiu vā **Med** blitz of niemāt
van sijent wegen die hi dat beuelt vā on
ser wegen mitte dielgraeft en heymzaet
en mit die wasstappen wt onse steden ende
dorpen van **Hogentwonder** amborcht die
dielen die sluis tochten dielgrasten en
mungen weghen die den dielgraeft ende

heymzaden toe behoren te srouwe en hūze
na die meeste stemmen. **Sluyfen te srouwen.**
¶ Soe salme gheen sluyfen hoger srouwe ter
eersten srouwe een werf op vijf siltm. Ten
ander srouwe een werf op vier silt. Ten derden
srouwe een werf op .xv. silt ende die borten
sullen ghelde alle die gheue die mede sluyse ghe
lat sijn morgen morgen ghe. **vā dirlgraefs boete.**
¶ Soe sal die dirlgraue in sijne srouwe van
niemant vā sluyfen of vraghen en dirlen
gheen iede boeken srouwen en nemen oer van
hij si noch gheen borten gaderen eer die dirl
volmaert waer tot sijn hūzen daer hij die
borten of eijstheude waer. En binnen onse
bailluscap van Medemblich sal een dirlgraef
wesen ende niet meer. **boeten op dirlen.**
¶ Soe en sal niemant van enige dirl boete ghe
uen die hij niet en behent gheft of pande
eer dat die dirlgraue sijn hūnisse mit
recht en mit sijn eed daer of ghedaen heft
en soe wie die dirlgraue mede onrecht behet
die sal vbinen een boet vā twee silt en niet meer
¶ Soe wie heymzaden. **Heymzaets vōnisse.**
vōnisse smadeliche weder sprecht die sal ver
binen .xv. pont dat is te weeten tien pont
tot onser behoef en sijnen pont tot die heym
zaets behoef en anders en sal niemant mit
enige dirltale verspreken moghen voer den
dirlgraue meer dan twee silt. **Dirl recht.**
¶ Soe sal die dirlgraue sijn dirl recht vā ho
gent wonder ambacht houde tot lāmer srouwe
opte zee dirl ende anders wegens tot
vier tijden vā die iare. Dat is te weten binne
die eerste weche vā belohē pasche. En binne
die eerste weche na sint jans dach der rollatio
nis. En binne die eerste weche na sē maertijns

30
 darh in die winter Ende binne die eerste
 werke na sinte ponnens darh en des sullen
 die heymzaders tot elke tyt alst ghebueret
 in allen bezaken elox in hore bedrue ghelegē
 op een sonē darh onder die misse darz te voren
 den rechten darh besreidelic kondighē laten en
 wie opte eerste recht darh niet en daerht
 die sal opten selue tyt gheen recht hebben.

¶ Doe sullen onse guede. **Dinken te maken**
 lijden van hogentwonder amborht hoer ditz
 twisschen wijnkel en verzerstshone moghe ma
 ken mit zud ende soeden vier vorten benede
 dijn of daer bouē. **van recht te beghinnen.**

¶ Doet soe sullen onse frouten vande dorpen
 van hogentwonder amborht alle recht dat si
 bezethe sullen beghinne voer middaerh en
 niet tot den stoel te gaen ver tracht vol cindt is

¶ Doet soe sal onse. **vande vierfraet i medēblie.**
 bailiu vā medēblie die nu is of namacis romē
 sal die vierfraet besitten binnet gasthijns tot
 medēblie of daer buiten of anders daerz he best
 selieft tot ghenome op ope hijnē en raskel te me
 dēblie daerz in gheene wijē die vierfraet be
 sette of hōide sal. **Quintfeldinge vā brūche.**

¶ Doet soe hebbe wij onse lant lijde van ho
 gentwonder amborht voerf quintfroude van
 alle brūchen die wij op hem te seggen moghe
 hebben zoerende van rēn ghelt en vanden
 op lope ende vrese die si deden Coemen vā
 harling doe hij was onse bailiu vā medēblie

¶ Der soe hebben wij hem verdraghen van
 elke negen moghe lants een schilt te gheue
 daerz wij hoerz soe gheboden hadde En want
 voerz ons en onse naramelingen onse guede
 lijden ende onderfaten gheset in hogent
 wonder amborht die nu sijn of namacis we
 sen sullen alle dese voerf punten ende elox.

besonder vast en gestade honden willen hebben
onverbroek tot ewigen daghe **Soe** hebben
wij van onse rechte wetenheit onse zegel an
desen brief doen hangen **Ghegeue** inde hage
opte .xiii. dach februarij int jaer ons heeren
duysent. **cccc.** Na de loop van onsen houe.

**Al va kiesen heijnzaet in drechtzelant en
ditzē en wateringhe al daer te regieren.**

Albrecht bi der genade goede palghe
opte **zijn** hertoge in beyzen **Graue**
van hennegouwen van hollant ende
zeelant heer van **frieslant** Doen
cond allen linden want onse guede linden
ende ondersaten gheseten in drechtzelant
binne onse bailiustap vā **Medeblich** ons tot
onsen begheerten op desen tijt gonstelic
doer beden ghegeue hebben om sonderlinge
sake wille die ons an ghelege ware **Soe**
hebben wij daer ene om guede die wille
die onse voer broedre en ons die voerswue
onse lants linden ghedaen hebbe ende ons
en onse nacomelinge of god wil noch doen
sullen die seluen onse linden en ondersate
sullen **Graue** ghedaen en pinten ghege
uen voer ons en onse nacomelingen als
hier na gescreuen staet. **heijnzaet te kiesen.**

Al den eerste **soe** sullen wt alle dorpen in
drechtzelant ghelegen die mannen kie
sen die mit hoer buizen daer si woenach
tich sijn mit hoer guede ende landen die
hoerchste in siet staen elce binne hoer heijn
zaet sap te same kiesen vier manne bi
den meeste stemmen wt te geuen **Ende** van
die vier manne sal onse bailiu vā **Medeblich**

een man hiesen die een iaez lant heymzader
 sal bliue en wesen binne der heymzactscap
 daer hi in ghesiten is ten waer of hi ofli
 uch word of wten lande worz binne den iaez
 Ende dan soude onse bailiu een ander heym
 zact hiesen van den ander die manen die
 gheroen waren als voerz is om dat selue
 iaez lant heymzact te bliue en niet langer
 En dit hiesen salme doen alle iare twissche
 sinte pieters dach ad cathedra en onse dach
 Soe sal onse bailiu. **Die ditz te stouwe.**
 van wedemblich of niemant ander die hiet
 beuel van onser wegen mitte ditzgraue
 heymzader en was scappen vā Drechtzelat
 wt steden en dorpen die dichen slinse slings
 tochten ditzgrasten en alle wateringe ende
 weghen die den ditzgraue en heymzader
 toe behoren te stouwen ende te hueren bi
 den meesten stemmen. **Slinse te leggen.**
 Ende gheen slinse salme hoger stouwe ter
 eerste stouwe een werf dan vijf siet Ten an
 der stouwe een werf tien siet Ten derde stou
 we een werf. xv siet En die boete sille gelde
 alle die gheue die in die slinse gelant sijn
 morgē morgē gelde. **vā zeede boete te stouwe.**
 Soe sal die ditzgraue in sijner stouwe
 of niemant van sijner wegen gheen zeede
 boeten stouwen op niemant wie hi sie noch
 gheen boeten gadzen eer die ditz volmacht
 is tot sijner hueren daer hi die boeten of
 eijshende waer Ende binne onse bailiuscap
 van wedemblich sal wese en ditzgraue
 ende niet meer. **vā ditz boete te gheue**
 Soe sal niemant van enige ditz boeten
 gheuen die hi niet en bekent ghele of
 pande eer die ditzgraue sijn hēnisse mit

recht daer op ghedaen heeft ende soe wie
die diergraue ind' onrecht bekent die sal
verboere een boete vā twee scett en mē meer.
¶ Soe wie heym. heymraets wōnisse te vāchte.
zader wōnisse smadelike weder sprake die
sal verboeren. xxiij. pont dat is te weten
tuen pont tot ons behoef ende seuen pont
totten heymrad-26 behoef. En anders sal
niemant mit enger hande dinstael verspre
ken moghen voer den diergraue meer dan
twee scett. **Waezme recht sal in dierchterlant.**

¶ Soe sal die diergraue sijn dier recht van
dierchterlant houden in westmoud opt boe
ker onder die huysinge van Simon arent
daer hi nu heeft en anders nergens geliker
wijs of die diergraue sijn srouwe daer hadd
als hi plach te hebben. En dit dier recht
sal hi houden toe twee tijden binnē den iare
dat is te weten die eerste tijt die weche
na sinte lamberts dach. Ende die ander tijt
die weche nae sinte marctens dach in die
winter. En des sülle die heymrad-26 tot
elke tijt alst ghebueret in alle herden
elc in hoer bedrue ghelegen op ee sonen
dach onder die misse te woen den rechten
dach besreidelic rondighe te laten. En soe
wie opten eerste recht dach waerf niet
en claecht die sal opten seluen tijt gheen
recht hebben. **¶ Pluijsen te leggen :**

¶ Soe sal onse bailiu ende diergraue mitten
heymrad-26 en wascappē vā dierchterlant
alle diere ende pluijsen vā dierchlat moghe
legge end verleggen alsoe diere alst hem
orbaerlic dincen sal tot ose lants orbaer
sonder enge verboermissē tēgens ons.
¶ Pluijsen op te doen ende water in te laten.

TSoe sullen onse linden vā Daehterlant
bi den meesten stemen van hoer wasstappe
hoer slincken moghe op linden en op doer
om water in te laten en die weder te slincken
alsoe dirre alst hem orbaerlic diincken
sal sonder enich verborzmissē tegens ons
TSoe salme die zee dirre. **Zee dirre niet te ette.**

TWisschen Enchynsen en scardam niet ette dan
mit scapen / caluerē en mit ghepende verheue
op twee scutt. **beesten te scutten biete dirre.**

TSoe sal die dichgrane of sijn ghewaerde
bode alle beesten die hi ran vinde in enich
sciedlant biete dirre moghe scutte op en boete
van twee scutt. **Doet soe wie enige beesten**
bestede te gaen opten zee dirre twissche en
chynsen ende scardam anders dan scapen / cal
ueren of ghepende verheue die verbinde
die pont tegens ons alsoe dirre alst hoer
of ghewonne word vande dichgrane mit
twee heyzadde. Cuintsceldinge vā brucke.

TDoet soe hebbe wi onse linden vā Daehter
lant worz quint ghescond vā alle brucken
die wi op hem te sigge moghe hebben zorede
vā zien ghelde en vā op lope en meese
die si deden **coemen vā harlyng doe hi was**
onse bailiu vā Medemblich. Doet soe hebbe
wi linden hem verdraghe vā elke negen
morgen lants een schilt te gheue daer wi
hem of toe ghesproken hadde. vānt recht.

TDoet soe sal onse bailiu vā Medemblich die
ni is of namacle wesen sal die vierzrael
besitten en houden binnent gasthins of
daer biete tot Medemblich of anders waer
he best genoecht wt ghecome op dese linden
en rasnel tot Medemblich daer hi in geene
wij die vierzrael in sitten sal en want
wi vorz ons en onse nacomelinge onse

gued linden end onderfaten ghesetē in
Duerhterlant die nu sijn of namaels wese
sullen alle dese vorst punten en elox beson
der vast en ghestade houdē willen hebbe
onuerbroken tot ewigen daghe **Soe** heb
ben wij van onse rechten wegen oec zegel
an desen brief doen hangē **Ghegeuen** inden
hage opten dertiensten dach in februario
Int jaer ons heren - **M. cccc. ende een :-**

Die oeterdich met te etten sajen noch majen.

Ielbercht bi gods genade palsgrawe
opten **Kijn** **te** Doen rond alle liden
den dat wij om nutscap en orbaer
vā onse onderfaten en landen vā
Duerhterlant en om die diche al daer te
verbuere gheconsentiet hebbe ena con
sentieren onse gued liden vā tot eynde
al daer en willen dat die ghecommēte den
diche noch oeterdich te beghinne om Enghen
sen werfzesthoue en luthbroech sijndwerke
tot gheen horen te etten sajen noch majen
en sullen anders dan zict te winne de ghe
nen diet behoert En men salt winnen binne
dien tijt nae sinte **Pietre** dach tot sine **Gez**
teinden dach ten waer of men dat zict
winne woude totten diche behoef en orbaer
En waert sake datter enige beesten opten
dich en oeterdich quamē die soude scutten
moghe onse bailiu of sijn bod of yemant vā
houent wegen elc beest voer twee scett En
soe wiese scuttet vande buere als oec bailius
bod daer niet en is die soude vā elc manne
twee scett alsoet voer stact sonder enige
brueken tegens ons te verbuere **Ende** die
beesten salme baten dese vorst land met
drinen daer dese diche en oeterdich in.

gheligen is. **W**oert soe wie het wonne ind
 oetendich of in saende of mende woert sinte
 pieter dach en nae sinte **G**eertrunde dach
 alst woert is ten waer d's dichts orbaer
 die soude verbiereu tegens ons also dichte
 als hiet dede tien pont alsoe verde als hy
 verwonne word mit recht van onse dichte
 en hemzaet **I**n hemisse **E**lgege inden
 hage swomsdachte nae sinte pieter dach
 mit waer ons heren **M. CCC. en. lxxx.**

Van bastarden en onechte kinderen.

Elbrecht bi goeds genade palseaue
 open **Z**ijn **E**n **D**oen rond alle lunde
 dat wij an ghesien hebbe nymghen
 vrouwen dienst die onse lieue ende
 ghetrouwe stede van **E**nchijssen onse woer
 vader ende ons ghedaen heeft ende noch
 doen sal soe hebbe wij hoer ghegeue ende
 gheuen als hier na ghescreue staet.

Doe wat bastart en onecht lijnt poert
 sterft binne onse stede van **E**nchijssen sonder
 wittachtiger gheboorte soe sullen al sijn ghe
 geuen guden weder om gauen van daer si
 gherome sijn of op die rechte afname ware
 si doot **E**nde alle ander guden sullen wij dle
 tegens d's moerdes maghen ende vriend
End dit woert punt hebben wij beloeft te
 houden ende te doen houden sonder vbreke
 woert ons en onse narome linge **E**nde alle
 dijnch sonder arge list in onsonde dese
 brief besegelt mit onsen zegel **E**lgegeue
 ind hage op sinte **N**icolaes dach mit waer
 ons heren dijnscnt. **CCC. en. lxxxix.**

Van die stapel te doordrecht.

Ielbrecht bi goeds gen ~~in~~ Doen rond
allen linden datter een ghescele ende
twiste lange tijde gheveest heft twissche
onsen gueden steden als Haerlem Leiden
en daelst almarz Amsterdam Rotterdam
Gredam en sinte Gerezinden berge Oudenat
placdinghe Tsgrauesande Naerden Medem
blich Enghusen vriele en Gorrum En onse dor
pen Arherstloot wtgeest en Wormer an die
een sijde Ende onse stede van Dordrecht zoerend
an die ander sijde van stapelinge en onghelt
die onse stede van Dordrecht voerft ope steden
en neue den heer van Arhel mit sijne poer
tezen van Gorrum ende onse dorpen voerft
eijstende hebbe gheveest en si onse steden en
onse neue voerft sijne poertere van Gorrum
en onse dorpen voerft dijnwl om op gheloude
hebben binne onse stede van Dordrecht ende
buiten op onse stromen an gehalt daer veel
ghescele en twist of gherome is dat wij niet
langher liden en willen Marz sijn des ouer
dragen dat wij dat freiden willen mit onsen
Vraet nae den besten recht ende betoen an ber
den syden Soe hebbe wij an onsen stede voerft
en an onsen neue den heer van Arhel mit
sijne stede van Gorrum en onse dorpe voerft
an die een sijde ende onse stede va Dordrecht
an die ander sijde een naem rondighe dach ghe
set en bescreuen dat is te weeten opte sonen
dach nae sinte Mirael dach lest gheleden voer
ons en onse Vraet te comen mede hage elox
mit sijn recht letteren en brieuen daer si
hem mede behelpen willen Op welken dach
onse voerft stede va Dordrecht bi onsen Vraet
niemant en senden van horent wegen mit
enige betoen recht of brieuen daer si hem
mede behelpen willen als vander stapelinge

en onghelt voerſi **D**aer an die ander ſide
 onſe ſteden en onſe newe van **A**rhel ſijn ſted vā
Gorſum en onſe dorpen voerſi quamē mit hoer
 brieuen letterē ende recht daer ſi hē mede
 verwezen wilden en bewiſen dat ſi tott' ſta
 pelinghe en ongheld met ſcūldich noch gehou
 den waren te ſtaen **E**nde want onſe ſtede van
Dordrecht den voerſi genoevde dach die wij
 hem beſciden hadden verſaten ende onſe ghe
 bote onſe zhorich warē **P**oi hebbe wij mit onſe
Kadē ende mit gūde voerſienicheit gheſien
 en daer gheleſen onſe boeken en regiſteren
 daer wij in ghevonden hebben alſulke brieuē
 als onſe ſtede van **D**ordrecht hebbe mach vā
 onſe voerſi vaderē vanden ſtapelinghe en on
 ghelt voerſi **E**nde oec an die ander ſide ſulke
 brieuē letterē ende hantueſten als onſe ſted
 en newe den heer van **A**rhel ſijn ſted van
Gorſum en onſe dorpen voerſi van ons ende
 onſe voerſi vaderē hebbe **E**nde hebbe ghevon
 den mit onſen **K**adē ende ſteden dat onſe newe
 den heer van **A**rhel ſijn ſted vā **G**orſum ende
 onſe ſteden en dorpen al voerſi mit die out
 ſte ende beſte brieuen hebbe en hantueſten
 diene mit onſe ſted brieuē van **D**ordrecht
 die ſi hebbe vander ſtapelinghe en ongheld
 voerſi mit recht niet doen en mach **N**ewē
 omme wij by onſe rechter wetenheit en bi gūet
 dincen ons **K**actē ghewijſt hebben ende
 wiſen mit die brieuen voerſi dat beſte recht
 als ons dat toe behoert van onſer heerlicheit
 wegen dat onſe ſteden ende hoer mede voerſi
 zen ende onſe newe den heer van **A**rhel ſijn
 ſted van **G**orſum en hoer mede voerſi en
 dorpen voerſi tot ewigen daghen vrij en quijt
 ſullen weſen vander ſtapelinghe voerſi ende
 van allen ongheld hoe dattet ghenoevde mach

wisen of tot ewigen daghen gheuoemt mach
wezen van onse stede van **Dordrecht** voorsz
Voert sullen die van **Mombenda**. **Mombenda**.
desse voorsz vriheide ghemeten na inhoud hoer
hantvesten **Ende** ghelouen voer ons ende onse
nacomelinge onsen steden mede poertzen en
onse meire den heer van **Arkel** sijne stede van
Gorin ende hoer mede poertzen en onsen
dorpen voer en hoer nacomelinge te houden
en te stercken in hoer vriheden voer tot
ewigen daghen teghen onse stede van **Dordrecht**
voer en teghen en jegelic die hem daer
in deeren moghe **Ende** waerit salre dat onse
stede van **Dordrecht** onsen stede ende hoer
mede poertzen onse meire den heer van **Arkel**
sijn stede van **Gorin** en hoer mede poertzen
en onsen dorpen voer hier bene in en
gher wijs misdaet of moerden **Soe** ghem
wij voer ons en onse nacomelinge oerlof
ende macht onsen steden en horen mede
poertzen ende onsen dorpen al voer dat
si mit alle horen macht hulpeze ende toe
behoeren verhalen moghen sonder misdoen
of bricken tegens ons en onse heezlicheit
op onse stede van **Dordrecht** voer hoer
mede poertzen ende gieden en op alle die
ghemen die hem te bate comen moghen
Ende wes si daer in doen sullen wij hem
hulpele in wesen en dat helpe tot te draghe
Ende want wij alle dese voerz pinte ouer
braken gehoudt willen hebben **Soe** hebbē
wij geloeft en louen mit dese briue voer
ons en onse nacomelingen onsen steden en
horen mede poertzen en onse meire den
heer van **Arkel** sijne stede van **Gorin**

horen poertze ende onsen dorpen voerz en
 horen nacomelingen hier in te stercken ende te
 houde inder voer seidez vryhede tot ewigen
 daghen in alle manieren als voerz is in on
 rone van desen soe is dese brief besigelt mit
 onsen zegel mit waer ons heren Dinsent
 etc. en. xiii. Na den loep van onsen houe.:-

Confirmatie opte voerscreue stapelinge.

Willem bi der genade goeds palsgrawe
 opten zyn hertoge in benere Grane
 van Holland zeelant en henegouwe
 here van frieslant Doen rond allen linden
 dat wij om rechts wille en guede ginst wille
 die wij hebbe end draghen tot onse lieue he
 en vader hertorh Adelbrecht van benere
 landen steden en linden sulke gescrele ende
 twiste als onse heer vader voer seit gedaen
 end ghewist heeft twissche sijne steden als
 haerlem leiden Delft Almarz Amsterdam
 Rotterdam Gredam Sinte gheertude berghe
 diid waerz Vlaerdinge Usgrauefande Naerde
 Medemblic Enghijssen en brucke en sijne dorpe
 acherploet waghrest en wormer en onse neue
 den heer van arhel en sijne stede va Gorin
 an die een syde end onse liefs here stede va
 Dordrecht an die ander syde wel bezaden
 mit guede voersien van onse recht wteheit
 gconfirmert en geinsticht hebben confirm
 zen en verfighen mit desen brief door sulke
 sin inhouden ende begripen ende louen in
 guedz trouwen voer ons en onse nacom
 lingen den steden en dorpen ende ote neue
 den heer va arhel sijne stede va Gorin
 en haer alre nacomelingen te houden en te
 stercken in sulker vryheden rechten en sijn
 dinghe als onse lieue heer vader voer seit

ghenonden en gheviest heeft tghen die stede
van Dordrecht Ende niet te ghesdogen dat si of
enich berort of belast worde inder vriheden of
inder sijn dinghe voerz vande voerz stede van
Dordrecht horen mede poertze of in mant
andere die des mit hem bewinden wilen
Ende waerz sake dat die steden dorpen end
onse meire den heer van Arkel sine stede van
Gorcum of enich van hore mede poertzen tot
enige tijt verzoert worde vander stede van
Dordrecht of van hore mede poertze end
hulperen inder voerzender sijn dinghe en vri
hede ons liefs heren en vaders bruen end
onse tiegemwoerdighe confirmacie daerz steken
Soe moghen si en elce van hem linc hore
sade verhalen an die stede van Dordrecht
horen mede poertze hulperen en gieden
voerz seit sonder te misdoen of brueken te
gens ons in enigher wise. **Doerz** soe ghe
louen wij den steden en dorpen voerz seit en
elce besonder alle hantwerke en bruenen
die alle dese voerz noemt hebben van onse
lieue heren en vaders soez dierz tijt dat hy
Kunwaert en lants heren wort vast ende
ghestad te houde end in gheene stichde
te vermindere die si gehad hebbe toe d
seer tijt toe voerz ons en onse veromelinge
enwelic diurend en confirmacie en vestighe
dit mit ope tegemwoerdighe bruenen in hen
nisse der waerheit soe hebbe wij desen brief
beseget mit onsen zegel hier an ghange
mit daerz ons heren. **M. CCC. ende. Lm.**

Hier volcht een viduin mit ghe pinte.

O Heer van heemskercke Doen rond
allen linden dat ic ghesien en ghelese
hebbe eene brief gans gane en sonder

enige zafire sprekende van woerden te
woerden als hier naer volcht. **pruilegim :-**

Helbrecht bidez gen te Malen rond
allen linden dat wij om ginstke wille
onse guede linden die gheseten sijn
in der bailiufcap vā Medemblich ende
in die ban van Enchimsen en om orbaer des
lants van onse lieue broeders wegen herzo
ge Willaem Graue van Henegouwen ende
vanden onsen hem gheuen ende ghegeuen
hebben mit desen brieue ende vrijheden in
zerkten. **Gheen man te vanghen :-**

Enden eersten datmen gheen man sal vanghe
noch sijn guede berouwen van slyzen wegen
daz die man borgher sette wil en mach soe dat
die heer schre genoech is toe sulke zachte te
comen alst hoert. **van weghen te hueren.**

Doert dat die sicut mitte sepen hueren en
srauwen sal alle minighe weghen binne hoer
ban alst sice en gheuante plach te wesen in
voez leden tiden. **vā ditzgraefsoe boeten.**

Doert alle die boeten die versinnen opte ditz
die sal die ditzgraue gaderen binnent ierz
nae dien dat die boeten versinnen en waert
datme dat met en dede soe souden si daz of
vrij en quint wesen. **Tegen de dete vā ouerspil.**

Ende vande delzen salmen doen als men plach
te doen te gheue tien stellingē of daz benede
van ouerspil Ende om dat wij willen dat onse
guede linden voerz dese vrijheden en recht
wel houden tot ewigen daghen en wel gehou
den werde van ons en onse nacomelingen
Grauen te hollant Soe hebbe wij desen brief
open besegelt mit onsen zegel Ghegeuen
in onse thente voerz Welst opten dinc dach
na sinte Geruag dach anno. M. CCC. en xlix
Ende want ic Ghezyt voerz sulken brief

ghesien en ghelesen hebbe als voer is so heb
ik dese brief tot een **Vidimus** ende met scrifte
besegelt mit mijnen zegel **Ghegeuen** smaken
daer is nae sinte **Valentijns** dach int jaer
ons heren **Dinsent. CCC. ende. lxxxi.**

Van die oncoste vande wijnkel diche

Hebrecht bi dz gen goeds **doen** rond
allen linden. Want drechtelant grok
onkosten ende gheburch heeft gehad
van hoer wijnkel diche vā roet gheld
ende van andere rosten als si ons ghet
hebben daer wij onse gude linden voer gro
re of ghe daen hebben ende hem gheue mit
dese brieue dat onse bailiu vā **Medemblich**
dichgrane en heijnzaden mitten wascapp
van drechtelant voer horen wijnkel diche
huieren sullen nae des lants orbaer en niet
nae enige anderen diche en dien te srouwen
twie werf si **waer** Een srouwe opte den diche
Ende een srouwe opten wozmen diche End
niemand van diche loen te dagen dat vanden
noerd diche roet ander dag wt den veen
hoep tot hoerne en ander alle ^{die} wt drechtel
lant in heren ligen roech en watme lincet
opten voer diche dat sal srouwe onse diche
grane vā **Medemblich** mitte heijnzader vā
drechtelant En die heijnzader en sullen
niet meer loen hebben dan si te voren pleg
te hebben dat is te verstaen vier pot si **waer**
Ende waer sal dat onse bailiu dichgrane
en heijnzader die mi sijn of namaels wese
sullen enich ghele daer of namen bouen
dat daer op besrouwet en verworme worde
mit recht van vornisse die heijnzader voer
die verbuuden te gense ons of onse nare
melingen sulch ghele als si op horen dienke
staen hebben Want wij onse linden van

Drechterlant dat root ghelt voerz verdra-
ghen hebben als voerz is Ende alle dese voerz
pinten sullen dienen alsoe lange als die voerz
diele op onse linden van Drechterlant staen
sal ende die toe behoren sal te maken ende te
houden in onrond- desen brief besegelt mit
onsen zegel Ghegeue inde hage opte vijfte
dach vā mey **1442** op hēn **M. CCC. en. xxiij.**

Vā ghiselen en meer andere punten.

Willem bi der genade goeds passgranc
opten **Reyn** zic **Doen** rond alle linden
dat wij om guede ginsten wille die
wij hebben en draghen tot onse getrouwe
stede van **Enghien** ende om alre hande
diensten wille die si onse voerz vaderen ghe-
daen hebben ende ons oft god wil noch doen
sullen der seluer onser guede stede ghe-
geuen ende gheuen hebben mit desen breue
voerz ons ende onse naromelingen als sulke
pinten van vrieden en hantueste als hier
nae ghescreuen staen. **Niemāt te ghiselen**

Ende eerste soe salme gheen poertze van
onse stede vā **Enghien** te ghisel dagen om
enige bruelen wille alsoe verze als hij guede
borgher heft te sette te verht te staen vā sul-
ke bruelen als men hē antjend mach wesen
ten waer of hij ons ghebruert hadde in onse
wildernisse. **Vrij gheleit te romē en te gaen.**

Die waert sake dat enich van onse poertze
voerz omboden werden bi ons te romen of bi
ijemant van onsent wegen mit onsen breue
om enigerhande sake wille die soude dan ge-
leide hebben vriedich te romen en te gaen.

Die deke te dage wse vriede
Pzoet of deken van westfriselant of ne-
mant van horent wegen gheen vā onse

poetren voerf met dagen moghe baten
der vrijheit en ban van onser stede voerfscien
anders dan na inhoud der priuilegien die si
hebbe vande **Cardinael Franciscus** die proest vā
westfrieslant was alsoe after brude stact be
scien behoudelic die heilige kerke hoer
recht. **Tiende te deelen mit twee luyde.**

¶ Waer niemant van onse poetren voerfscien
die ghebreke hadde an onse vrienden maer die
onse vrienden inder tyt bewaren sal soe mach
die mit twee poetren gaen en setten oec
vrienden an die een syde ende voeren sijn roem
waert hem gheleefde sonder misdoen tegens
ons ende sal des tuinghe nemen an twee poe
tere voerfscien. **bruyken an te spreken.**

¶ Soe salme alle bruyke binnen siens an
spreke of si sullen quint wese. **vā hemzaet.**

¶ Soe sal onse zaet vā Eudymen mitten
zaet van broeck laezlix hiesen een heym
zaet in horen roger binnen Eudymen en
broeck bi den meeste stemmen twisschen
sint puters dach ad rathe dram en sinte
Geertjnsen dach ende die heymzaet sal
een laez dueren des soe salse oec diezgraue
reden. **alle recht voer middaech te beghinne.**

¶ Soe salme alle recht beghinne voer mid
dach en dat te eynden hant ouer hant
na inhoud hoer hantueste die si d'of hebbe

¶ Voer soe hebbe. **Confirmacie vā hantueste**
wij onse getrouwe stede voerf en hoer poe
ren gheconfirmiert en geuesticht confirmiert
en vestighen mit desen bruyke afvallre
hantuesten vrijheden priuilegien en rechten
die si van onse voer vaderen Grauen tot hal
lant verueghen hebbe Ende gelouen hem
voer ons en onse nacomelingen alle dese

pinten voerz te hande ende te stercken tot
enigen daghen. In onrond desen brief besegelt
mit onsen zegel. **Ghegeue inde Yage opten**
xxixen dach in Marz te Int iare ons heren. M.
cccc. ende. iii. Na den loep van onse hoie
Vā henden te gheue ende te betale.

William bider genade goeds en doen
sind allen linden dat wij om mengien
trouwen dienst wille die oke trouwe
stede van **Enthuisen** onse voer vaderen sal
gher gedachten en ons tot veel tijden ghe
daen heeft en noch of god wil doen sullen
der seluer onse stede ghegeue hebben ende
ghenue mit desen briefe dat si voert an
die tienden van alle morgen lants hem en
hore ghemene poertze toe behorende ons
of onse **Kentemeister** van **bremerlant** en
van **friesland** die inder tijt wesen sal wt
rekenen ende betalen eenen ouden **Wilhelm**
hollantsre gulde ende niet meer te betalen
die een helft tot **harfauont** en die ander
helft tot **pimter** darz naest volghende
en alsoe voert van iare tot iare ghelue en
in alle manieren als die vrijhed die oke ge
trouwe stede vā **Grotebroech** darz of heeft
als die inhoud en begriipt. **Te meten lant.**
Oder mede soe sal die **Maet** van onse stede
vā **Enthuisen** dit voerz lant doen meten
alle iaren hoe menich morgen datter ghesaent
is. **Ende** dat bi hoer ved an te brenghen
onse **Kentemeister** voerz of den ghemen
die wij dat van onsent wegen beuile sullen
Ende darz nae als si dat alsoe bi horen
vede an gebrocht hebben soe salmen ons be
talen na den beloop vande landen en darz
mede sullen wij betaelt wesen ende dit sal

onse **Baronclinge** ghenoege sonder meer
daer te betalen Ende want wij voer ons en
onse na volgheren onse getrouwe stede ende
ghemeene poortere van Enchimsen voer ghe
noemt dit vast en stede geloeft hebbe te hou
den tot ewigen daghen **Soe** hebben wij des
in getuichnisse onsen zegel an desen brief
doen hangen **Gheg** tot **Proenhon** de xxviii^{en} dach
i septemb^{er} anno dñi **M . cccc . end . xi .**

Niet te deluen wt oeterdiche Lant :

Willem bidet gen gods en doen rond
allen liyden dat wij om mringhen
trouwen dienste wille die ons onse
guede stede ende ghemee poortere van En
chimsen tot veel tijden ghe daen hebbe end
oft god wil noch doen sullen der selue oec guede
stede sullen punten van hantuesten en vrie
den ghegeuen en gheuen als hier na volcht

Inde eersten datme wt gheen oeterdiche
lant enighen soeden of wt anderis deluen
sal daer een somer diche omme gaet men sal
van elke zode lants diene wt delst gheue
twie groot en dit voer ghelt salmen in
winnen mitte diche graue en in iuzade
alsme ander binnen diche soed ghelt mit
recht in wint **Een** waer datment mit om
der besreit onderwisen mochte dattet geen
recht en waer - **Sluyfen en sponen te legge .**

Soe salme alle sluyfen en sponen in die hant
dich tot Enchimsen leggen te beken orbaer
en profyt bi onsen gezichte al daer end si
sullen de hant dich stouwe en hueren als dat
toe behoert sonder gemat anderis hant des te
bewinde - **Van luyndere die onderis hebbe .**

Soe sullen gheen luyndere tegens ons ver
bueren moghe horen onderis guede mit en

gez hand- sahen bi horen oiderz leude linc
alsof werde als si voert recht vā hore oiderz
met ghescreiden ende of ghydeylt en syn. **Wat**

¶ Voert soe en. **scapenen met sullē rozzigen.**
sulle wij noch niemant van onse scapene rozz-
gieren om engez hand- sahen wille die si bi
horen eede wijzen en gauen ten waer dat
ment betugghen mochte en die andere scap-
men bi horen eede hende dat si daer niet of
ghenome hadde ende soe soude een iegel-
van den ghemen die dat ghedaen hadde o-
ghewen. xxxij. pont en hoer wijzen ende
vonnisse soude onghesraet bliue ende daer toe
en souden si nimmermeer int gezicht comē.

¶ Voert soe en sal. **poerters int recht te wese.**
niemant in onse stede voert indē gezichte wese
sint scapen of zaet hi hebbe eerst die naeste
drie iaren te voren ten poerters binnen onse
voernoemde stede ghewest en mit sijn alijnger
waenstadt al daer die drie iaren ghewoent

¶ Voert soe. **Te lriesen scapenen alle ier.**
oerlauen wij ende beuelen onse sicut van en
rhijnen die mede inder tijt wesen sal dat hi
alle iare seuen scapenen binnen onse stede
voernoemt setten ende lriesen sal dat gied
knappen syn des eersten sonendachē na ons
hefē hezen hemelvaerts dach alst ghewoet
lic is na inhoud hoer hantvesten die si daer
of hebben. Ende want wij dit voer ons ende
onse naromelingen onse getrouwe stede voer
scapen ende horen poerters alle dese pim-
ten vast ende stad houden willen hebbe. **Poe**
hebbē wij desen brief besegelt mit onse zegel
ghesamen inden hage opten twintichste dach
in april int jaer oē hēn. **M. cccc. en. xij.**

¶ Vā die Capelle in westend m^t die kerke.

Iohannes bi der genade
goeds Palsgrane opte **K**ijn
Hertoge in beyere Graue
van Henegouwen vā **H**ollāt
en Zeelant heer van **F**ries
lant **D**oen rond allen lū
den want onse trouwe sck
van **E**nghinſen ons ginstelic
ghegeue heft alsulke bed
als wij op dese tijt op hem
begheert hebbe **S**ox hebben wij daer om en
om menighen trouwen dienste wille die si
ons ghedaen hebben en onse guet wille
noch doen sullen alle hoer ghemene poerte
zen die inder tijt wesen sullen gheronsen
tiert ende ghegeue consentirte en gheue
mit dese brieue alsulke priuilegien ende
rechten als hier volghen. **D**at is te weten
dat si een capelle sijn diezen en stichten
moghen in gūmerenspel in dat westeynde
vander stede dat een doorp is sonder yet
daer an te mis doen te gens ons of tegē
nemt van onsent wegen en oer die
kercke van **E**nghinſen op moghe buche
en die binne dinc brenghe ende weder
versetten en timeren alsoe als hē lūde
dz orbaerlic wese sal. **kynderen te verliesen.**
Doez want alle bruelen binnen der stede
voers ons te bezerken staen of onse rechte
al daer van onse heerlicheits wegen sox heb
ben wij onse guete lūde voersit verder
ghegeue en gheue voert tot ewiger tijt.
Dat enich sijnt verdronche of verbrand
des god behorden wil dat die priuileger of
dhen van des proests wegen noch gheuen
ghewestelic rechtezen hem des onderwijnde

nach rozzertie daer of doen in gheerne ma-
 mezen Ende om dat wij voer ons ende onse
 nacomelinge den gheerne poertzen van
 Enghijnsen die inder tijt wesen sullen dese
 voerz pünken van rechte volcomeliche ge-
 houden willen hebben tot ewigen daghe Soe
 hebbe wij des te getinghe onse zegel an
 dese brief doen hangen Ghegheuen tot Am-
 sterdame opten vierden dach in Augusto int
 jaer ons heren dussent .cccc. en .xxii.:-

Vaeringe wegen ende vreedde wateren.

Iohannes bi der genade goeds palse
 opten ~~Kijn~~ ~~en~~ Doen rond allen linden
 dat onse guede linden en poertzen
 van Enghijnsen van Grote broeck en
 die vier deelen van Westmoud ons te len-
 nen gheue hebben mit guede onderzucht
 hoe dat si tot horen groten arthede be-
 last en grotelic beswaert werden va vreedde
 wateren die op hem romt Om welker sake
 wille wij van onse Rade en vrienden al daer
 gheschiedt hadde om dat verstant daer of
 ouer te sien ende ons die waerheit ende die
 rechte gelegentheit daer of bescheiden an te
 bringhen die die sturken clazliche onder-
 vonden hebbe als ons van onse guede linden
 voerz an gebracht was en mede dat henlic
 daer bi gedacht worden an onse tiende inden
 voerz bedrue ghelegen Ende want wij tot
 allen tijden ghewijget sijn om een regel te
 helpen tot sijne bescheiden en immer niet te ge-
 hengen dattet eene lant vande ander besa-
 dicht ende bedarft worde mitte wilke of mit zede
 Soe hebben wij bij ouerdrachten van onsen Rade
 om ons en onse nacomelinge stadt te behoude
 en vande voerz last van vreedde wateren te

früthen den voerznoemde stede vā **Eurhimsen** Gro-
tebroerch en den vier deelen van westewoud
gheginnēt en ghegeue ginnen ende gheuen
mit desen brieue alsfullre punten van vzihe-
den en rechten als hiē na volght **Te weeten**
Anden eersten soe sülle onse guede līde voerz
hoerz werch make ende houde vande zee dīch
van die die spronck tot werferts houe ende
voerz van werferts houe an swaghe dīch **Ende**
die voerz swaghe dīch sal gaen westwerz
an die bocher dat bocher sal gaen suindot
an die wisen toe / ende die twee slimsen die mit
bocherz leggen salme toe dīchen ende een
ouer toem leggen daer die suinderste slims
mīleit des salmen den wisen make vanden
bocherz voerz oestwerz an tot an den zee dīch
En die vande ouden dīch sullen mīden voerz
weghen hebbe die voeten water gancs dat
mit bocherz bi den mollen werf mit een be-
sloten dorre in dien dat si hem dīcht houde
achter dese tijt van enghē vreedē waken
Ende soe wāmeer men daer ghebrech in
vīnt en si hem niet dīcht en houde so mach
men hoerz water gancs toe dīchen en toe
slāen sonder ban en boete **Oem** dese voerz
werch en gzaften an beide sīden vande weghe
sullen srouwen en hīeren die bīngermēster
van **Eurhimsen** en die die bīngermēster
vā **Grotebroerch** **Ende** dat een waer sal wese
een dīchgrāue die oudste bīngermēster
vā **Eurhimsen** **En** des ander iāes sal wesen
dīchgrāue die oudste bīngermēster vā **broerch**
En waer dat die dīchgrāue tot enghē tijt
niet hīeren noch srouwen en woude oer of
hī suēch of van hīms waer soe sonde die
oudste bīngermēster daer na die dīchgrāf

scap bewaren hueren en besouwen en nie
mant anders sonder barme en sonder boete
Soe wie dese voerz werch daer staet of braue
die soude verbuieren alsoe dirke als lij dat
der tien pont dat is te weten die helpt tot on
ser behoef die pont totte srouwerz behoef
en twee pont tot des ghemeyn behoef die
dat an brenghet. **Wt lant te deluen :-**

ISoe en sal in dese voerz bedrue niemant wt
enich lant deluen dan een iegelic tneffen sij
werch daer die ghelegen is op ee boete van
die pont te weten die derdendeel tot onser
behoef Een derdendeel tot des ghemeyn behoef
dient lant toe behoren dat wt ghedolue ware
en vande voerz landen salme ghemeyn soed ghelt
bi den dirhgraue voerz en heymzaderz **Ende**
dat leste derdendeel totter srouwerz behoef

Ende waer daer niemant die den dirhgraue
of heymzaderz opten voerz werch misdede
of anders waert is om dese voerz sake wille
die sbuerz tegens ons sijn list en sijn giedt
Den dirhgraef en heymzaet te eeden.

ISoe sal een iegelic srouw in sijn bedrue den
dirhgraue en heymzaderz eeden sof lij dat niet
doen en woude soe sullen die voerz dirhgraue
en heymzaderz den werch hueren srouwen
ende beheeren ghelichez wijs of si gheeede
waren. **Van vrede te make opte werch :-**

ISoe sullen die dirhgraue en heymzaderz
vrede moghe maken opten voerz werch te
ghenue ghelijc een gesworen vander stede te
houden die op alsuller boeken als nader stede daer
toe staen daerz ghesiedt **Ende** sullen die
recht machme doen tot allen tijt alst gheboert
op dat oest einde vande wisen bi de zee dirh

Adf niemant. **Van brueken in te panden :-**
bruechich wort die binnen den voerz water
santz waer nachrich is die salme panden voerz

si door en hijs End waer hi buiten den voerf
water ganz woenachtich die verbuert end
ghebruert hadde die souden panden an si laet
of an sijn giedt waer dattet ghelegen is in
der sted van boerlz voer dat zaet hijs gelu
oft waer voer sijn dorre en dien salmen in
winen alsme doet opten zee dirch ende wat
borten daer op verschynen selken na in hout
der lueren voerf die sal den dirchgrawe die
in dier tijt wesen sal in winen mitte voerf sel
heymaderis in alle banne soe waer se ghelegen
sijn om ons of den ghemien die wij dat beue
len sullen giedt zekeringe te doen van des
ons daer of bueren en toe come sal na dat
voerf staet. Om bidden daer om en beuelen
allen onsen amptlijnden Castelleijne Dirchgra
uen Scouten Kerckere en Dienare die mi si
of namacs wesen sullen omer al in oest lande
van frieslant binnen steden en daer buiten
dat si den voerf dirchgrawe en heymaderis
mitte voerf wascrappen laten begaen sonder
hem in eniger wijs des te beuynde behoude
altore die onde hoge zee dirch sijs recht
End want wij onse giedt lijnden voerf voer
ons en onse nacomelingē alle dese voerf sel
pinten houden willen hebben tot ewigen da
ghen alle arge list wt gesceide. Soe hebbe wij
des te ontronde onsen zegel hier an doen han
gen. Ghegeue inde hage opten eerste dach
in julio int jaer ons heren. M. CCC. en. xxiii.

Van lijnderē onosel te water te vliese.

Iohanes bi der genade goeds palsegrawe
opten sijn hertoge in beyeren Soen w
herengouwen van Holland zeelant en
be van frieslant Daen rond alle lijn
den dat wij om liefte ende gunste die wij heb

ben tot onser guede stede van Enchijssen der
seluer stede ghegeue ende ghegint hebbē ghe
uen en ginnen mit desen brueue alfulke pun
ten ende vrieden tot ewigen daghe diende
als hier na volcht. **Landere te vliessen onosel**

Tanden eerste waer sal ic dat niemant tot en
gen tijden binne der stede van Enchijssen voer
enich tijt verloer in vuer of in water of
anderz mit enich ongeualle of versumnisse
dat binne sijn seuen iaren is daer en sal die
delzen of promisor van fieslant mit sijn clerke
niet meer of hebbē dan die poerters vā haer
lem daer of gheue. **vā heymeliche trouwe.**

Tanem waer sal ic dat niemant den anderen
heymeliche trouwe gheue hadde daer sal die
delzen of promisor voer oer niet meer of heb
ben mit sijn clerke dan die poerters vā haer
lem daer of gheue. **Dat is te weten negē bad
dzagerz die delzen of promisor ende die
clerke vō boddzagerz.** **van poerters recht.**

Tanem soe en sal gheen poerters vā Enchijssen
den anderen an spulzen voer gheesteliche
recht alsoe verze als enich van hem twee
den salze wilde heeren and waerliche rechte
ende dan soe sullen die burgermeisten mitte
meesten deel vande gezechte die salze om hoer
nemen ende seiden die bij der meeste reden
ende besten rechte als dat behoert also verze
dat die salzen sijn datmese mitten waerliche
rechte mach bezechte. **Ende want wij dese pun
ten voer en clere besondert bij onsen guede
lijnden van Enchijssen die nu sijn of namac
nise sullen van ons en onse nacomelingen
vast staet en onubroche gehoudē willen hebbē
Soe hebbē wij des te onzonde onse zegel hier an
doen hangē. Ghege te haerle optē leste dach in
Augusto int jaer os hēn. M. cccc. ende xxm.**

In dese hantueste sijn veel scone punten -

Wan Graue van hollant zeelant en
heze van fieslant Mahen rond ende
openbaer allen den ghemmen die nu sijn
of namactis wesen sullen dat bi autoriteit en
consent van een hoge prince onse lieue heze
van van aenens Graue van Henegouwen bi
wien wi alle sturken doen als bi den ghemmen
die wi hebben beuolen onse lant en onse guede
lijnden van westfieslant voer ons ende onse
nacomelinge alsulch recht en vrijhede ghegeue
hebbe en gheue als hier na ghescreuen staet
en welich te diuen sonder onge list en bedroth.

¶ Ende eerste die tiende - Tienden te gaden.
wil in westfieslant die salt den tiender doen
te weten tot sijn herberge en lijnse mit on
ronden en tuinghen en des ander daerhe
sal die tiender wed wesen om te tienden
en waert dat hi dat niet en dede soe soude
die den tiend sculdich is sijn tienden mit sette
mit twee van sijn bueren ende wezen se
daer hi sculdich is te vorren en waert
dat men hem an teghe dat hi sijne tienden
ontuort hadd dat soude hi ontfueren
ten heilige mit twee va sijn naeste bueren
gueder lijnden. Waert oer salze dattet sijn
vianden ware soe mocht hi verzhalen mit
twee andere van sijn naeste bueren dat
guede lijnde ware en mocht hi des niet swe
zen als voer is soe soude hi die tiend stat
gelden binne vier tien daghe nae dat hi
des vermaent wert. **Noch van Tienden.**

¶ Voert soe sullen onse lijnden va westfieslant
voer setten ende hoer nacomelingen den tien
den die si ons sculdich sijn te gheuen waer
hi in elze her spel gaderen in een voer

liche stede die wij of onse nacomelinge of onse
bode hem wijzen sullen op horen eyge rost
te hope brenghen. **Ist sake dat wij se niet**
verropen. **Maer waerz sake dat wij se te voren**
verropen of verrosten soe souldse die roper selue
te hope voren op sijn selfs rost. **Ende die**
ghene die onse tienden roste die en sal niet
persen den tienden te ropen ten waerz bi sijn
men vize wille. **Maer hi sal sijn tienden ont**
faen sonder weder seggen als hi se is sijn
dich te ontfacen. **Dicste niemant an te segge.**

Wuert dat niemant den anderen dicste of
moort an teghe en seide dat niet opbaer en
waer soe sould hi sijn onsculd doen ten hoed
schen vā sijn recht waer hi wij man mit sijn
tracessen onbezichte. **vā elc lit om lit.**

Toe wie den andere een voet of een hant of
ploeg of een oghe wt stake die sould dat
gelden tugen den ghenen die hi dat dede een
haluen als hi gheboeren is ende alsoe veel
tegens ons. **Van sepeue niet te wijzen.**

Wuert waer die sepeue ons onse recht ont
wijzen willen dat mach die scout brenghen an
den bailiu en an de manne en dat si voer recht
wijzen sal recht bliue. **Ghiste vā hezzen.**

Wuert soe sullen die ghisten van westfrieslant
van alle hezzen ons en onse nacomelinge
enwelich toe behore alsoe verre als die heze
van wtuercht en die abt vā tgmoudt niet he

gen en come dat se hoer toe behoren mit recht
Wuert sake dat niemant. **Czime lese maiestate.**
in dit voer seide frieslant nu of hier namaels
tugen ons of onse nacomelinge ghemeine
conspiracie of verrademisse maecte die ons
of onse landen derzen mochte die verzuere
lijf ende giedt tegen onse heezlicheit. **En**
die den verrader wijnghe ofte sloeghe daer

om als hi dat te waerheid bzochte en betuige
mochte soe soude hi tien pont hebben vande ver-
raders guede hadde hi alsoe veel. En hadde
hi niet soe soude wi of onse naromelingen
hem dat verzuollen ende daer mede sal hem
sijn misdact vergheuen wesen ende daer
van gunt en vry wesen tegen wi en dat is en
onse vrienstap hebbe. **Arue an te spreke.**

Test salu dat hemant een anders arue om
spreet soe sullen seuen die naeste ghelege die
arue gheue bi horen rede. En die gheue
die den arue ontgheue werlt sal gelde ons
en onse naromelingen. xlii. scett te boete.

Waer dat twist. **va twist op dichen**
is op dichen soe sullen seuen die naeste ghele-
gen dat tuinghen bi horen rede en die gheue
die dat vromste tegen gaet sal ons gelde. xlii.
scett als voer is. **va twist op boel**

Waer ist datter enich twist viel op boel
soe sullen seuen die naeste buizen dat gheue
bi horen rede en hoer seggen salme houden
en die dat vromste tegen gaet sal os. xlii. scett
gelde als voer is. **te ande beest an te vare**

Waer dat enich een onzerht aennuanc dē
an een anders beest des gelies verbuert hi
tegens ons en onse naromelingen als voer
is. xlii. scett. **van dichen te vrouwen.**

Waer dat enich man een dicke hebbe legge
die sullen si seuen vrouwen mit hoer vrou-
ende sepeue alsoe dicke alst te doen is.

Waer dat enich man. **Sepeue te varhte**
die sepeue weder seide dat sal die bailiu
bezerhte mit die manne hebbe die sepeue
onzerht dat sullen si beten mit tien pont
het hi onzerht dese weder seide soe is sijn
boet tien pont. **om sculde te berlagen**

Waer enich man den andere berlaecht

om schuld die ander moet belien alsoe veel als
 hi bekent sonder ban en sonder boete vanden
 anderen doet hi alst recht vande land staet
¶ Doet soe. **vā misdade en quaet te doen.**
 wie bi daghe of bi nachte misdade in ee hūys
 mit verhtende hant die verbiuet vier
 noude boeten tegen den heer en daer hi teges
 misdade. **vā woude te besien mit scopen.**
¶ Doet waer dat niemant gheswont worde
 daer sal die rechter en gheswozen toe comen
 en die woude en quetsinge besien en bi horen
 ende ds besuldighe alst mogelic is. **vā hūysbrech.**
¶ Doet wie hūysbrech doet mit hoesiger hat
 die verbiuet tien pont wert hi verwoone alst
 recht is. **Wat een doot slager sal gheboen.**
¶ Die een man doot die salmen onse lant verleg
 gen wert hi den man ghegouden heft en onse
 moede heft. **Een anders viant te wesen.**
¶ Waer oer niemant die sijn viant te voren
 gheswerft hadde in een vize tawerme slage hi
 verbiuet die misdade veruoud selc of hi he m
 ee ander hūys gheslage hadde. **vā te verhte.**
¶ Worden oer vriende verhtende in een vize
 tawerme die en verbiuet niet meer dan of
 si op een vize weghe geuochten hadden.
¶ Alle waer machme gading dinge. **vā gading.**
 En alsoe langhe als die rechter sit te redye
 soe mach hi niemant berlage noch onse niemant
 verhte sonder slager. **verhtelicke boeten.**
¶ Gheen man salme pande van verhtelicke boeten
 int gading hi en word na recht vmonnen.
¶ Als een rechter comt. **vā een rechter.**
 mit een slaghe in een ghemene weide soe
 en sal niemant boetsondich werde sonder die
 man die onzerhte sraez daer op heft. **vā srot.**
¶ Doer wie onse srot of onse theus onthout die
 sal gelde tueruout. En dat srot of theus

fulle die gheswoeren vande amborhten god zē
elck in sijn amborht ende onse bode wt zēke
¶ Voert ist salve dat enich breedstul. **vā recht.**
dich man den ander voert recht an sprecht
van twee vā die of vā meer salve en die
ghewe die mē an sprecht antwoert des eerste
punte sijn ic onsculdich en al dat hy mij be
tijet al swiget hy der anden punte daer bi
en valt hy niet in scade tegen de clager noch
in boete tegen de recht. **te srot niet srot vry**
¶ Te srotbaer man al voert hy srot amborht
daer bi en sal hy niet srot vry bliuen
¶ Voert elck man mach. **azue te gebruytue**
sijn azue ghebruytue inde ban daer in ghelē
gen is gelic den anderen die daer in wonē
al waent hy in een ander aborht ende dorp
¶ Waer die heymrade. **te srouwe opte dirl.**
mitte rechtē srouwen op een dirl dat si wils
bi horen rede dat mach niemant weder seg
gen en waert dat si hēne sonderlinge daer
sondē die vintē heymrade op ghebriden
dat si daer recht of sonde wils. **vā srot.**
¶ Voert soe waer een huijsman die srot sculdich
waer vā desen daghe srot vry lieten dat sal
die bueren helpen in hoer srot en si mogē daer
mede rekenē sonder ban en sonder boete en die
wij srot vry hebben ghelaten voer desen dach
die sal srot vry bliuen. **Goet te leen.**
¶ Al hout een breedstuldich man sijn gūet vā
nemt te leen daer sal hy srot vā gelden
sonder vā ons. **vā vonnisse te wijsen.**
¶ Voert mach elck man vānisse wijsen voer ont
en onse bailiu die onse mannen sijn vā gūet
ouer een breedstuldich man ende ouer ander
gheē. **te vraghe om srot te gheuen.**
¶ Sprecht men enich man an om srot te gelden

48
47
die sal syn getuygh doen vander swaer syde
mochte hy des niet doen hy soude dat siet gel
den mitten buezen ten ware dattet die bailiu
kenne waer mit guede linden die hy dat ghe
trouwe dat hy eedl ware en alsoe verstor
uen dat hy syn getuygh niet doen en mochte
¶ Doe wie vermaende. vernat te verfoeken.

synne vriende mit voerzade en op sette wille
en mit hem vijf of ses of daer bouen syn vian
den sochte en daer mede vorchte dat is verga
dinghe en anders niet die daer of vrommen
wert alst recht is die an lede vbiest tien pot en
elke vande volghere tien stett soe veel datter syn

¶ Waer dat ee rechter een man. vande recht.
een oerdel vraecht en men dat oerdel dilt
en hy des volch heft daer en mach die rech
ter niet tiegens seggen. **vanden rechter.**

¶ Doe z waer een rechter vraechde een man
een oerdel soe mach die man syn achtinge wel
neme tot dien rechte en al gaet hy wt achten
dat hy wel weder in comen mach en dat oer
del ontfeggen daer hyt niet schuldich is te dyle

¶ Gheen man die breedschuldich is. te dagen.
sal men dagen voer den bailiu dan voer syn
ghewerde recht. **van boete in te winnen.**

¶ Die bailiu of amborhte here of frout en sal
ghemen vrien man winne te boete ten si mit
vrien lunde. **me mat te hoie te dagen.**

¶ Doe z soe sal niemant den anden te hoie dage
van stichte die die frout is schuldich te bezerhte

¶ Een man die gaderde. mit vriende te vgaere.

mit syn vriende alsoe lange als hy niet verht
mitten gaderde volke soe en verbiest hy
niet noch syn vrienden. **pa frout aborhten.**

¶ In onse vrien amborhten daer wi frout
amborhten verleent hebben die frout die
van ons verleent is en mach niemant onder

hem stellen ofte setten. **North vā anden salze**
¶ Voert wat hier niet ghescreuen staet dat sal
men bezerchten na oerdel ende na rechte vande
lande. **¶** Dese statuten ende vrieden vā recht
ende vā oerdel ghegeuen onse guede lunden
van **Enghien** belouen wij hem voer ons en
onse nacomelingen vast ende ghestad te hou
den ist sake dat si ons ende onse nacomlinge
doen als si ons belooft hebben ende sculdich
sijn te doen behoudelic onse heerschicheit en
briuen die wij van hem hebben onder
wat segelen datst besigelt sijn. **Ende** alle die
pinten die daer bescreuen staen alsoe verze
als si in desen briue mit onse zegelen niet
genoemt en sijn. **Ende** om dat wij willen dat
alle dese salzen voerscreuen en elck bi hore
waste en gestede bliuen sal soe hebben wij de
sen tegenmoerdighe letteren besigelt mit
onsen zegelen. **Ende** onse lieue here **Ian van**
Oruenne Graue van Henegouwen voersiet
mit synen zegel tegen den onse. **Ende** wij hebbe
ghebraden **Heer die ziele vā brederoed** **Heer**
Willaem van Egmonde **Heer** **Gerart** sijn soen
Ende onsen poertzen van **Haerlem** en van
Almarz dat si dese letteren besigelt hebben
mit horen zegelen bi den onsen. **En** wij die
ziele here van **brederoed** **Willaem** here van
Egmond **En** **Gerart** sijn soen **ziddre**
voersnoemt. **Ende** wij strepen en zaden de
ghemeene steden van **Haerle** en van **Al**
marz hebben in oirpude vā alle desen sake
voersiet en om bede van onse lieue he voersiet
dese letteren besigelt wij **ziddre** mit onsen ze
gelen. **Elghe** **Inde** **Hage** mit ons hem. **M.**
cc. en xix. des saterdachs na alre heiligen
dach. **Nota** **¶** Item dese voerscreuen wt sijst
is vande hantuesten die graue **Ian** **Graue**

floris soen die westfriesen ghegeuen heeft //

Deze hantueste is tegen den delken :-

Dhilippus bi der genade goeds
hertoge van boingondien
van lothric vā brabant en
van lijmbirch Graue van
flaenderen van Artoys vā
boingondien Palatijn van
hemgouwen van Holland
van zeelant ende vā Namen
Margaritue des heiligen

van Salins ende van Mechelen Doen rond alle
lieden want onse stede van **Enchijssen** onse
zade ragentlic te kermen ghegeue heeft dat
onse poertze al darz onredelic ghemoeit
ende ghesrat werden vanden dhen vā west
frieslant van saken die si mit hem te doen
hebben als van heymeliche trouwe en anders
an ons begherende dat wij hem darz in be
stritten en besetzen willen **Ende** want wij onse
onderzaten suldich sijn te bestritten datse
van niemant ghesrat ende ghemoeit en sul
len werden **Soe** hebben wij om gunsten die
wij draghen tot onse stede van **Enchijssen** der
seluer stede ghegeuen ende gheronsentiert
ghien en consentieren mit desen brieue

Soe wanneer een heij **heymeliche trouwe**
meliche trouwe ghesiet ende ghebriet trouw
sken onse poertzen voerz dat si darz
of gheuen sullen den dhen of promsoez
van frieslant vijf scett alsulche payment
als wij onse brueken nemen in onse lande
van frieslant ende niet meer **En** **lijpt te**

Oft ghebiurde dat enich vā **verliesen**
onse poertzen voerz mit ongenalle een
lijnt verlor dat binne sijn seuen iaren

waer mit water of mit vier daer voer sullen
si den delzen of promisor ghewen tien scet par
ments of en meer. **leertke te visitiere**
¶ Als die delzen of promisor die heertke al
daer visitiert soe sal onse stede voer ghewen
den delzen of promisor voer vijf
scet ende niet meer. Ende van alle anderen
salzen daer onse voer poertzen mitten
delzen of promisor voer te davinghen sullen
hebben daer of sullen si hem ghewen alsoe
veel als onse stede van hoerz gheeft ende
niet meer nae wt wijsinghe dz brue die
onse stede van hoerz voertit daer of ver
rieghen hebben van onsen voer vaderen
graven en grauen van hollat. **prieester 6 te**
¶ Voer hebben wij consentiert **gelden scot.**
onse stede voer dat alle gheesteliche lij
den in die voer stede gheseten mit hem
scot betalen sullen van hoerz landen gelu
ande personen. Ende oer dat alle die guet
die enige lijden die voer gheesteliche
personen sullen moghen ghewen weder
keren ende besetzen sullen moghen
daer sijt mit recht hoerz onverzmet. In
ontende desen brue hebben wij oec zegel
an gehange. Ghegewen opte dach dach in
octobri int jaer of huzen. **M. cccc. en. xxxiii.**

¶ Int stadthuis sal die scout recht sittē.

Dhilippus bi der genade goeds en dach
rond allen lijden want onse stede van
Enghisen onse stede te kennen ghe
geuen heeft dattet hoerz seer ongedulc is
dat onse scout al daer gheuen stadighe stede
en hout daer hij dinghet recht en viceschac
hout van onser wegen. Soe hebben wij om

Gunsten die wij draghen tot onser sted van
 Enchuyssen voerz der seluer sted ghegint
 en gheconsentiet ginnen ende consentiere
 mit desen brieue Dat onse scout vā Enchuy
 sen voert an sijn dingbaen en vier schaar
 houden sal van onser wegen int stadthins
 binnē onse stede van Enchuyssen of voer den
 selue huijsse waer hem dat gheleest End be
 ieken daer om onse scout van Enchuyssen
 die nu is of namacels wesen sal dat hi die
 vier schaar voert an houden en te rechte
 sitten van onser wegen in of voer den
 voerz stadthins **vande dekenen scatten.**

Voert want onse sted van Enchuyssen of
 onse stad gelaecht hebben dat die dhen
 van frieslant onse poertze al daer onse
 delic scattet en groot ghelt vā hem nent
 van heymeliche trouwe end andere salen
 daer onse poertze voerz mitte deken te
 dainghen ende te doen hebben van gheest
 liche punten Twelke ons alsoe vande voerz
 dhen niet en staet te liden en wij willen
 onse poertzen bescutten voer sille onse
 deliche scatttinghe vanden voerz deken
 Por hebben wij onse voerz sted georloft
 en gheconsentiet orzlouen en consentiere
 mit desen brieue dat onse poertzen al
 daer den dhen van frieslant van heyme
 liche trouwe en van allen anderen salen
 daer si mitten voerz dhen of te dainghen
 sullen hebben den seluen dhen gheue en
 betalen sellen alsoe veel ghelts als onse
 poertzen van Hoer hem gheue van den
 voerz punten ende niet meer gelic die brieue
 die onse sted van Hoer vā onse voerz vade
 ren grauen van hollant voer tijt verne
 ghen hebben dat clazeliken wt wesen

alle dinc sonder arge list in onronde dese
brief besegelt mit onse segel hier an gehange
Ghegeue opten .xvij. darh in septembri int jaer
ons heren duysent .cccc. ende .xxxiii .

¶ Vā die Costerie zc in Enchijssen .

Dhilippus bi der genade gods zc Doen
rond allen linden Alsoe wij mit and
zen bruenen voertzts ghegeue hebbe
Willem legzain om die trouwe dienste die hij
onse here ende vader saliger gedachte lange
tijt ghedaen hadde sonder daer of ghesloent
te wesen die Costerie Scolasterie Clerck abocht
ende een officie van een Capelme in de gast
huise binnen onse stede van Enchijssen des
selue Willemus leuen laur diezende Soe heft
die voerznoemde Willem ons weder die
voertz Costerie Scolasterie Clerck ambocht
en officie vanden Capelme in de gasthuise bin
nen Enchijssen ouer ghegeue ende quijt
ghesronde tot behoef onser stede van En
chijssen Des heft onse stede vā Enchijssen
ons ordinczliche ghesolget te hemme ghe
uende dat si mit die voertz diensten aldis
bi ons ghegeue plegen te werden seer
ontuordet Ende dat daer ee dienaar ghe
set worde die hem niet gadelic en waer
bidde daer om dat wij hem die voertz
diensten gheue ende gunnen woude om bi
hem die doen te regieren bi persone die
hem daer toe nutte wesen sullen En want
wij onse stede van Enchijssen gheerne ghe
uordet saghen in mogentliche saken Soe
hebben wij om die goede diensten die si oec
voer vader en ons grauen van hollant
dieric ghedaen hebben en noch meer doen
sullen of god wil Ende op dat si te meer
ons te dienen verbonden sullen wesen En

oer an ghesien dat die selue dienste voorsz
 onse voorsz sted meer an gaen ende datse
 van onser domeyne niet ghezeient noch
 gehouden gheueest en hebbe. Ende hiemen
 ende weten bet ten onbaer van dien tot
 horen ondsaten ende lijdten profijt
 dan vreemde lijd die wij daer in setten
 mochte en gheueet niet dat onse voer
 vaders saliger gedachten alsulke of ghe
 lieke diensten ander steden en dorpen bi
 Enchuyssen voorsz gheseten ghegeuen en
 ghegint hebben der seluer onser sted
 ghegint ende ghegeue ginnen en gheue
 mit desen brieue die Costre Colastrie
 kerke ambocht en officie vande Capelle in
 den gasthuysse binnen onse sted vā Enchuy
 sen mit allen horen toe behoren eefliche
 ende ewelike om daer in te setten en te doen
 bedienē bi sulke personen die hem mitte
 dijnken sal voer onse sted voorsz. Hoe dat
 wij of onse nacomelingen voert an gheen
 recht noch gheen seggen inden voerscreue
 diensten noch capelle hebben of houden
 sullen in eniger wijs. Niet tieghen staende
 enige macht brieuen instrucie ende ander
 beuelinghe die wij onse gouerners of rade
 van hollant of anderen voer tijt moghe
 ghedaen hebben die wij in preiudici van
 desen en willen in gheene waerd wesen
 In onrondē desen brief besegelt ende onsen
 zegel hier an gehangen. Ghegeuen in
 onse sted vanden Dāne opten achten
 twintichste dach in augusto int iare ons
 heren dinstent. cccc. ende. xxxvi.

Hier heb di hoemen die ininge we
 ghen sullen scouwen en kiesen.

Dhilypus bi der genade goeds ~~en doe~~
ronde allen linden dat voer oſe ghe
trouwe ſtaude geromittiert den ſake
onſer lande van hollant clachte gherome ſijn
onſe guede linden vā Ertinſen en Grotebroeck
onſer die vā Weſtewonde ſeggende dat ſi hi
of ghe wiſt hebbe na wt wiſinghe eenre hant
ueſte van ~~herstoge~~ Van van beyere oſe lieue
oem ſaliger gedachten ſchere boeken die ſi
mitten ditz rechte op hem ghe wome hadde
inhoudende onder ander veel punten dat ſi
hoer werch houde ende maken ſullen en dien
ſelue mitte ſtaften an beide ſyden lieue
en beſouwen alle dinge ſondez arge liſt
mit vaſt alre hande worde ende condinen daer
in begrepen welcke werch beghint an de dore
ſprout vande zeditz tot werfzthone toe
en voert van werfzthone an ſwaghe ditz
En die voerz ſwaghe ditz weſtweert an die
wiſſen des ſalme die wiſſen maken oestmed
tot ander zeditz ~~Twelze~~ Twelze mogelike alſo
met en ghebuerde begherende dat wij hem
daer inne ſtuen ende ſterken willen na wt
wiſinghe der ſelue hantueſten Daer die
vierdeel van weſtewond ſo alſt hem weſt
an roert op antwoerden dat ſi hoepke wel
ghe wiſt te hebben want ſi en tghemeene
lant een hantueſten hebbe die onder is dan
die van Ertinſen wt wiſſende dat een
ingelie ſtaut mit ſijnen ſrepenen lieuen
ende ſouwen ſal alle innighe weggen in lo
zen ban ghelegen ſo alſt ſede en ghe wack
plach te weſen en moghelike die ionghe
hantueſten die onder met dooden en ſal ~~Oer~~
mede dat die ghemee lante hantueſten
in eenre punke houde dat daer ſal weſen

een diergaine en niet meer en hoer selues
 hantueften hout dat onse ginde linden vā
 westewonde bliuen sullen in hoer oude die
 recht behandelie dat onse **C**astelijn vā **M**ede
 blize den diergaffrip van onsent wegen be
 waren soude begherende datme hem laten
 wil bij hoer rechten na wt wijsinghe vanden
 voorsz hantuefte **D**aer boue sijn oer clachtich
 gerome die van **H**oerz ouer die vā **E**ntijm
 sen en **G**rote broertz voorsz seggende dat si
 bouen recht ende tegens hoer selues hantuefte
 van heztorh van van bejzen onse lieue oem
 voorsz tenden der mirre wateringhe bij den
 mollen wez in westewonde gheleit hebben
 eemen ouerzoem die na wt wijsinghe hoerz
 voorsz hantueften behoerde te leggen daer
 die cleijne sluis leit tenden die oude wate
 ringe dat hem romt tot groet hinder ende
 schade **W**elcke voorsz clachten aldus gehoert
 en doersien van onse zraide bij ouerdracht
 en consente van beide partijen ter plaetfen
 daer die voorsz wateringhe en weghen ghe
 legen sijn ghesent hebben somige van onse
 dienaze hem beuelende dat si alle saken
 doersien souden ende hem doen informieren
 van alle verstaende bij den ghemeynen die an
 die beide syden winnen noch verliezen en mo
 ghen dat si alsoe ghedaen hebbe tot truen
 stonden ende hebbe onse voorsz **K**act alle ver
 stant ouer gebracht mit scriften op eenen
 benoemden dach die hem van onsent wegen
 bekient was daer beide partijen in tiege
 woz die hantuefte was en onse voorsz zraide hadde
 op die tijt gheezne ghesien dat si vā alle
 syden die saken hadde willen laten handele
 mit genoech ouermits die hantuefte wille
 daer si hem op vermaten an beide syden

van onse voerz lieue oem en andere wisen voerz
vaderen **E** welcke si in gheerne wijs doen en
wouden **M** aez een hegelre woude blinē bij syn
zerhte begheerende noch verderz die voerz
van **H**oerz datme die salen noch bet sōide
doen onderzastē op hoerz rosten dat alsoe
ghesiet is daerz op dat onse voerz **K** aede
noch anderwezie die voerz parthien te voerz
zen geleit hebben dat si den salre gheble
uen hadde mit geuoerch **E** welcke si des ghe
lirs niet en hebbe willen rōsentiere verderz
dan die salre wt gesproelen en verzelact
sōide werden mit zerhte **E** n want wij dat he
moghelike niet suldirh en sin te weghere
E nde oer mede dat wij niet gehenge en wille
dat die een van onse onderzaten verzonert
sōide wesen vanden anderen bōnen zerht
en redene en oer om alle ghesrele medez te
leggen **S** oe sin wij mit guede voerzienighe
K aede daerz op ouerdraghē end gheslote
dat wij twisschen den voerz hantwēste end
ghesrele een verelazinghe wt ghesproke
hebbe voerz zerhte ind manen als hier na volghet

Die ordinārie vande ininghe weghe :
I n den eersten alsoe voertzts een ouertoem
plach te leggen in een wateringhe ghenoemt
den strimtz daerz nu die stienen brugge leit daerz
mede gestopt waren alle wateren die de voerz
vā **E** nchimsen en broertz vā westen sūdwēste
en noerzdwēsten an comen mochte datme die
brugge op breken sal en al daerz leggen
een ouertoem soe hoerh datterz gheen water
ouer come mach **E** n den ouertoem die tēden
die voerz ounde wateringhe leit salme op bre
ken en dammen tot ande strimtz **E** nde die
van ouden dirh sullen op hoerz lant leggen
een nūwe waterz sūtinghe langer die ounde

waterzinge die nu weder vā nūwes die vaert
 sal wesen op hoer lant bij onse dircgzaue ende
 heymzaden **E**nde daerz toe een slinse mit be
 sloeten daeren mit dze voeten water gans
 in dat boezes of in die water scuttinge voerz
 daerz hem dat alder best sal wesen ghelegen
 daerz si daer wateren sülle op die voerz van
 Enghysen en van boerz soe si pleghe in dien
 dat si hem achter zugghe dircht hande gelic
 onse lieue oem hantwisten voerz dat wt wijs
 en begrepe hest **D**aerz alsoe hoer hant
 wiste voerz waert van onse lieue oem voerz
 hezoge **I**an wt wijs dat den oerztoem legge
 soude bij den mollen daerz die besloeten daerz
 nu toe tijt leit en voerz tijt een open slinse
 plach te wesen en te leggen **S**oe salme noch
 daerz een open slinse leggen die wesen sal
 willich ende zinn soe hoer en wt dat die
 marz sicken die nu toe tijt varen daerz daerz
 moghen gelic dat bij onse dircgzaue ende
 heymzaden groordmerz sal werden in dien
 dat die slinse dircht gehoude wert als voerz
 is **E**nde waert dat daerz ghebrech in viele
 ende men dat bewisen ronden ^{mit} onse voerz
 dircgzaue en twee heymzaderz of meerz
 dat noerzderz ambacht soe sullen die van
 Enghysen en van boerz die voerz open
 slinse moghen op breken en doen toe dānen
 sonder daerz iet an te verbierezen tegens
 ons of niemant anderz **E**nde dese voerz open
 slinse sullen berostigen dese werz en dese wise
 die van hoer en dan voerz an sullen die
 honden die ghene diese voerz tijt plagen te
 houde doe daerz leet een plach te wesen voerz
 dese slinse **E**nde nu tegens der tijt alst mitte
 en orbaerz is enige weghen te breke soe
 sal onse dircgzaue mitte heymzaderz daerz

oier zoepen twee wasfippen wt onse fted van
hoorn een en van Oudich en blotter een te
leuen en frouwe tot orbaer des lants die
alinge ftrinte en die alsoe getruet en te
leuen frouwe bij den heymzaderz quijt ghe
wijft fal hij dien oier leuen den frouit en
den ghenen die van rechte wegen plegen te
leuen en te frouwen dien dat voert an hou
den fullen in fijnze hoerhte en breeke meer
en niet min dan hem bij onse dirlgzaef voert
oier gheleuet fal wesen op die verbaenisse
horen dienften en die ghelde die fi daer op
ftaen hebben Ende en deden fi des niet foe
fal alijt onse dirlgzaef die ftrinte alijt
weder an taften leue en frouwen inde ma
nieren voert Te weten als dat quijt fal ghe
wijft werde alijt weder oier te leue ende
die boeten daer of in te winnen ghelie die
boeten op die zee dirl. Alsoe den mede fter
kende vande molten ande ftrinte foe fmal
is dat niemant qualie daer oier gien mach
ende dat water daer alsoe lastelie an comt
van weften fwindweften en noezdwefte dat
hij dirlwil tot veel fteden oier loept op
die van Denhuyfen tot hore alinge ver
derffemisse foe wij dat in die warzheit
verftaen hebben Ende mede om dat die
mure waterzinghe foe ondiep is datmen
somerz dirls tot veel fteden daer oier
gaen mach Ende inde winter alst water
op fijn hoerhte is datter ftrazp marit ftriken
daer dore moghe varen Soe is daer op
oier draghen dat die van Oefter blotter
die die waterzinghe plegen te hande ende
ande waterzinghe fal in die vaert wese en
op te ftritten en te zinnen daer hem dese

zeijse in te bate comen sullen onse ondersaken
 van **V**erhuysen om dat si groffelijck daer
 mede geholpen sijn willich alsoe diep te make
 dat alijt geladen marzt suten daer daer va
 ren moghen en soe wijt dat twee besjde mal
 randeren daer daer varen moghe ende die
 eerde sulleg si werpen in die minre waterin
 ghe **E**nde waert dat si daer niet eerde ge
 noech wt rijghen en ronden soe sullen si
 voort hoerz behoef nemme vande wt route
 van beide die water suttinghe om die water
 zinghe te volken en te hogen bij onse dirghzaef
 ende heymzaderz tot orbarz des landes
Soe dat die minre waterzinghe alsoe ghevolket
 den roech sal wezden en sal te minste boue breet
 bliuen acht voeten die si dese zeijse kueren en
 strouwen sullen **E**nde tot wat tijden die heym
 zaderz die quijt ghesrande hebbe soe sal dan
 onse dirghzaef dien oierz leieren den scout
 van blotterz die dan voort an kueren en stou
 wen sal **E**nde die van blotterz sullen die honden
 in sijn hoerhte ende breete meer en niet mindre
 als hi hem bij onse dirghzaef en heymzaderz
 oierz gheleent sal worden **E**nde waert dat
 daer tot eniger tijt ghebzet in viel soe sal
 onse voerz dirghzaef dien alijt moghe we
 derz an tasten buten den scout va blotterz
 ende die kueren ende strouwen inder maniere
 voerz **T**e weten weder oierz te leieren ende
 die boeten daer of in te winnen alsoe voerz is
Ende of ande voerz oierz toorn een opse plijfse
 te leggen waterzinghe te suten ende water
 suttinghe te maken en of daer niemant
 onwillich viele wie dattet waer soe sal dan
 dat onse dirghzaef van onserz wege an taste
 doen maken en besteden tot alre meesten
 orbarz vande landen ende die geld daerz
 of wt te leggen opten ghemmen die dat va

rechte schuldich sijn te betalen na den dinc
rechte en als vander hinc en vrouwe van
den alinge bocker vorst soe als die hant
nesten van onse lieue oem **hertoge** van
vorst inhant dat si houde ende make sulle
hoer weghen en die selue mitte graste an
beide syden hinczen en vrouwen alle ange
list wt gheset soe is daer op ouer ghe
dragen en gheslote inden manieren hier na
verclaert **Te weten** alsoe den werth vande
die spront an den yre dinc te verzetshou
genoecht den leghe werth toe behoert den
vrie roppen wt noeder ambacht die onse
dichgrane plach te vrouwen en wij verstaen
dat die vorst van **Enghien** ende broer
niet wel en hebben conen en moge beheren
dat onse dichgrane mitte heymzaderen en
wascrappen voert an die hinc en vrouwe
sal tot orbaer des lants en des ghelics alle
ander plagen en vaken leggende inden
banne van westwoude die vorst van west
woude niet toe behorende die hi des ghelics
plach te hinczen en te vrouwen **Oec** die van
Enghien en van broer sulle die vorst
hinczen vande leghe werth alsoe hoer ende
briet maken als die onse dichgrane mitte
heymzade ende wascrappen vanden die
spront tot verzetshou toe an brenghen.
soe sal voert an die na sijn toe behore
volgen en maken meer ende niet minder
Dat is te verstaen alle vaken en plagen
die hem selue toe behoren en inden ban van
westwoude mit sijn toe behore niet gheleg
en sijn **En** die van westwoude mit hoer
toe behoren sulle hoer werth in hoer ban

ghelegē na volghen en doen maken an
 hoerhte en an breeke soe als sij an beide sij
 den vijnden sullen dattet ghehuert sal wese
 Ende vande voerz kiezzen die aldus bij ope
 voerz ditzgrauē gheleit sal wesen waer
 lix opten voerz leghe werch sullen die van
 Enchijnsen broeck en van westewoide mit
 hozen toe behoren een rot sruete moghe ha
 len als die kiezzen van die zee ditz geleit
 en om gerome sal wesen op hore rost Ende
 waert salze datter yemant waer die sijn
 werch niet en maecte en veruolchde als voerz
 staet soe sal die ditzgrauē mitte heijnrade
 tez derde stouwe alle ghebreke daer van
 onderwijzen en besteden daer hem die voerz
 van Enchijnsen broeck en van westewoide
 een weete of doen sullen gints tijts te vore
 als die derde stouwe sal wesen Ende wat dan
 binne den derden daghe na dattet bestet
 sal wesen mercheliche niet an ghetast en
 wert dat sal hij rot leggen ende in rommen
 te same mitte borten die daer op te voren
 verschenen sullen wesen gelic opte zee ditz
 Ende die sluis die bij swaghe ditz leit in
 dat boeck mit besloete doeren die sal al
 daer bliuen leggen altyt mit besloete doere
 Ende hier mede sullen alle oude hantvesten
 ende heztorh ians onse oems hantveste
 daer sij hem op vermeten bliuen in hoer
 waerde mit sullen verolazinghe als voerz
 ghezort staet alle ditz sonder onge list
 In onrond desen brief besegelt mit onsen
 zegel hier onder an gehangen Ghegeue
 opten festen dach in maerte Ant Jaer
 ons heren dinstent vier hondert acht
 ende derstich als. M. cccc. en. xxxviii.

**In een verhtelic die onschuldige maghe sullen
hebben vaste vrede ses weken durende.**

Dhilippus bi der genade goeds in Saluyt
Want dierc ende menich wezic groot
ongenocht en verhtelic gesien ouer
mits dat wāmer onse onderfaten verhtelic
en gesiel hebbe tegens malanden daer doot
slagen leenten en quetsingen ghesien, ende
ghebuerē datter om wrake gedaen wort
vande magen ande eenre syden of vā den ande
die niet mede in varen noch in veld en sijn
alst verhtelic ghesiet Ende dier oer leet is
tortē verhtelic dattet ghesiet welc een onbe
hoerlic dūrch is. **D**awer om hebbe wij mit
onse gemeen zidderfchap en **K**aid en mit onsen
lieden en landen van **H**ollant en **F**rieslant
ouezdragen en ghesloten en gheordineert
for wāmer dat in onse vorst land vā **H**ol
lant en **F**rieslant enige persone vā wat stede
state of condicien datse sijn daer enich verhtelic
gesiet daer dootslagen leente of quet
singen of come dat die magen van beide
partijen die niet mede in varend veld ghe
weest hebbe in den selue verhtelic ter stont
na den verhtelic vorst eenē gūede vasten
vrede hebben ses weken lang durende
op dat binne dier tijt een ingelic vā beide
syden die vrede beghreut eenē vrede
mogen doen soeken en maken alst hem best
dūmken sal Ende waert dat gemāt binne
die ses weken misdaen word vande eenre
syde of vande andere dat sal ghezeleent
werden ghedaen te wesen bānen vrede
gelic oft bānen eenē gūede hantvesten end
hant vrede ghedaen waz **E**nde datmen

In al onse steden daer men ghewoentlic is kin
zen te maken vande voerz ordinarie en ouer
dracht hiere sal make om die te bet te hou
den in weerd en in vreed. **Te seuen tiijch**

Voorz want tot soninge plaetfen in onse
voerz landen vele subtylheden en wt wege
gebesicht werden in zethuizinge die onse
ondersaten tegens malander hantieren in
an sprake van lande dat si op malanderen
doen mitte seuen tiijch dat een oude costume
van recht is die si misbrachten soe hebbe wi
bij zake en bij guet duntken van onsen ge
meenen zidd isrip steden en den notabiken
ende verstandelen persone van onsen voerz
lande gheordineert ouerdracht en gheslo
ten een maniere in wat wege men voert
an dat recht vande seue tiijch ghebruchte
en hantieren sal en niet anders. **Ende soe**
wie ende waer dat anders ghebrut worde
dat en sal van gheene waerden wesen.

In wat manieren een seue tiijch gaet :-

Te weten dat die seuen naeste artiere die
daer an winne noch verliezen moge an beide
sijden ghelegen nae oude costume den artied
artier beherere sal sonder ban en sonder boete
dat is te vstaen dat wt elcke stierke lants
twissche twee heijn sloten niet dan een tiijch
wesen sal. **Ende dat stierke lants sal te minste**
groet wesen een moeghe lants of ses hodeit
zode lants. En of daer meer dan ee per
soen eijghendom in hadde in dat stierke lants
soe soude die gheue daer wt tiijghe die daer
mest lants in hebbe. En ware daer meer
dan een gelic in ghelant soe sullē si daer
an hantelen en laten wie die tiijch wesen sal
En soe wie in onrecht viel die sal die seuen

hoer roft betale. **Vā die onroft der seuenen.**

Ic weten elc vande seuen voer sijnē rofte elche
recht darh twee guede groten **En** waer daer
ijemant vande seuen die verder sate en woende
dan een mile soe sullen si daer of ghemē voer
elche mile twee guede grote **Ades** en sullen die
fronte niemant een darh vā rechte legge
van enich rofte en des ghelees vande verbiere

Icder soe sal niemāt. **Wie seuen wesen sal.**
seue wesen van enige lande of hi sal ee iaez
en darh int besit van dien ghemest sijn eer
hi daer of tuinghe mach **Ende** als vā lande
ghelegen op gheesten of anders waer daer
ghen heinsloten an en sijn het is mede te
verstaen dat elche sturke lants daer men
wt tuinghen sal sal groet wesen te minsten
een morgen **Ende** op dat een ingelē van
wat state dat hi si dese voerz ordinārie
en ouerdrachte hindich mach wesen en
hem weten daer nae te rechten **Soe** ist
dat wij alle onse ondersaten en bijsondere
alle onse officieren rechte end dienare
ouer al in onse lande van **hollant** en van
frise land binne steden en daer biē obiedē
en beuele dat si dese onse brief opbaer
li hindige end ghebedē te houden sonder
en eniger wijs die voerz ordinārie te bre
ken of daer tegen te doen **In** onrode dese
breue besegelt en onse zegel hier an ge
hangen opten .xix. darh in augusto int
jaer ons heren .M. cccc. end. xl

Van dootslagen en maech ghele

Dhilippus bi der genade goede **en** Doen
rond allen lēde dat wij ontfangen
hebben die oetmoedighe supplicatie
van onse wel gheminden den ghede

putten den van onse goede steden vā oſe lande
van **h**ollant en **f**rieslant inhoudende hoe dat
onderz deſel van dien dat indē ſeuen onse lan
den ghewoente is dat mit maken vā een ſoene
van dootſlagen en leemten die dir wil daer
ghesien datmē plach op te buizen ende te
gaderen vande vriende ende magen der gheen
ze die dat alsoe doen selzeze ſōme van pen
ningen die mē hiet maerh ghyt ende die te
ghewen den ghyne die den vorzſ dootſla
gen en quetsingen ghedaen hebbe om daer
mede te beteze die selue dootſlagen ende
quetsingen soe dat die ghyne die den doot
ſlagen en leemten ghedaen hebbe vringhe
bij wijlen tez raufen van dien vorzſ maerh
ghelde veel meerz penninge dan si behoeue
om te soemen die dootſlagen en leemten
welke penningen si ghewoen ſyn om te hou
den tot hoerz ſelfs profijt. En hiet is te ver
moeden dattet selue maerh ghyt hē linden
bij wijlen wille gheft die vorzſ dootſlagen
ende leemten te doen tot grote quette ſtande
vmindezhede en oneeze vā onsen hoerheit
iustice en heezlicheit en tot grote linderz
achtezdele en ſcade van onse vorzſ onderz
ſaken en noch meerz wesen soude in dien hē
linden bij ons daer hme met vorzſien en
worde mit oſer behorzelichez remedien soe
ſy ſeggen. **D**aer om ſy ons oetmoedelike
gebeden en an ons verzocht hebbe waerz
ome te volken ghemegen en beghezende te
verſien opt gheen dat vorzſ is. **E**nde onse
vorzſ onderzaten te beſruten behoeue en
te beſoerne van alle onzerhē ſcaden ende
laſten soe vezze alst in ons is hiez op ge
hat goed adinſe en delibezane vā kade
hebbe geordinezt en verlaert mit deſen.

onsen brine **S**oe wāneer enige dootslagen
leentē quetsingen ofte verhten in onsen vorst
landen vā **h**ollant en **f**rieslant bij ee psoen
of meer sijne hulperen dat niemant daer
mede belast en beswaert sal wese an gheene
syden dan die gheue die dat doen ende in
varende veld sijn daer die dootslage leentē
geuercht of quetsingen gesien sal **E**nde al
die onschuldighen mogen an beide syden die
niet mede in varende veld gheueest en
hebbē sullen een vreed hebbē ses weken
lant dūrende te wese vande daghe dat
vorst seyt geuercht of dootslach gesiet is
Ende kenden van dese ses weken vorst soe
sullen die onschuldighen mogen van gheene
syden niet langer in vreed staen **E**n waert
ofte gheueelt dat iemant den onschuldighen
magen slaegē of quetsē om enige dootsla
gen leentē of geuerchte die gesien mochte
die gheue die dat dede sal daer of bi onse
geuerchte gerozziget werden ghelijc of hi
een hant vreed gebroken hadde **E**n als een
dootslach leenten of ander quetsinge gesont
sal werde dat sullen alleen gehouden sijne
doen op hoer selfs roet die gheue diē selue
gedaen hebben en niet hem in varende veld
gheueest sijn daer den dootslach leenten
of quetsingen gesiet sal sijn mit horen
hulperen en mede pleggen sonder datme
iemant anders sal mogen bedwin **h**e mit
recht enich mach ghele te gheue tot dese
soene **W**er soe sullen onse dienaarē of ampt
liede noch niemant anders een ander con
sent gheue mach ghele mogen gaderen
op die penne tegens ons te verbrēn die
sōme van hondert pont hollants bi den

ghenen die daer contrarie deden **Ombiede**
 daer om en beueken onsen lieuen en getrou-
 wen stadthouder ende luyden van onsen stede
 in hollant residentie houdende inden hage
 onsen bailiwen **graften** **Drossaten** en alle
 anderen onsen ampt luyde en dienaeren van
 onse voerf lande van hollant en frieslant
 en hem luyden besondez dat si dese tegen
 voerdige ordinare en verclaringhe mit al-
 len den inhouden van desen onsen brieue
 si en elce van hem onderhouden en doen
 onderhoude sonder die te verbraken of
 niet daer tegen te doen in eniger maniere
 doende dese selue onse brieue elce binne
 sijn bedrue vercondigen wt roep ende
 openbare tot allen plaetsen daer men ghe-
 waentlic wt roepinghe doet **En** voert om
 datme van deser onser brieue tot vele
 plaetsen behoer sal **Soe** wille wij dat ant-
 widdings vande selue gemaect ondt zegel
 autentisch of copie gecollationiert en getey-
 kent bij een onse secretarijs gheloue ghe-
 geue si ghele tot desen originale brieue
 mit onsen zegel **Ghegeue** in onse stede van
 brussel den .xviii. dach in nouembri ons dñ
 dinsten vierhondert ende .lxiij.

Alsdus gheteykent bij mijn heere den
hertoge f. Relatue van sijn grote stede

Wadese hantueste is van die grote nesse

Dhiliippus bi der gracie goede hertoge
 van bourgoen en doen ront allen
 luyden want wden eischet datmen
 alle saken die diene tot profijt ende
 vermeerdernisse en orbaer vande lande siel
 dñ is voer te sitten **Land** ons te herme
 ghegeue is van een kleine landken dat
 ghelegen is buiten den zeediche van onse

lande van friesslant gelieten die grote nes
van ratte horn westwert an staetende toe
reijnmeze fliet van welcke landche niet ge
sien ~~en~~ **was** enige **orbaer** of profijt te corn
van niemant dattet begrepen en bedint word
was omme onse guede linden ende ondersake
daer in ghelant sijnde oetmoedelichen ver
uolche hebben te wille consentiere dat
voers landchen te **bedinte** tot een roen lant
Ende daer op te gheuen sekeren punten en
vrijheden was mede si dat selue landchen
bedienen soude en ghebruiche mogen **Soc**
ist dat wij an siende den **orbaer** van onse
lande va **frieslant** den **voers** onsen guede
linden **ende** **ondersaken** **gelant** in die grote
nes **voers** geuerloft en geconsentiert heb
ben orlounen en consentieren mit deser
briue dat landche gelieten die nesse te
bedinte tot een roen lant **Ende** den sene
oer daer op ghegint en ginnen om dat
landchen mede te bedienen en te bezetht
sekeren punten van hantwist en vrijheden
hier na gescreue. **van te sajen en te mayen**
Eerst dat onse guede linden en ondersake
voers **ind** **voers** landchen sulle moge sajen
mayen/etten hetten geliche als oec guede
linden va **Enthijnsen** hoer oterdich doen
voers. **De dirligzaef en heymzade te huse**
Soc sulen seuen die lant iijste vande lan
che **voers** alle iars op sint Jacops dach
hisen een dirligzaue en die heymzade
woenachtich binne die stede va **Ezotebroech**
bij de meeste stemme van hem sene iijste
voers **Ende** die dirligzaue sal den heym
zaden eiden als dat toe behoert welcke
dirligzaue en heymzaden sulle den diche
en water gant van dit **voers** landchen

hieren en vrouwen en niemant anders des
en sullen si gheen huere op die diche make
voer datse opten zee diche gemacht sijn.

¶ Soe sullen die. **Wingelt opte diche in te winnen.**
dichgrawe en heymraden voerz in winnen
alle ongheld die opte diche vallen en ver
buerz sullen werden geliche oft bekende
soulde waer sonder tegens daen va ons of te
mat va ofent wege. **van soeden te halen.**

¶ Soe sullen alle die ghyne die binne der vstie
dichange gelant sijn hoer aerde moge ha
len en delue wten lande dat si buten hoer
diche te zeewerz an sullen laten legge om
hoer diche mede te make sonder vbuze misse
tegens ons. **Te kondige die huere vande diche.**

¶ Als die dichgrawe en heymrade huere heb
ben gemacht en geleit opte voerz diche of
wat gant soe sullen si dat daen kundige end
rot zoep in die kerstie al daer denersten
somedarh na die huere geleit sijn des soe sal
daer niemant gebot hebbe onert vstie landche
hij si daer in gelat. **Te betale die onroste vat lant.**

¶ Soe en sal niemant sijn lant an tate noch
orbare voer dat hij betaelt heft alsuller on
roste als daer op gedaen sijn. **van Tienden**

¶ Die die eerste vrouwe van dit landche op die
buerz va een stett voert te bestede van ofent
wegen en te panden wten lande alst recht is
sonder verder belast te sijn behoudelic ofe
getrouwe zede en des Camerling he van
here tot lanoge en tot onse stadthouder ge
mezel onser lande va hollant en frieslant
deser tijt en sijn armen en naromlinge of
den ghyne die hij dit voert verzoepen of
verparhte wil alsuller tiende als in dat voerz
lant vallen en verschiemen sullen mogen
na in houden onse ander buerie die wij he

daer of ghegene hebbe Te weten dat hij en
sijn armen hebbe sullen van elke morgen
datme sacht een goede overlantse guld
des iaers of paiment daer voer die waer
de sonder arge liste Ende die voersaent
tiende te betalen tot sulke daghe als di
vā Grokebroeck hoer ander tiende betra
len onse rentemeester vā Carmezant
en fieslant die nu is of inder tijt wesen
sal enigen seggen of bewijnt te hebben vā
het te ontfangen inde voers lande En
want wij alle dese voers punten ende elc
besonder volcomelic houden wille hebben tot
ewigen daghen behoudelic ons en onse na
comlinge hier inne onse hoge middel in
lage heerlijcheden Soe hebben wij des tot
een orzonde onse zegel hier an doe hangen
Ghegeuen opten vijften dach in octobri
Ant vaer ons heren. M. cccc. en. xlix.
Alsin onder gescreue bij mijne here lod
wicks vā Montfoort He dient vā gheent hi
Ghezeit vā zyl Meyster Lodewicks vā eyck
Dirck vā swiete En potter ghezeit vader vā
lae gestelt t' sake vā hollat zeelat en fieslat
vā dat momle en baghyne niet moete in armen
noch si moete gheen lant meer an ropen.

Dhilippus bi der gracie goeds hertoge
in burgoen zē Want binne rosten
ware gefundiert gemaect en begre
pen sijn seer veel cloesterē ende ver
gadzingen van broederē en susteren mon
nen en baghyne dat veel te veel is na gro
te vā onsen lande en noch dagelijc meer vande
selue begrepen werden In welcke cloestren
en vergadzingen der persone vande selue
soe wel vrouwe als manne meest alle mezingē

en amborhtē doen dat onbehoerlyc is en soe
 wel si al daer gheoordeelt sijn en begheuen
 of wesen souden **Sij** hebben hem tot desen
 tijt toe wille bewijnden armen te nemen van
 hore omdere en naeste magen en vriende
 dat arffeliche te honden sonder weder wt te
 euen **En** in dien dat soe lange staen soude
 sonder voersienicheit daer op te hebben
 want onse heerlicheit te nae gaet mit
 datter seer veel sijn binne roete iare gerome
 in onse lande en si arbride seer om stenten
 en armen in onsen voers lande te verzzighe
 daer dat wij en onse naromelinge onsen in
 roemshen en dienshen mede verzzien mochte
En oec onse arme ghemeynte en onderzate
 mezing loes mochte werden soe wel binne
 steden als daer buten **En** om hier inne te
 verzzien van behoerliche remedie soe hebbe
 wij bij onsen gemeyne **Rad** **Ridder**scap ende
 steden onser voers lande van **Hollant** zeclat
 en **fi**eslant geordineert seker commissarien
 die wel alle die staten van dien voers orden
 en gheesteliche personen onzer sien souden
 en daer nae te ordineren op dat getal ende
 groetheit vande huysen en vergaderingen
 van dien en oec om onzer te sien hoer zicheit
 en renten en daer nae te voeghen hoe zijre
 si soude wesen om hore staet verzzien en
 redeliche te honden en oec goede ordinacie
 te make ende te onzer draghe hoe en in wat
 schijn si voer den armen souden wt gheue
 en in nemen ende oec in testament op dat
 in toe comende tijden twissche hem en onse
 waerliche onderzaten niet meer gestreke en
 twist ghebueren souden **Welke** commissarien be
 gonnen hadden voer hem te doen comen ende
 te ombieden die onzerste vande seninghen van
 den conenten en cloestren voers om hem

op te doen die maniere vande voorsz ordinantie
maer alsoet schein so en hebbe si in geender
maniere willen ontdecken den staten noch ghe-
den van horen clacstren Ende alsoe alle die
lande renten en armen van onser voorsz lande
te rapen en ander te plaen en mit hoer we-
gen ende ambachten onse waerliche onder-
neming loes te maken en den arbeit ende
ambachte te ontzetten. Enwelke om die reden
wille voorsz en ander waerliche en merckel-
ke redene daer toe diene in geender wij-
niet langer te liden en staet Ende hebbe daer
om geordint oier ghedraghe en geslote
dat voert an ghen gheorde linden va wat
orden dat si sijn en in onsen lande van hol-
lant zeelant en frieslant armen nemen sullen
van horen anderen vrienden en mogen in enige
maniere noch oerlant of armen en sullen an-
roepen noch verzinghen bij testament ofte an-
ders in onse voorsz lande binne der steden of
buten totter tijt toe die voorsz gheorde lij-
den bij den commissarien daer toe geordint
gheweest sijn of hoer macht ghesent sullen
hebbe om mit hem een oierdracht te or-
dinere hoer en in wat schein si voert an
armen ende honden sullen in die pinte voer
verclaczt Ende om dat dit een ijgelichen
rondich wesen mach soe ist dat wi ombied
en beueken allen onsen heren / eiden / kne-
pen / steden / bailiwen / Drossaten / officieren
ende onderfaten in alle onsen voorsz lande
van hollant zeelant en frieslant binne
steden en daer buten daer desen onse brief
ghoezt sal wesen En voert an dat si den
selue brief opebaezlic doen rondighen en
ghebidden op dat een ijgelic hem daer na
mach weten te rechten op dat si niet en
gehangen dat enige gheorde lijde voert

an azine mannen noch enige landen of azinen
ropen noch menne bij testament ofte anderz
want dat onse enteliche wille en meninge is
in deronde desen breue onder t signet hier
op ghedruet **Ghege** opte. xxvii. dach i octo
ber int jaer ons heren. m. cccc. en. xlii. —

**Dit is die oudzacht mit philipp van burgoën
ende Rodolfus bisscop tot Utrecht.** —

Philippus bi der gracie gods hertoge
van burgoën van lothring van bra
bant en van limburg Branc van fland
deren van artoijs van burgondien
palatijn van henegouwen van hollant zee
lant en van Namen Marograin des heilige
zint heren van frieslant van salins en van
michelen Onsen eersten diezwaerder van
onsen ramerz vande kade en onse bailiue
drossaten castelme kerhteren Amptliue
graften boden en voert allen anden onsen
dienaren en officieren over al in onsen lan
den van hollant zeeant en frieslant binne
steden en daz buten wien dese onse tege
woerdighe breue getoent en des isorht
sullen wesen salint. Alsoe eenen seken
tijt van inren verleden seker tractet en
oudzacht gemaect is ghereest tusschen
ons en onse lande en onderfaten van hollant
zeeant end frieslant an die een sijde end
heer Rodolf van diepholt bisscop tot Utrecht
en sijne erfelien an die ander sijde daz van
dat inhouden van woerd te woerd hier
na volcht en bescreue staet. **Copie vat voert.**

Rodolf van diepholt bi der genade gods
bisscop van Utrecht Doen rond alle lijden
dat onse lieue geminde here die hertoge van
burgoën philippus Branc van hollant heeft
ons doen thoemen en te herme ghegeuen
dat sijne onderfaten van hollant zeeant en

Frieslant dagelijc seer beswaert en belast wer-
den mit onser gheesteliker vreesdirtien en
sonderlinge vande promissoren en dekenen ind
voers landen wesende. **T**welcke wij immer
niet ghehengen en willen en willen daer in
versien wesen soe dat onse liefs heren onder-
saten ons en onse die nare niet berlagen
en sullen. **E**n sijn daer om onszmits die grote
gunsten en liefden die wij hebbe en draghe
tot onsen geminde lieve heren den hertoge
voers en tot sijnen landen en ondersate van
hollandt zeelant en **f**rieslant milt onsz
draghe ende gesloten bij guede zype zaden
en van giet dimmen van onse brede zaden
sulcke punten als hier na gescreuen staen
om onse gheestelike vreesdirtie of heren
van **u**tericht voert an daer op te regieren
ende te doen regieren op sijnen ondersaten
van **h**ollandt zeelant ende **f**rieslant.

Inden eerste soe **wat personen deken sal wese**
salme die deken of promissorie onsz al ind
voers lande regieren alleen mit eenen notabile
eerliche man in elcke promissorie en dekenie
die he des gheestelike rechts verstaet en die
daer mit toe is. **wie de clerckship ghemeten sal.**

In de soe en sal gheen man die vrijheit vande
clerckship ghebruiken die gheen ruim noch
clerckelike habijt en draghet alst behoerlik
is noch die niet en leeft als een clerck sijn
dich is te doen. **E**n waert dat enige priester
of clerck onsz doet of quaet dede ende be-
dreef binne der graeflicheit van **h**ollandt
zeelant en **f**rieslant het waer in vreck
brecke in verhtelic in dronckenheit of in
enige onduchdelike saken die gheen men
wedelike clerck toe behore die sal onse
lieve heren den hertoge van **b**orngondien

Graue van hollant mogen doen vanghen.
 bij sijne bailiuen scouten of zcchten ende
 dien leuen en ons den deken of promisor
 daer die sake gesiet ware alst hemeliche
 ware dat si zcchten ware En den misd
 digen priester of clerck en sulle wij noch
 die deken of promisor niet wt laten eer
 si onse lieuen he den hertoge vā burgondie
 Graue vā hollant vande bruchē die si binne
 sinen landen gedaen hadde gebeter hebben
 Item soe en salme niemāt te vrecht te dage.
 die ondersaten van hollant zeclant en fies
 lant niet verdagen tot vrecht te zchte te
 romē om eniger sake wille alsoe verze als
 die ghene diene dagen wille te recht staen
 willen voer den gheesteliche of warliche
 zchte daer hij onder gheseten is ende
 die sake alsoe is dat die gheesteliche
 zchte daer vā hemmen en zchte mach
 en ouer dat die zchte hoer recht mit vrede
 vordere sulle mogē. vā manieren en banne.
 Item soe en salme niemant mogen mit
 monieren of mit banne ten sij dat si eerst
 gedaecht sijn en datme bewijsen mach
 praeflic dat die daghinge totter geene
 hemste gecome is diene maniere of banne
 sone En die deke of promisor en sulle om
 gheen misdade wille die enich personen gedaen
 hadde bij sentenre vande iurisdicte fulminere
 send hemste d' sake. die de kerke is bane mach.
 die of niemant om eniger misdade wille die
 bij misdacn hadde en inde kerche of opten
 kerchehoue ghinge die die vryheit vander
 kerche niet en soude mogen besitten volco
 melic na bescreuen rechten die misdadige
 sal onse lieue gheminde here die hertoge

van binzondien Graue van hollant moghen
doen wem vande heerlicheit of inter heerlicheit
sonder die heerlicheit of heerlicheit daer om
te violeren of interdict te wesen - **van die**
¶ Der mede en sal die vryheit d' heerlicheit
heit der heerlicheit niet te bate come die mit in
ghesetter laghe dat is mit op sette wille hem
dootfloeghe dat hemlic op hem beproeft ware
Noch oer den ghem die van onsen lieue here
den hertoge werf of vande gerechticheit inden
landen heerlicheit gebanne sijn om onndade
licheit seiten alsoe misdaden te hebbe tegen
den prince vande lande of tegen sijn land
datme herten mach **Crimen lese maiestatis**
of andere diez gelicheit **Maer** onse lieue here
die hertoge werf sal die moge doen wem
vande heerlicheit of heerlicheit sonder die
heerlicheit of heerlicheit daer mede beslage
te wesen of interdict te come - **die in onse**
¶ Item wa die ghem die in **spil sitten** :-
onerspil sitten of fornication en diez gelicheit
he andere dinghen daer of salme hond die
manere en ghemwente als si tot hant toe
gehonde sijn behondelic datme vrouwe of
wimen die mannen hebbe niet bestrame noch
daer of moeyen sulken **En** si datse in open
baer onerspil sitten of datse daer of in sonde
besulldicht sijn - **Op heilige daghe te arbeide**
¶ Die soe en sulken die dekenen of promissore
niet moeyen onersmits dat si op heilige
daghe geworcht hadde enich werck dat hem
nootdriftich waer daer si die vriedich mede
gebroeken hadde **dat is te verstaen** in noot
ofte ghebots wegen ofte dink en waren
srap ofte mede oest dat roem sijn orbaer te
doen ofte andin gemene noot orbaer soe dat
ghewezen sal - **van Citarien en sentennen**

Them soe en sülle die d'heere of p'omissoren
 die ondersaten van hollant zeelant en frise
 lant niet verlaste verdr in gheld te ne
 men ~~van~~ ~~van~~ citarien van sententien noch van
 andere ~~saken~~ ~~saken~~ inden rechte dienende **M**ax
 si sullen hem daer in geliche ende confor
 mieren den hore van **O**trecht want men in
 zeelant dit voerz recht veel pleecht soe
 en sülle die d'heere of p'omissoren al daer
 vande ondersaten van dage bricuen te
 sime en te besegelen niet meer nemen dan
 een **E**ngelschen sulch payment als men nu
 mint in vlaender en gelic in hollant **E**nd
 alsoe voert van maen bricue ban bricuen
 en andere bricue na den belope als daer toe
 behoert **E**nd waert dat iemant storne en
 inde banne waer van silden of van anderen
 saken datme herliche ende opebaerz p'oeue
 mochte dat hi dat wel betren soude moge
 end dat hi dat gelaten hadde in versma
 disse der heiliger kerke mit wille mit
 dien sal die d'heere en p'omissoren ome gaen
 zedelic en besreidelic na onse ghewoente
Max arme linden die sterven ende inden
 banne wesende van silden ofte andere dies
 niet betren en ronden daer of sülle die d'he
 re of p'omissoren nemē van hore afname
 dubbelt rotumare ghelt **D**at is te v'staen
 twee ~~sof~~ ~~sof~~ alsoe veel als si leuendich ghege
 ne souden hebbe vande rotumare en corrent
 ezzen hem absolueet souden hebbe geliet
 van oute plach te wesen end te v'sieren in
 elken landen en p'omissoren na onse gewoen
 te **V**an te trouwe eez si hoer boden hebben :-
Them want vele linden in hollant zeelant en
 in frise lant heilichen en trouwe m'anderen
 eez si hoer geboden hebbe inder heilige
 kerke soe en sülle die d'heere of p'omissoren

met meer neme vande absolute van een man
en wijs die makender alsoe trouwen sullen
by horen vriende ende magen of mit hoer
moed wille die tot hoer mandigen iaren gero
me sijn ten hoerhsten dan een Engelsche Nobel
en daer beneden besreidelic na den state vande
persone die trouwen sullen inder manieren
voers. Maer mit dese ordinacie en sullen mit
beswaert wesen die van hollant zeelant
ende frieslant die siche ordinacie ende ruf
tume hebben dat si min hier of te gheuen
plegen die sullen hoer onse gewoente en haer
men gebruyken.

Die vrouwe ontrouwe
Item soe en sullen de henen of prouwen
ghen absolute gheue die gheue die vrou
wen of maechden ontrouwe buten hoer land
of hoer naeste magen en vriende wille si
noch oer gheuen priesteren en sullen die trou
wen ten ware dat si des beide mit horen
vrijen wille begheerde sonder alle bedwang
en hier op sullen wij gebot doen an allen
prouwen de henen en priestere. Ende waer
enich prouwer deken of priester die hier
tregen dede die sullen wij of onse officiael
daer of alsoe opbaerlic corrigeren dat si
ander exempel wesen sullen tot alre tijt
als wij of onse officiael des vermaent
wese sullen.

Van institutionen en proclamatie
Item soe en sullen wij noch onse dienaar
den onderstaten van hollant zeelant en fries
lant met meer neme van institutionen / procla
mationen / absentien / officiatien / permutatie dat
gewoelic plach te wese oer xx. of xxv. iare
Die wanner. **Van kerken te wijen**
men onse suffragante en wijk bisschoppen en
ghent behoude sal in hollant zeelant en in
frieslant onse kerken kerckhoue en onse

zen te wijen soe sal onse suffraganen daer romē
 op die gheuenē rosten redeliche dien die behoe
 men sal en hij sal hem lijden voer sijne dienste
 en arbeit versien mit een redeliche luyesthet
 die hem ghegeue sal werde bij den gheuen
 die des behouuen na gelegentheit der sake
 Item soe en sülle **lijnderen onse te vlieste**
 die d'heue of proiisoren den ondersaten vā
 hollant zeeant en frinslant niet moeyen
 enre dat niemant sijn lijndere bij ongenuel
 of versummissie te water of int vuer of an
 derse verlopen hadde. **vā meer anden sake**
 Ende want noch vele andere saken sijn oec
 gheesteliche iurisdiccie en gaende daer die
 ondersaten van hollant zeeant en frinslant
 mede beswaert sijn of mede beswaert moe
 ten werden diene mi niet wel weet te noeme
 soe sal onse lieue here den **hertoge vā bona**
goen Graue vā hollant daer toe neme ende
 sette twee van sijne zaden en wij twee vande
 onsen om onse voerz iurisdiccie te moderieren
 en of die vier niet eens en ronden werden
 soe sülle sij hiesen ons liefs here des hertoge
 Carrellier vā burgoen mi te tijt wesende tot
 wem ouerman en waer dat hij of liint
 geworden waer soe sülle dan die vier hiesen
 eenē geliche ouerman en wat si dan mitte
 voerz ouerman ordinieren en moderieren
 sülle in onse voerz iurisdiccie dat sal onse
 lieue here den **hertoge voerz** en wij van
 werden houden en mit dese ouerdracht
 en sülle niet vermindert wesen die oude
 soene gemaect twisste der graeflicheit vā
 hollant en onse bisdom vā **brucht** **maer**
 sülle alle in hore volcomē macht bliue gelic
 sij voerz tijts bedinghet en bebrueft sijn Ende
 dat wij dese voerz ouerdrachte in alle punte

als voerſt ſtaet gelaet hebbe onſe geminde lieden
heze den hertoge vā **burgōen** **Grain** van
hollant en ſijnē nacomelinge ende oer ſijnen
landen vā **hollant** **zeelant** en **frieſlant** vaſt
geſtade en onuerbrucheliche te houden ende
te doen houden behoudelic in alle andē ſa-
ken hiez boue niet begrepe ons eedts die
wij den ſtoel van **Roemen** ende der heere
gedaen hebbe **Sac** hebbe wij des tot eenen
onrondt onſe zegel hiez an ghehangē **Gheſt**
opte ſiſte dach in februaio Ant dacz dē hien
xiiii. xxiij. Na troers vā vuericht. Dit te onthouen

En dat die ſclue tractact en ouerdracht bij
enigen van onſen dienaarē en onderſaten
en mede bij den dekenē en promouere al hiez
in onſen lande niet onderhandt maer dat da
gelike dacz tegens gedaen en ghegeuen wert
andere dat dat ſclue tractact niet wiſſende
is tot gaten hinder en achterdike onſen
lande guden ſteden en onſe gemene onder-
ſaten en inwouende der ſcluer die wellike
bouen en contrarie den ſclue tractate ghe-
ſat en ghepartitioniert worden in veel di-
uerſche maniere En in ſulker voeghen
dat ons dat ſcluer alſe langer niet te liden
noch te ghehengen en ſtaet in gheene wijs
Sac iſt dat wij in dacz om ombiede ende
beueken en elc van in beſonder na ſijnen
behoere als dat ghij ter ſtent trecket ouer
al in onſe voerſt lande van **hollant** **zeelant**
en **frieſlant** binne ſteden en dacz buten en
al dacz in gheuoenliche plaetſen opēbaer
leſet en verhuindicht deſe onſe tegenwaer di
ghebruike en tot machit der ſcluer gebiet
beueelt alle onſen dienaarē officiere onderſe-
ſate en guden lijde onſer voerwaemde lande

al dat si dat inhoud vande voerz tractate
 hier bouen ghemorporieert na volghen en
 onderhouden en doen na volghen in alle sijne
 pinten en artikelen sonder daer tegen te
 doen of iet anders daer inne te verheuen
 of te verheuen in enige maniere op al dat
 si op ons houdende sijn en scrupelir vā ons
 gerorigieert te sijn. **Ende** des geliche ghe-
 biet ende beueelt alle den voerz delien
 en provisore omer al in onse voerz lande
 dat si des geliche dat voerz tractate on-
 derhouden en hem daer na verhten ende
 verhten daer en bouen iet te doen of te
 handiere of anders. **Wij** sullen dat selue hou-
 den en doen verhten om alle hoer tepora-
 le weerdiche goeden omer al binne onse voerz
 landen gheleggen sonder iemant daer inne te
 spanen of te verdragen oer wie hij zij
 dienende voert seer scrupelir alle onse voerz
 dienen en officiere op die verborznisse
 van horen diensten alsoe dat si scrupelir
 daer toe sijn of iemant wie hij zij geestelir
 of weerdic personen boue ende contrarie vande
 voerz tractate ghingen of deden of dede
 doen alsoe dat si dat selue te stont betelien
 en an bringen onse getrouwe stadthouder
 en rade van hollant om daer van onse
 wegen corrutie gedaen te wese als verht
 ende deden dat eijssche sullen. **En** van dit
 te doen soe en sijt in gheen ghebreke want
 wijt alsoe gedaen willen hebbe. **Wij** en onse
 stadthouder en rade vā hollant restifice-
 rende wese. **Ghy** hier inne gedaen wilt
 hebbe. **In** oirande dese breue en onse zegel
 hier an ghehangen. **Ghegeue** opte. xxij. dach
 in septem. Anno dñi. **M. cccc. ende. lxiij.**

In dese hantueften sijn veel sone pinten.

Margariete bi dez genade goeds leu
serinne van Roeme en altoes mende
Gramme van hene gouwen vā hol
lant zeeant en vzoouwe vā fieslāt
Mahren rond en lieulic allen lunde

dat wij onse lijden vā fieslant die daer mi
wonen of namacels wonen sullen inder bailu
scap van Medeblic en in Enchinsfen ghege
uen hebbe ende gheue alsuē recht en gra
ue als hier na volcht. *Scapene te lisen.*

*Anden versten hebbe wij hem ghegeue dat die
buren wt elken amborht scapene lisen sullen
alst sede en gewoente is en plach te wesen.*

*Doet datme selfs rechte mit vā rechten.
onghe waer der hant dat salme rechte onder
den ban en onder den scout mitte scapenen
en die daer of verwonne wert alst recht is
die obuerit. xlii. sect. van stille waerde.*

*Doet soe sullen alle stille waerde niet wesen
ten ware datme verwilhoerde den een te ge
den andere of tegen den heer onbedwongen
vande heer. Niemant te vanghe vā diefte.*

*Doet niemant salme vanghen van diefte me
vijnt hem dragende of drinende mit dieflic
he goeden. Van onosel vrede te wesen.*

*Waer onosel vrede is daer salme ouer
rechten alst sede is en gewoente inder bailu
scap voerh mitte manne En waer ee vrede
die enich man mitter hant ghegeue hadt.*

*Doet datme niemant niet te houe te dage
binne der bailu scap te houe dagen en salten
si dat enich man vorhte mit verrade ende
mit gaderen volke en huijsbre mit haest
gez hant of van dootslagen vā lunde of
daer die rechter niemant ee vrede weiger
de of dat een boedt sculdich man sijne recht*

niet gehoersaem noch ondaerdaen en waer
te recht te staen alsoe verze als hi niet
mit open daghe gedaecht heeft alst recht
is van vrede te breke daer een rager is
of daer hemmeliche betezinghe gedaen is

¶ Doet daer. Gheen dagher gheen rechter.
gheen rager is daer sal gheen rechter wesen
Ende dat die heer gheen lijnsmans hant
verzonde sal. **Van Tilbaren goeden.**

¶ Doet datter een aennamte viel vā tilbare
goeden die ghem die die honder is des gints
hi en mach des niet verliesen mit wamen
rechte alsoe verze alst hem sijn ses bueren
helpen hond mit horen eede alst recht is en
dat mogen die buere doen sonder ban ende
sonder boete ende die den aennamte verliest
die verborst tien stett. **Vanden rechter.**

¶ Doet dat die rechter niet te rechte staen
sal van stade noch van stonde ten sijn binne tga
ding word dat gading niet op gedinghet
soe soude die rechter mitte gezwore eenen
tijt legge te bezerhte van stade en vā stonde
die me wt panden sal moge. **elke man op sijn**
ban en boet. Lijf of goet nemāt of te winne.

¶ Doet soe en salme niemant sijn lijf of sijn
goet of winnen men winket hem of mit
recht en mit vōnisse na den rechte vanden
bailiūscap voerspreken. **Van Costeren.**

¶ Doet dat die bueren hoer Costeren ghe
men sulke alst seede en gewoente plach te we
sen wt gheuome daer brieue vā beset sijn

¶ Doet soe en machme. Van an sprake.
niemant an sprake van saken die raer ende
dach gheden sijn wt gheset moort moort
brant en vrouwe brast. **Van doot slaen.**

¶ Doet soe wie een man doot slact als hi
den magen vol gedaen heeft het sijn mit

recht of mit vrienſcap ſox ſal ſijn lant vrom
ringhe weſen tien pont en tien pont te boe
te **En** daer omme ſalme hem ſijn maech gelt
wt pande op ſijn ban en op ſijn boeck **Ende**
daer ſal hi op ſijn guede weder mede romme
dat hi hadde doe die dootſlach gheſchied
wt gheſeit daer an gezecht is mit breche
en mit brande. **Wie ſijn lijf verbueret heft.**

Doert ſox wie ſijn lijf verbueret mit recht
die en ſal niet meer verbueren dan half hi
guede en ſijn wiif en ſijn kinden ſulle den
help behoude of ſijn rechte arfnamen

Doert ſox wie ghe. **En edel man is ſrot vry**
achtendel edels en heft vander rechte
ſwaert ſinde die ſal ſrot gelde mitte bueren

Doert ſox wie. **Die en edel man miſdoet.**
miſdoet tegen een wel gheboeren man die
edel ware half of daer benede waert an
wonden of an bloet riſen of mit ſlage dat
ſal te waren ſtaen bij die ſront en ſiepen
gelic een huiſman en dat ſalme bekennen
mit twienondighe ghelde **En** waert dat hi
ſijn dagelike rechte niet te rechte ſtaen
en woude ſox ſoude hem die rechte dage
voeren bailu en daer alſule recht nemme
als hi voeren dagelike recht nemme ſoude

Doert ſox beuelen wij voeren ons ende onſe
nacomelingen onſe bailuwe ſconten ende
rechte die nu ſijn of nacomels weſe ſulle
inder bailuſcap voeren dat ſi rechten nae
alle deſe punte als voeren is in onſe
brief beſegelt mit onſe zegel **Ghege** ind hage
op ſinte bartholome 9 dach anno. m. ccc. xli.

Iner volgen die leeren van die nezinghe
van harmich goede burlen te maken.

Oaximiliaen bi der genade goede
 Roemse Coninc vermeerder des
 rijcks Ende philips bi der seluer
 gracie Eersthe zogen van Westen
 rijck van Lothrijck van brabant
 van lemburch van luffenburch en van Gelre
 Grauen van flanderen van artois en van
 bingoen palatijn van hennegouwe van hol-
 land van zeelant van Namen en van zitt-
 phen margraue des heiligen rijcks he-
 ren van frinslant van salins ende van
 Mithelen. Alsoe die bingermeysteren Gre-
 pen ende Raad onse stede van Enghuysen
 ons ghetocent en te hennu ghegeue hebbe
 hoe wel dat onse voer vader se saliger
 mezozen omme die onderhoudnisse der
 seluer horen poertse en inwoone van
 dien te honden in gueder polkerijen ghegint
 ghegeuen en gheortroert hebben veel
 stouender priuilegien en hantueste wt wel-
 kerz crachte die stont al daer mitte voerz
 suppleanten alle iaren mogen ordineren
 ende huizen maken soe wel om die mezingen
 van haringen en bursinghe te droghen als
 te repazierse dierken weghen palen straten
 ende anderz affaizen der voerz behoef ende
 van noed wesen. Ende behoert die voerz
 stont tot sekerse gelimiteerde daghe mitte
 voerz suppleanten en des van hem lijnden
 versocht sijnde te gint datter alsoe gehuert
 is te stouue ende die transgressioes ende
 ouertreders der seluer huize te corrigeren
 en die peningen vander boeke daer
 toe staende rechtelike of te meuen dat
 dierdendeel tot profijt van ons twelcke
 van oute alsoe gheueert en onderhoudt

is ghemest achtervolgende die voorsz privilegie
en hantvesten niet tegen staende des en die
voorsz supplicanten omermerende dat die
voorsz herten herten qualic onderhoude wor
den bij ghebueren vā stouwe en ghemer
verte vande verbrochende persone soe
merstelic dagelijc niet en ghesiet alst wel
van node ware die voorsz onse stede in sulcher
guede pollerijen van hantvest en burchijnde
te droeghe noch die reparatie van dier
weghen palen straten en anders niet onder
handen mogen werden mit welken die
selue onse stede en tgemeen weluere vgaet
Ende daer omme si supplicanten hem selue quijst
dewijken ande voorsz Schout versocht hebbe
mit hem lijden daer inne te helpen willen
zeme dieren alle iare herten te vermen die
mit stouwe te veruolghen die brochighe
persone te corrigeren alst behoert en van
node is **M**aer des te daen die in ghebueren
valt redondende tot onse grote stad en achter
dele dwet mordelicken an ons vsochende in
tgint dat voorsz is in stercknisse vā hoer
voorsz privilegie en hantveste te wille vseren
Toe ist dat wij dese saken omermerende
die voorsz supplicanten bij provisie ghesint
gheordineert en ghecorrogeert hebbe **G**on
ordineert ende corrogeren mit desen tegen
wordigē brieue dat si tot alle behoerliche
en gewoenlike tijden onse Schout die nu is
of namels wesen sal inder voorsz stede noch
versoche bij hem lijde te comen opt stad
hijns al daer alsulche herten te vermenen
en ordineren als om den hantvest en burchijnde
te droeghen of die voorsz dierne me
ghen palen straten te repareren te stouwe

67
die bruchinge persone verhele te verzigen
en die boeten of te nemen en anders niet te
doen inder utiliteit vander voorsz stede
alst behoren sal sonder enige gunste draht
ofte dissimularie En of die selue schout daer
onwillich en ghebrekelic in waer soe hebbe
wij voert bevolen en bevelē die voorsz sup
pleanten dat sij ofte tmeestendel van hem
selue dat doen en die peninge comed van
den voorsz boete gaden en innen En van soe
veel als ons ofte anden daer van comen
sal sullen sij gehoude wese gude wheminge
en reliqua te doen tot alle tijde als sij des
verzmaent sullen sijn arhterzolgēde horen
priue gien en hantueste End dat die selfe
voorsz suppleante mits der onwillicheit en
wigherzinge vande voorsz schout in sijn ab
senre aldus gedaen sal sijn wij voer nu om
dan en dan als nu honden en autorisieren
sullen en van alle anden gehoude en ghebre
ket willen hebben In sulkerz marke ende
wazid of dat mitte voorsz schout en ten
bijwesen van hem alsoe gesiet waze ombude
daer om alle poertzen en inwonen der 6ste
stede dat sij die voorsz suppleanten in dit
doen onderdanich gehoerichheit en bijslandich
sijn op alle dat sij tegens ons verbueren
mogen ende onse toezine verdruchtet sijn
wantt ons aldus gelieft en gedaen wille
hebbe Ghegeue onder signet datme dage
lix in onse lande van hollant ghebruijet
hier an gehangen opten lesten dach de
nembreis int waer ons heren Duijsent
vierhondert arht ende tachtigh :-
Dat dese stede altyt den heer het lief gehadt.

O Armiliaen bi der grane goeds Roem
sien Comt alst vermeerder des
zijns Comt van Ungaruen van al
marien van Croacim en En philips
bi der seluer grane Ertshertogen
vā Westmynch Hertogen vā bingondien vā
lotlynt van brabant vā lijmbirch vā ditsen
birch en van Gheke Grauen van flanderre
van tijzel vā artois van bingden Palatijn
vā hennegouwe van hollant zeclant Namen
en van zuytphen Marckgrane des heilige rijcks
herre van frieslant vā Salins en vā meche
ken. Allen den ghene die desen onse brieue
sullen sien ofte horen lesen salijnt en dilectie
Alsoe onse wel geminde bingermeysteren
van onse sted van Enthijssen in onse lande
van frieslant voer hem selue en die gheme
ne binghen en inseten der seluer sted ons
vertoent en te hennegheue hebbe hoe
si alijts die selue sted van Enthijse gehou
den hebbe ende bewaert in onse gehoersaem
heit en na hore macht gearbeit en weerske
heit gedaen te heeren en weder te staen
onsen rebellen vianden ende quaet willighe
die tegens ons hebbe willen op staen en
sonderlinge in die leste romorie ende rebel
siap van die friesen hermeers en andere
dacz ontrent gheseten tot redictie vā den
welken die voers thoenderis seer geholpe
en ons ghedient hebben End het si alsoe
dat die selue thoren om die voers onse
stede te bet saide mogen onderhoend we
zen en bewaren in onse goede gehoersaem
heit en eendrachticheit alsoe si seer
genillich sijn te doene En tighewordel
seer oetmoedelich ghebede ende verzocht

hebbē onse voerſt ſtede te wille gonne en ver-
ſien van ſekere pinten en aſtriken hē lijn
den daer toe ſeer nootſakelike en behoeflic
weſende *en. waneer men ſrepenē ſal hieſen.*

¶ Ende ſonderlinge dat die ſrepenē van onse
voerſt ſtede van *Enthiſen* die alle iaren
bij onse *ſtont* die al daer gherore pleghe
te ſijn opte eerſten ſonēdach na ons lieue
here hemelwaerts dach van nū voert an
gherore mogen werden opte *daer* dach
alſme burgermeiſten plach te hieſen al daer
ende dat die hieſinghe vande ſelue ſrepenē
ghesien en toe gaen mach bij die ende
burgermeiſten ende ſrepenē die op elcke
iaer daghe of gaen ſullen vā hoer dien
ſten ende bij die *meiſten* burgermeiſten
die ten ſelue daghe gerore en an romē ſulle

¶ Item dat een. *Ec dootſlager ſbuert. xl. pot.*
poerter van onse voerſt ſtede vā *Enthiſe*
die tot nū toe onſmits een dootſlach ver-
bueret heeft gehadē ſijn lijf en al ſijn goet
van nū voert an niet meer en verbueret
dan ſijn lijf en vierzich pondē here gelte
voer ſijn goet op dat die quade daer bij
gheruent en die grieden beſchermt mogē
worden want onmits die voerſt gewoente
ſor hebbē die quaden daer mede gheſteret
en die griede daer mede gheruent ghe-
weſt en in aentuerē geſtaen om gheſlegte
te werden ſonder hoer te wezen mit
dat ſij hem linden verzwerende hē ſtellen
ſoude in aentuerē hoer goet te verlieſen

¶ *Vā die vziheit vā Enthiſen ter zee :-*
Item onmits dat die voerſt ſtede on-
kent int water mit die ſijnder zee daer ſij
gheen vziheit hebbē die quade willighen

heerzonen en andere te moge verhten en ro-
zigere dat si voert an vryheit hebbe mogen
te water te doen tghen dat voerf is dat
die selue vryheit hoer bestreke se milt waer
lant en breeet omgaende der voerf stede

Item dat die vissche is. Harinck te vropen.

beide zee is ende fische van nu voert an
ghen harinck en moge verropen in die sin
der zee die si al daer vanghen sullen dan
ter mact van onse steden van Amsterdam

Monfiedam Edam haer Enchusen en Me-

Amblir op die verboernisse vande harinck

die sy verroft of geroft sullen hebben en op

al verliene onse ope briene in behoerlike for-

me **Prepetrie vande briene voersaenen.**

Soe ist dat wij die sake voerf over gemeen

hebbē en sonderlinge die goede getrouwen

en gehoersaemheit die den voerf thoendē

altijt ghedrage en gehoudē hebbē en daer

of gehadt adins eerst vā onse lieue ende

ghetrouwe here die stadthouder en lijnde

van onse stad en reheringe in hollant zee

derende mē hage en daer na vā die lij-

den en remittende opt stich vā onse domei-

nen en finantie wij hebbē den voernomde

thoendē bij deliberacie en giet dinsten

van den hoerh gheboerē voert onse lieue

meine den stadthouder genezael de hof

vā saken en van onsen besondē lieue en ge-

trouwe he en vrient die Cancellier en die

lijnde van onse grote stad gegomet gesen

tiet en gewillhoert gonne rosentiere ende

willhoere tot onse sonderlinge gracie mit de

sen onse brieuen. **Prepenen te liefen.**

Ant eerste dat die hiesinge vande sepenē

vande seluen onse stede die tot nu toe bij onse
front al daer alle iaren gedaen is gheweest
opten eersten sonendach na ons here hemel
voertse dach van nu voert an alle iaren
gedaen sal werden opten iacrs dach ende
dat. bij den ghenen alsoe dat van oits
toe ende noch geshimmet is gheweest
sonder dat die voersf thoenderen noch hoer
narramelingen van hem seluen enich seggen
daer in hebben sullen in eniger manieren
Item dat. Een dootplager obuert. xl. pont.
van nu voert an oft gebrued dat ee poertez
of poertezsike man of wijf va onse voersf sted.
va Eurlingfen een simpelen doot slach ded
sonder mit op ghesette laste mit verbueren
en sal dan sijn lijf en vriezich pont herens
gelte voers die errestatie van horen guden
Item om dat die vrijheit. vande vriheit.
van onse voersf stede en front amborht van
Eurlingfen van nu voert an stercken sal een
mike waterse laer en breeet in die sunder zee
ome gaens der seluer stede dat si al daer
sullen mogen doen zechten alst nu toe ge
weest is ende gedaen hebben in onse voersf
stede va Eurlingfen behoude dat die boeten
ende brueken al daer te water vallende
an onse front ende front amborht al daer ro
men sullen alst gesiet in die selue onse stede
Item een wat martē men de hazine sal vropē
Item voert dat die visscherse het si seimere
of fischerse ghen hazine die si vanghen
sullen hebben in die sunder zee en sullen
van nu voert an niet mogen vutropen dan
ter martten van onsen steden Amsterdam
Monsendam Edam haer Eurlingfen ende
mede blif op die verboeznisse vande hazine
diese ginst of verstoet sullen hebbe Om
bieden daer om en brueken onse voersf

60 pont

mine ende stadthoud 2 generael **Camerlicx**
 en lijnden van onse grote **Stade** en zehem
 ghe mid **hage** **Schoot** vā **Enthijssen** tie
 genwoerdich en toe comende en allen anden
 onsen rechtze officiere en onderfaten nu
 sijnde en namaels wesende die dit an gaen
 ofte an toeren sal mogē hore stadthoud en
 en een regelic van hem besond 2 alsoe
 hem toe behoren sal dat si den voerzomde
 burgermeisten van onse voerz sted van
Enthijssen voerz hem en gemeene binghe
 ren en ingeseten der voerz onse 2 sted
 nu sijnde en hiez namaels wesende doen
 laten en ghedogen vā dese onse tegenwoer
 dige gracie gunst consent en wiltoezinge
 inder voegen en manere bouen vrlaet
 zinselic vredelic en volcomelic genietē en
 ghebruiche sonder hē te doen en te laten
 ghesien nu of in toe comende tijden enich
 hinder 2 letsel of moeynisse tez contrari niet
 ons alsoe behiet In hemnisse van desen
 soe hebben wij onse zegel hiez an doen han
 ge **Ghegeue** in onse sted vā **Merke** op
 xx. dach in derēbi **ano. xiiii. en. xxi.** Ende
 vande **Kerke** vā ons **Commelis** te wete van
 den **voersthen** den **seuend** en vande
 voerz van **ungarien** die troest

Want die deken gheen bingheers vā Enthijse
mach dage wt haer vriheit en seer stoel:

Fransiscus inuocatione diuina trinita
 tis sancte **Susanne** p̄biter cardinalis
 ar p̄positus p̄positus westfali
 sic transtensis diocesis dilectis nobis in
 christo **Consulibus** ar cōmunitati n̄r nō
 et p̄ztorlianis oppidi de **Enthijssen**.

partium westfalisie diti nostre prepositura
 Salute in dno sempiterna. Nos itaqz vris
 oneribus laboribus expensisqz quatu in do
 possimus parere cupientes vt nulla perso
 nam diti vestri oppidi aut subditis ext
 seu ultra emunitates ecclesiaru prothialu
 seu alterius earundem diti oppidi ad nostri
 seu diti aut sui prothialis aut alie
 zius cuiuscuqz instantia super qbuscuqz ex
 cessibus forfactis aut delictis aut quouis
 alia occasione auctoritate nostri seu diti
 diti aut alterius cuiuscuqz inferioris
 nostri ad iudiciu enortur. Et si huiusmodi
 persona enortata fuerit qd hor irritum
 habeatur vobis ex speciali privilegio eode
 quo de medeblic et de hoern diti ppositura
 nostre huiusqz facta sunt tenore pntiu idul
 genis. In quoru rei testamtu sigillu nostru
 quo in dicta nra ppositura utimur duximus
 pntibus impendendu. Dati anno dni
 Millesio Trecentisio nonagesio octavo mēsis
 Januarij die vltia. *Adit ist besreit in dijetsche.*

Dat latijn hout in en bedijnt aldus dat
 die deken vā hoern en proest van
 westfalslant gheen ondzate van Enchij
 sen gheestelic noch wazlic van gheen quade
 excessen noch om gheene hande salen
 mach roepen en dagen biken oſc vrijheit
 van onse vorst stede. Het hij het op hemāt
 te spreken of te seggen hij moet hier come
 en verhoert in die vrijheit en seer staet
 vā Enchijsen dat die deken ondz dat
 is van gheendz waerd. En dse vrijheit
 en privilegie heeft onse porterzen van
 Enchijsen ghegeue een Cardinal gehie
 ken fransiscus. En hij was in sijn tijden

waerachtich proest en deken vā westfrieslant
en was een wel gheleert man at Ekege int
waer ons hezen. M. CCC. ende. xviij.

*Thier volge die heilige daghe die of sy geset
int prepositiez van westfrieslant :*

Henricus bi der genade goeds palatin
opten Rijn hertoge in beieren en bisscop
van Utrecht En Martinus de weze al
daer canonic en proest vā westfries
lant en deken en capittel vā Utrecht Doen
rondt allen menschen en een regelit besonder
mit onse tegewerdige brieuen hoe dat int
prepositiez vā westfrieslant veel meer hei
lige daghen gehouden en gheueert werde
dan in ander plaatsen daer om en was bij
leggende in onse bisdom en jurisdictie van
Utrecht daer onse ondersaten al daer wo
nende int prepositiez van westfrieslant seer
daer sijn beswaert vande deken om hoer
handtwerck niet te doen Hoe willen wij hier
in wesen voersien Waer om wij ordinieren
brieuen en ghebieden den deken en onse
ondersaten al daer wonende datmen dese
heilige daghen die aldus lanc gheueert
sijn weest te weten Sinte blasius / Agathe / Eri
gorij / Gheertindis / Ambrosij / Iohannis ante por
tam latinam / Margarete / Dionysii apostolor
Augustini / Hieronimi / Iure / Vnderim milu vā
gim / Eerlic / Emetis / barbare / en Iure / dese
heilige daghe voers salmen alleen voert
an vieren en houden in die kerke en niet
op die meret noch oer die stede Ende wij
wille dat onse ondersaten int prepositiez
voers genoeint wonende op dese voers de
ghen sullen doen hoer ambachten lant
wezel en comestappen en alle ander werke

ghelie si op anden wercken daghen gewoent
 lie sijn te doen sonder niet tegens die d'hen
 daer an te verbiude. En op sinte Marcijs ena
 gelijcs dach en op alre sielen dach salmen
 wizen en op handen van niet te doen of te
 wercken die voer middaech toe dat die wisse
 en dienste goeds wt sijn. Daer om wij bidden
 ende vermanen inden heer. Heer Jan michiel
 waldriaan onse med broeder en canonic
 die nu al daer int ppositie vā westfrieslat
 deken is dat hij dit onse onderzaten binne
 steden dorpen en anden plaetsen en daer
 buyten oir al in westfrieslant wil schijn
 dighen mit guede manieren dat si dese oir
 ordinarie onghetuefliche wille onderhou
 den dat ghebede wij. In hemisse d's waer
 heits soe hebbe wij dese brieuen besegelt
 mit onsen zegelen die wij daghelix mit z
 tijt bruytzen mit capittel vā vtercht hier
 ander an gehange. Gheweint int jaer ons
 heren. M. v. en xxiii. opten. xxix. dach nouber
 Caldis onder betekent. Jo. d. gorch. notis ft.
 Vā Tolle en van Zee vande goeden zā.

Marie bidet gracie goeds heertochinne
 van burgden vā dathijr vā Limborch
 vā luffenburch en van Eche Gra
 uinne van vlaenden vā d'wijs vā burgden
 palatijne vā hennegouwen van hollant vā
 frelant vā namen en van zutphen. Marie
 gramine d's heilige zins vrompe van
 frieslant van Salijns en vā merchelen
 doen te wetene allen den ghenen die nu
 sijn ende namaels wesen sullen. Vā Tollen.
 Ende eerste datmen ghen nixinne tolke
 wacht van tolke noch beswaermissie vande selue
 woert an op setten en sal dan bij goet dinc
 hen vande staten der vorst landen en dat

alle nijemre tolle en nijemre wachte of anha-
zeige in zeelant ende alle and^e nijemre wicheit
en beswaernisse sonder consent vande landen
zedert die huldinge vā wijlen onsen oud^{en} vā
der hertoge philips voerst op geset of en
te nijte gedaen word en bliue. *Noch vā tol*

Item datme niemant vande ondersaten vā
onsen voerst lande binnen steden ende daer
buiten handen noch letten en sal voer enige
tolle van geemichande sake dan voer sijnen
gezechte tol of voer die boete daer an cleue

Item voerst gheloue wij. *vā romescrappen* :-
den voerst lande en ingesetene vā hollant
zeelant en *friscant* in hore romeschap me-
zinge en oude rustimen vrijheden en hant-
zinge van dien die sij aldins lange gehad
hebben te hant te stinnen en te stercken
tegens eenē iegelicken die hē daer inne
enich hinder belet vermindertheit of
onghebruyche sone willen doen *en* waer
sake dat hem lijde daer inne vā enige
lande ofte linden wie die sijn of wesen mo-
gen namacks enich belet vermindertheit
of ongherbruyche ghesied en an gedaen
word dat te verdere staen en hem lijde
of te doen doen naer onse macht ende
mogentheit. *van onlogen an te nemē*

Item dat wij noch onse nacomelinge gheen
rehande onloghe vermaende noch an legge
de tegens niemant an nemē en sülle dan bij
goet dinnche vande staten onse voerst lande
en als dan te weten alst onloghe bij goet
dinnche der voerst lande an genomen is
soe sülle die edelen en leenmannen van onse
graeflicheit der seluer lande leen houdende
tot dienst vā wapene van ouden tijde staende

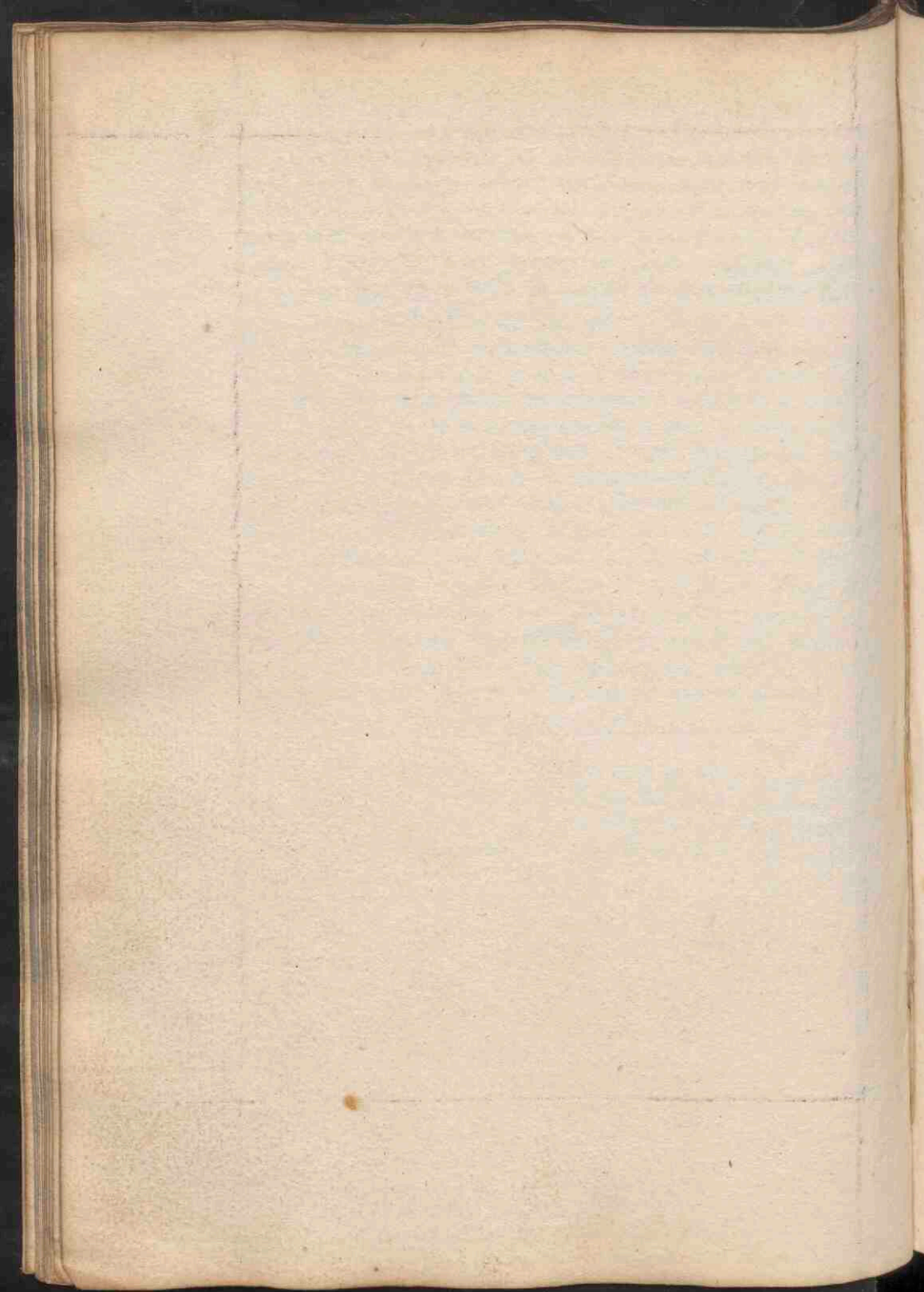
wt saken van hore voerz leemen gehouden
 wesen te dienen of te doen diene op die
 palen van holland zeelant en frielant en
 niet verder en dat op wedlike wedden
 en rosten va ons en onse naromelingē ende
 soe en sullen die onderzaten va onsen weder
 partijen in onse voerz lande van holland
 zeelant en frielant na der publicatie va
 der selue orloge gheen gekide verder
 hebbe dan bij goetdunche der voerz lande
 gesloten en geracnt sal werden niet iegel
 staende althuthe ordinare vande gekide
 van .xl. daghe als cortelir bij den staten
 alle onse voerz lande contrarie va desen va
 ons verzeugen is en in dien wij of ope
 naromelingē tot enige tijden orloge an
 namen sonder goetdunche en raad va
 den staten der voerz landen soe sonder
 die voerz edelen leenmannen mansmannen
 steden ende platten lande voerz alle te sa
 men en elc bijsonder onghoide en onbelast
 bliue ende sijn van enigen dienste mit lijf
 of mit goet inden selue orloge te doen
 of te doen doen niet tegenstaende enige
 ordinarien noch oer vstanten bij den leue
 lijue van onsen here en vader heertoge ha
 zel of sijne voersaten gemacht en onder
 houden contrarie van desen en sonder daer
 toe die gheue daer wij of ope narome
 lingē sonder goetdunche der voerz lande
 orloch tegens an genomen hadden vrij
 veylich ongetoet en onghoide mogen
 vare merre en heere. **van zee vont**
 Tote soe wanner enige strepen bij wat sa
 ken dattet sij te zee verdoornen werden
 dat een iegelijken als dan sijn goet daer
 wt comē bij der zee of ander strande

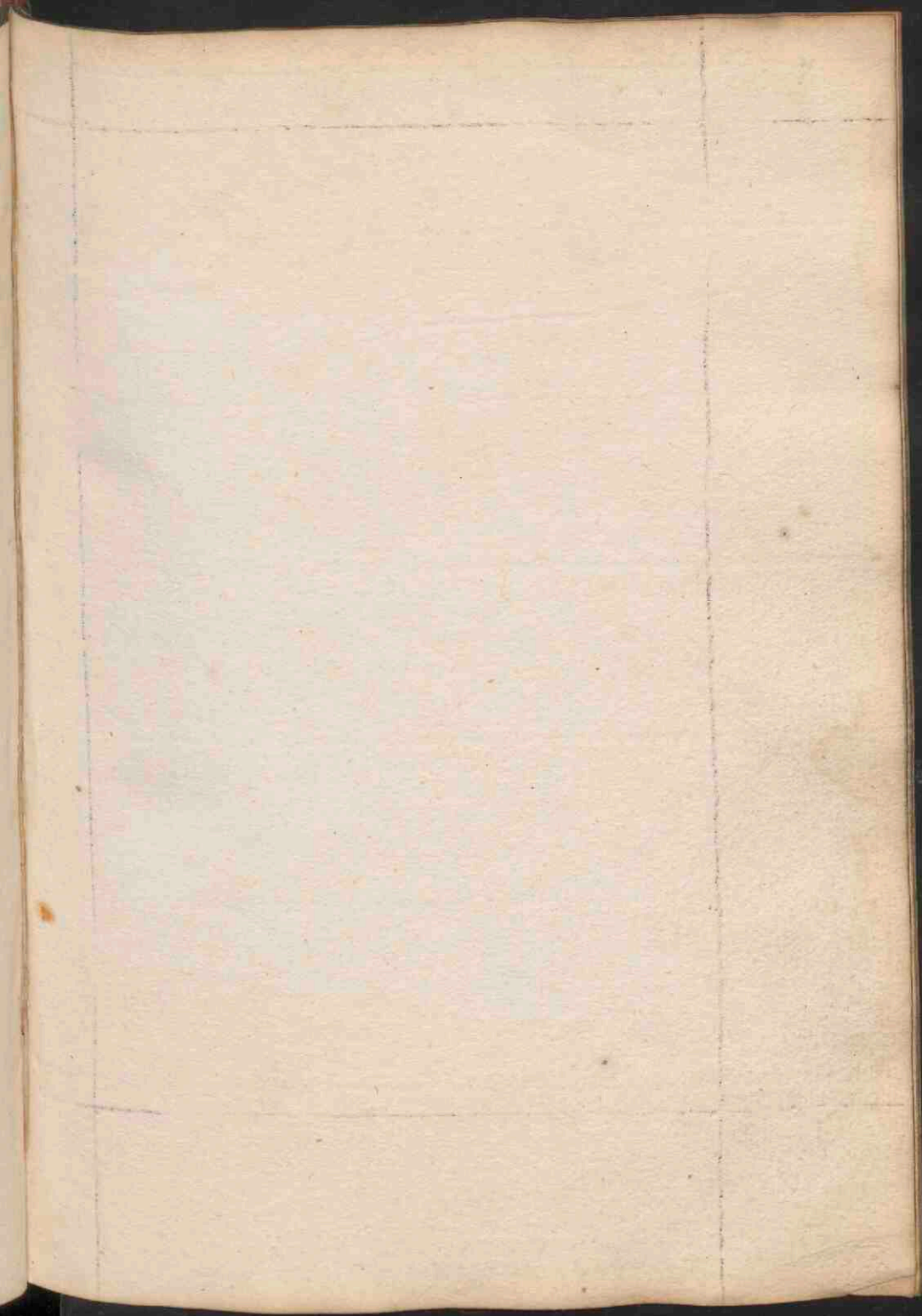
zijwende of oer bij ande lunde gebrucht we
sende sal mogen vrij an tasten en sij profit
daer mede doen in wat plaetsen of lande
in die onverzandicheit of heerlicheit van
ons en onse nacomelingen die voerz goet
ghenonde mochten werden betakende ziele
bezh loon den ghenen diert ghenonde ghe
bezhlt en behande hebbe. *Van te visschen.*

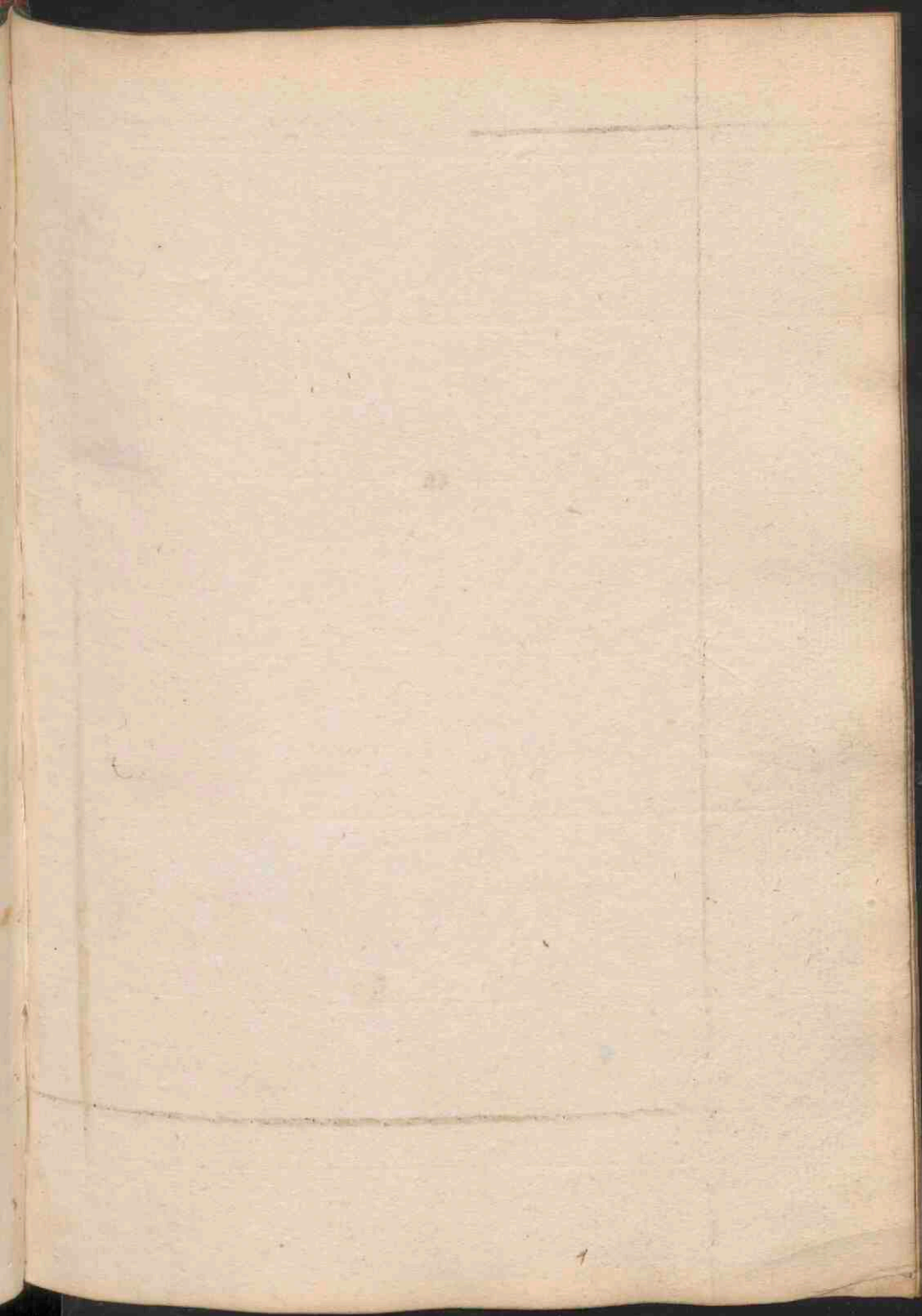
Item dat een iegelic vande steden onser
voerz landen va hollant zeelant en fries
lant alle die staken die inde wateren end
zinnen der voerz landen om visschen te
vanghen geset worden wien datse toe beho
ren tot en op sonder verbuere sullen mo
gen tuerken en te nijete doen na volgende
seker priuilegien die enige vanden voerz
steden daer of hebben soe bij den seker staken
dat vaetsel vande voerz visschen grotelike
en veel versmoort en niemant te goet en
wert daer bij die voerz wateren en zinnen
sonder vissche werden en bliue en oer
den roepman daer den stroom voerz bij tolken
lijdende diemille in vresen va sijn linc is.

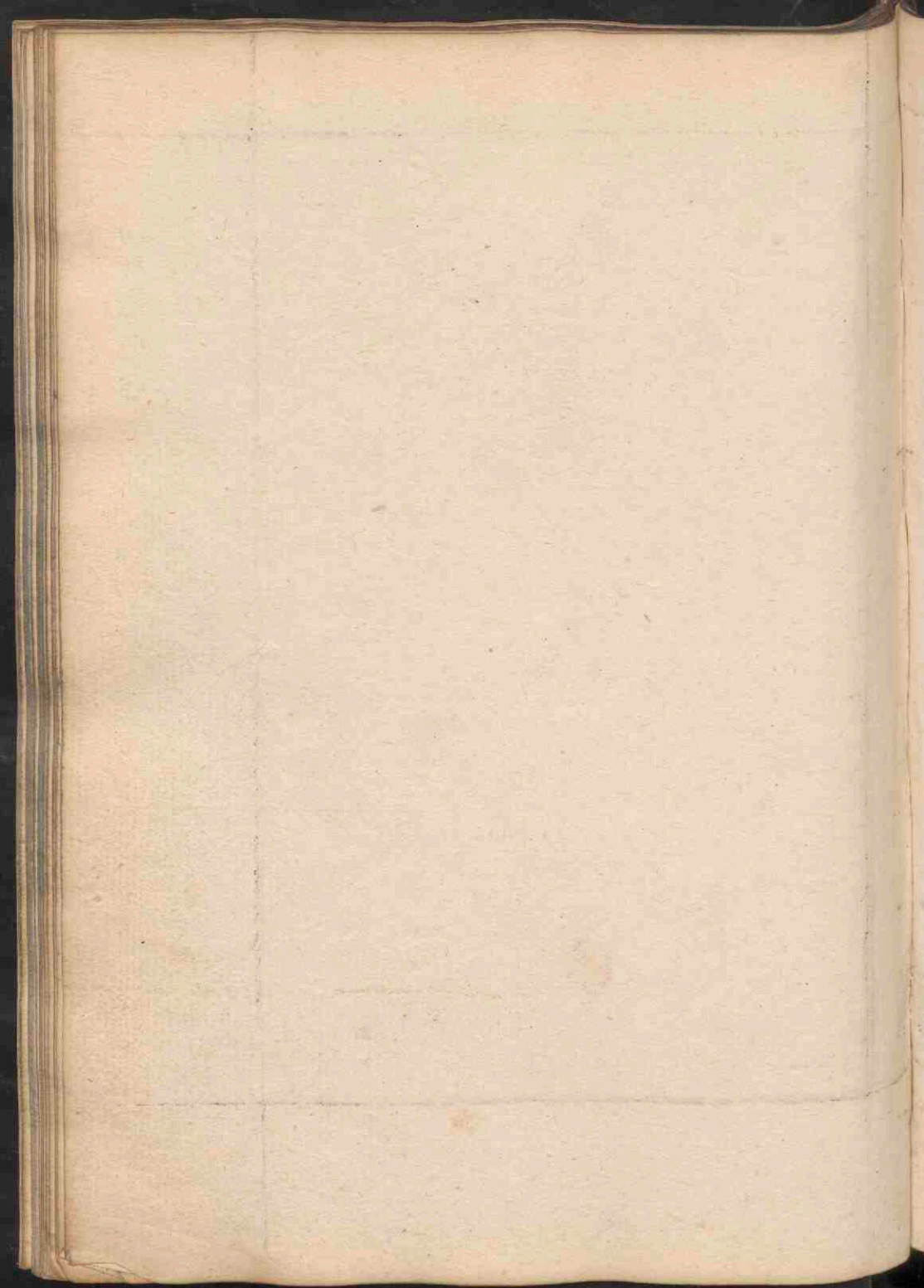
Item dat alle in - *Stole goeden an te vare*
ghesken der voerz landen van hollant ze
lant en frieslant sullen mitte here vande
pleche mogen aen vaerden horen goet
hem linden ghestolen ont dragen of ande
ontvoeren tot alle plechen daer sij die
betrappen achterhalen en beijniden sullen
mogen sonder verbuere in hennisse do
waczhens soe hebbe wij onsen zegel hier
an doen hangen. *Ghegeue in onse stede va*
Ghent opte zinnen dach in Maerte int
jaer ons he. M. cccc. en. lxxvi. Aldus
ghetekenent bij mijne Vontfrouwe der hertoch
inne in haren Raedt al daer die hertoge van

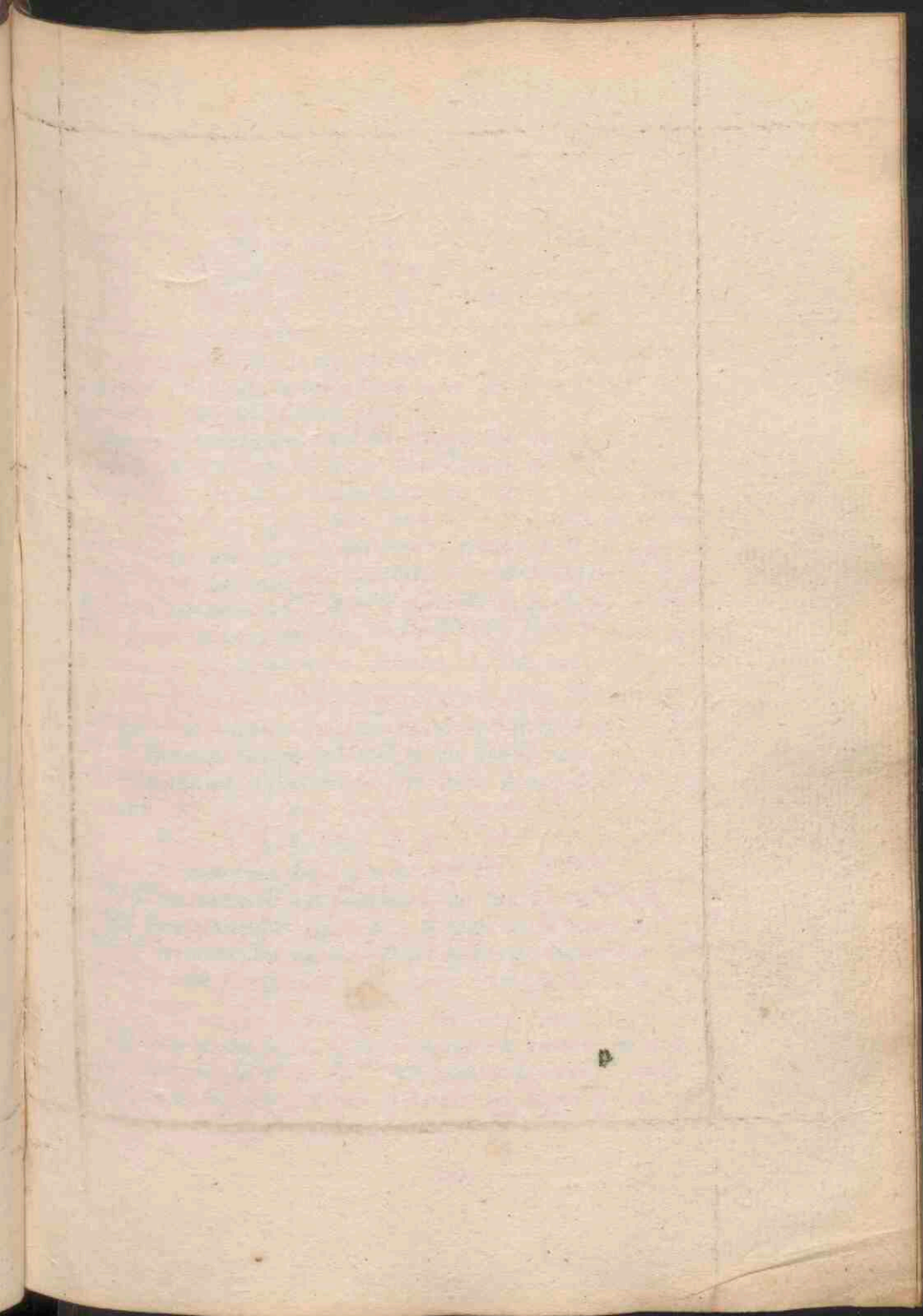
Cleue die bisscop van lincx heretoch vā bullion
 here adolff van Cleue en vander merthier
 here tot zainersteijn stede hender gemerck
 die graue winreke here tot grunthuse meyt
 van de lan boumeze here tot wieren die prief
 den vanden reken ramerze ende meer andere
 tegenmoerdich ware Die haelwij: zif.

¶ *Almus salmē een man leggē diemē an brē
gen sal tottē hoerhsten zechte vā ēē dootflach.*

Heer zechter. *al het hier te zecht te
doen waert in lief ic sōndet voer
hē seggē. Soe seit die zecht. ¶* *Ja
het is mij lief dat ghy zecht
segget ende spraket*

*Heer zechter verboez ic boete die ic mit
zechte niet verhyeden en die hondet an
hem ende niet an mij*

Heer zechter wildi. al voert horen. ¶ *Ja
hier staet. al en ic in sijne woerde ende seit
dat hij. al. sijn broeder verlore heeft dien
god die siel of hebbe moet die welc. t. gedoot
vmoert en tez mannen gebrorck heeft en
seit dat hij is die zechte hantdadige en be
gheert daer ēē dach vande hoerhste zechte
en seit dat ghy hem sculdich sijt daer of ēē
dach te betryfene binnen ses weken*

¶ *Soe seit die voerspraech of talman*

Heer zechter wildi. al voert horen. ¶ *Ja
soe staet hier. al en ic in sijne woerden en
seit dat ghy sculdich sijt den hantdadigen te
dagē en oer die sepenē totter daghe te da
gen die. al. befreid is gindts tijts voer mid
dach op sijn lijf ende op sijn goet*

¶ *al maxmē is sculdich te verdragē. ¶* *¶* *¶*

¶ *al hier andē woef en voer sijn dore daer
hij sijn laeste woerstal hilt in tegēwoerdich
heit twee sepenē of meer op sijn lijf en goet*

¶ *Voert dat zecht wt te vorderen*

*Heer zechter. al het wat te zecht te doen
waert in lief ic sōndet voer hem seggē. ¶* *Ja*

Heer zechter verboez ic boeten en wā

Heer zecht al begheert ēē vōnisse of ghy

tot gincde tijt voer middaech bij climende
sanne sijt sitten gaen te verht vande hoerhste.
Theer verhter oft bij zede of bij dade of mit
emger leye sahen ouer middaech droeghe
oft al geliche vast en stude sal wesen oft
griets tijts voer middaech waer
Theer verhter ghij waerthet. **a.** dat hij bij
ende mit sepenen besien is
Theer verhter ghij waerthet. **a.** dat hij van
mans handen ghestoruen is
Theer verhter ghij waerthet. **a.** al dat ghij
hem mit verht sculdich sijt te waeren
Theer verhter hier staet. **a.** en is in sijn
woerden en claerh op. **a.** of hoe hij mit
verht genoecht is bij sijn hersteliche naem
als dat hij gerome is binne mijns here land
Ezraie van hollant in dat casteleijnscap van
Medeblic en binne die vrihede en inder stede
van Enchijse en dese. **a.** heft. **a.** voerf brot
der ghedoot ghemoort en ter moeuwen ge
brocht en verincemt En heeft die ouerdaet
naemlic selue nitt hant gedaen mit een
sarp wapen of instrumet En segge dat hij daer
an verboert heeft sijn lijf en sijn goet
Theer verhter is segge dat ghij den quada
der sculdich sijt in te ensthen een werf an
der werf ende derder werf
Theer verhter is segge comt die quadader
niet totten ensthen bij climmende sonne en
staende werf dat hij sal wesen wellich
van sijn lijf ende van sijn goet
Theer verhter is segge dat ghij sijt scul
dich den quadader te verdagen ende is
begheer een vommisse tot wat daghe datme
hem sculdich is te verdagen
T Van hiinden tot ouer. **xiiii.** daghe op sijn
lijf en op sijn goet griets tijts voer middaech

Item wie hem schuldich is te verdraghen

Item waerme he schuldich is te vdraghe **E**uoms

Item sijn wief inde vresfene ande wief ende tot sijn wazdore en wonghe daer hi laest sijn woensdal hilt **I**tem **S**oe seit die rechter :-

Item **D**age. **D**en zechte hantdadige of hoe hi genoeut is al hez anden wief van hiijde tot ouer. **xiii**. daghe ter gieder tijt voer middaerch op sijn lijf en goet. **E**te aut warde voer alsulken salen en slage die hi op hem heeft. **E** van verlies sijns broe derse doot. **N**. alsoe genoeut

Item **S**oe vracht die rechter of hi hem gedaecht heeft alst recht is

Item **S**oe vracht die frant een vomsse of hi warz in suete of in hez vaert of in enige noot salie belast warz of hi dit recht mocht voert voer dezen laten bi eenen sijne stad houder na in hant mns hen beueel dat hi daer of heeft

Item **H**eer rechter wildi. **E** woert horen - **I**a **I**tem hi beghreft een vomsse woe men schuldich is voer te doen **E**uoms

Item **D**atme is schuldich hem balling te leggen

Item **H**eer rechter. **E** beghreft ee vomsse hoeme is schuldich balling te legge. **E**uoms

Item **A**lsoe wijde alsoe sijde alsoe lange alsoe breet als mns hen palen sterche op sijn lijf en goet

Item **H**oe lange datme balling legge sal **E**uoms

Item **H**ouderz iacz en een dach op sijn lijf en goet

Item **D**ie rechter staet op ende seit -

Item **D**of. **E** of hoe hi mit recht genoeut is die legge is balling tot mns heze den Graue lande van hollant alsoe wijde alsoe sijde alsoe lange alsoe breet als mns heze palen ster hen handt iacz en ee dach op sijn lijf en goet

Item **A**ls hi balling ghedert is of hi daer mede mach ont staen **I**a

¶ Om te verndelen :

Heer rechter mildin. a voert horen. ja
Hier staet. a. en is in sijn woerde ende seyt
dat die magen en vriende vande quadaer. a.
vergelde selle mit twee en dertich pont na m
hout die hantvesten. ¶ **Evonnis** ja

¶ **¶** segge dat elck verndel sal wesen een
susterlijck hylse een en soe voert.

Wie dese verndelen schuldich is te noeme
¶ **Evonnis** die an clager

¶ **¶** segge dat ghij dese verndele sijt schuldich
te verndagen of si daer niet tegē segge

¶ **¶** wat tijt

¶ **¶** Over dwars nacht ginc tijt voer middaech
¶ **¶** Of ist dat si hem bekeme soe segge ic
dat dese. xxxij. pont betaelt sal wesen op
drie soe wesen of balling te wesen gelic
den rechten hantdadigen

¶ **¶** Of si genoemt sijn alst recht is. ¶ **Evonnis** ja

¶ **¶** Of sijn mogen heeren mit recht. ja
Vancet. ¶ **Evonnis** ¶ **¶** Over dwars nacht

¶ Hoe ee mēsche voer die haer sal wt gaen :

H is een mensche het si wijf of man
elc ander verliest nitter doot en
die ghem die daer leuendich blijft
die mach wten huise en boel gaen
wil hij dat is te verstaen meest op en wijf
want die manne die die meest die schuld ma
ken die salt sijn en sepele wten laten
en hem lijden bidden dat se daer come wille
ende leiden haer wt alst recht is
¶ **¶** Voert als die sijn mit dat gezecht come
sijn en. 12. of. 6. wt gaen wil soe sal hij haer

draghe of si een talman bij haer hebbe wil
die sal dinghen aldus **Die Talman seyt**

Heer rechter **Is** het hier wat te recht te doen
waert in lief ic begheert voer haer te segge
Die recht seyt **Ja** in dien ghij recht spiekt **Ja**
Heer rechter ghij waert mij in **Is** moerden
ende haer in die boeten

Heer rechter soe staet hier **Is** mit voerhds
hant en ic beliede in haer moerden ende seyt
soe **Ja** haer man was daer god die siel of
hebbe wil die of kinich worde is en die siulde
meere sijn dan hij after gelaten heeft en
dan die guden die daer ghebleuen sijn en
wil dat goet en boel quijt selden En wil
waert te stont wten hijnse gaen Ende seyt
datse waert en te stont wt gaen mach en
quijt en vrij wesen sal va alle siulde **Alst recht**
ende wesen seipemen **Commis**

Sij mach wt gaen vrij te bliuen va alle siul
den op datse wt goet alst recht is

Heer rechter haer is si siuldich wt te gaen
daer si mede offtaen mach tot haer recht **Commis**

Sij is siuldich wt te gaen waertes hant han
gens haer is en bezuets niet noch niet an
te hebben dattet boel toe behoert

Heer rechter wij begheeren dat ghijse wilt
besien en dat ghijse wilt wt leide opebaer

Heer rechter of si wt gaen is alst recht
is **Commis** **Adatse** wt gaen is alst
recht is **Op datse** wt blijft alst recht is

Ametuel mit vönisse van een boelhyne

Iden eerste als men een boelhyne
make wil soe salme die voerhaer
verdagen dat boel te bekenne alsoe
Ja dat ghezuut heeft mitt doot
die hylse dat verndel min oft meer als

dat behoert of hondert Nobelen of meer
penningen daer voer te gheuen of soe
veel min als men dat ordineren

Theer rechter **a.** het wat te recht te doe in
doot. **a.** hen an mijn waerden

Theer rechter hier staet. **a.** en ir in sijn be
lied waerde ende is clagende omer. **b.** of
hoer rechte voerhd om dat boel goet alsoe
giet en quaet als. **b.** dat after gelaten
en mit die doot ghezuimt heeft waert
ghelegen is binne die dier of daer binne
in berch of in dal en segge dat. **b.** dat be
kenne sal. **a.** of hondert Nobels daer voer
te gheue. **Wt** recht en wissent sypene

Theer rechter enicht. **b.** in of hoer voerhd
wat sij daer toe seit

Theer rechter hier staet. **b.** en ir als een
voerhd en begheert die dinstael te hoer

Theer rechter hier staet. **b.** en ir als een
voerhd en seggen an sijn voer die hond
Nobels. Voert soe is hoer gemacht tot hoer
lijstort dat hijs en beste bedde mit sij toe be
hoer na inhout hoer brief en va alle anden
gueden bekent sij hem sij paet en del

Theer rechter **a.** seit en ir voer hem dat hij
een boel delinghe hebben sal of niet daer
begheert hij ee vromme of **Twomb.** Als dan wi
ken die sypene dat hij boel delinghe sal hebbe

Theer rechter **a.** seit en ir voer he dat ghy
sint schuldich op te staen en mit hem te gaen
voer dat hijs en hoef dat. **b.** ghezuimt heeft
mitter doot doe hij in sijn laeste leuen lach

ende hem daer toe rechen darh omer darh
ende wissent sypenen **Twomb.**

Tdat die rechter is schuldich mit he te gaen
Theer die recht is schuldich in te comen **Twomb.**

Die an clager is schuldich die recht an te leide
 Of hij daer in gerome is in dat boel hijs
 alst recht is. ¶ **Evangelio** - **Ja**
 Heer recht. **a.** het wat voer recht te doen is
 doet hem liden an mijn woerden
 Heer rechter hier staet. **a.** en is in sy woer
 den en clage onz. **lz.** of hoer rechtte voerhd
 om dat nameliche boel dat. **b.** gezijnt heft
 nutter doot doe hij an sijn laeste leuen was
 waert ghelegē is binne die dier of daer
 buiten wassen of wajen/ risten en dale groijen
 en blojen pot en ketel smittel en lepel siluer
 en gont en al dat den boel toe behoert ist
 in desen ban ghelegen of daer bute waer
 dattet ghelegē is. **Soe** staet hier. **a.** ende is
 voer hem en begheert in te brenghe al dat hij
 schuldich is in te brenghe ende al dat gheen
 dat sy daer wt ghehoegen heeft effen zijde
 te wesen. **En** wende. **lz.** hier het te ge seggen
 ofte dat verndel min of meer is dat. **a.** wil
 gaen an seuen die naeste bueren diēt mit
 recht schuldich sijn te wesen. **Ende.** **a.** seit dat
 sy daer mede schuldich is an te gaen. **1st**
 recht en wissent sepenen. ¶ **Evangelio**
 Dat sy schuldich is te gaen an seue naeste
 bueren die mede salie winne noch vliet mogē
 Die die seue schuldich is te noeme. ¶ **Evangelio**
 Die an clager
 Soe noemt die an clager die seuen
 Die rechter seit of hijs noemt heeft alst
 recht is. **Ja.** Die seuen wiese schuldich
 is te verdagen. ¶ **Evangelio**
 Die spint van sheeren wegen af sijn
 ghewerde boerde. Tot wat tijt. ¶ **Evangelio**
 Des anderen daechs gietse tijt voer
 middaech mit boelhijs te wesen en haer

te verschynen

Des anderen dachs soe verschijnt hem hou
der en lages ende die seuen werden geheel
en te bekennen hoer of naer te wesen

Heer recht waer ghij mij in a. syn woerden

Hoe staet. **E**l. heer ende ic in syn belide woerd
en seit dat die seuen voert syn schuldich te be
ken en na te delen **I**st recht en wissent sypen
daer begheert hij een voms of **I**c voer hem

Die seuen vergadert wesen en hoer dach
nemende soe sullen si enissen hender ende
lages hoer besiet schulden en onschulden een
igelic dat voert te bringhen by hoer een
en niet meer en te stant te delen mij oft
meer en voert dach ouer dach behoudelic
dat den tualsten dach sal gedeelt wesen

Ende alle daghen voer recht te delen ten
waer dat men niet doen en mochte soe
moghen die seuen peningen of ghelt
delen voer recht ende dan gaen daer dat
boelhuys is om voert te delen. **E**n boel

huys te make dinctael mit vommisse

Als geman oft linc worden is ende die
arfnamen of die boel hender een
arfnams hebben willen dat sullen si be
ghen voer recht **E**nde diet begheere
sullen seggen waer si dat arfnams hebben wil
len in dat zaethuys of daer die doot wt
ghesuynt is **E**n men sal die andere obieden
ende vraghen hem dier geliche **E**n willen
sit int zaethuys hebben soe salt elc rosten
een pont **W**aer wilt die een hebbe int arf
huys en die ander int zaethuys **D**ie int zaet
huys hebbe wil die sal ghene. **E**l. sellen **E**nde
dan sondmen hem binnen vriezen daghen
een dach besiden en dat ghelt moetmen
dan rechte voert op leggen

Voert als die dach gherome is soe sal dien
an clager mit sijnne talman wesen mit anflyng
ende dinghen aldus

Die Talman

Heer rechter wildi. **A** horen ende houden die
botten an hem

Heer rechter soe staet hier. **A** en is in sijn
stede en woerde en seit alsoe hij het te spreke
op sijn trien of drien of hij den eenen mach
noemen en den anderen mach swighen ende effe
stade ende vast te wesen gelicken of hij alle
gader noemen

Twomis

Heer rechter wildi. **A** voert horen

Soe staet hier. **A** en is in sijn woerden ende
clage ouer. **B** of horen rechten voercht of
wie dat schuldich is te antwoerden om ee sijn
dinghe en boel delinghe en om een voercht
ende om al in te brengen dat den boel toe
behoert en te doen al dattet recht seit

Heer recht is segge dat ghij sijt se schuldich
in te eysche een weef ander weef d' d' weef

Soe eyscht die frout en vracht ee wonsse of
hij eyscht heeft alst recht is

Heer rechter wildi. **A** voert horen

Soe staet hier. **A** en is in sijn woerde of. **B**
mit desen eysche ander weef niet en rant
hoem dan schuldich is voert te gaen

Dat me hem schuldich is weder te verdagen

Hoe me schuldich is te verdagen en toe wat
dage

Twomis **V**a hiijde ouer. **xiii**. daghen

Wien men schuldich is te verdagen

Dat me schuldich is te verdagen honden ende
clager den rechter en spreken ende alle

die ghene die he eigene of alsoe vermete

Hoe me schuldich sijn te verdagen

Al hier voert den verstaet

Soe seit die rechter hier dage is honden
en clager den heer en den spreken en alle

die ghene die hem engens of arse vermetē
in desen boel van himden oncz. xiii. daghe.

In desen boec van mynen onse Am. d. d. ghe
 Of wie daerht heb alst verht is **Quoms. 1a**
 Hoe wie in een arzhins ghezoepen of toe
 ghesproken wert die sal ses wechē moghe
 sitten om hem te beraden vande eerste dach
 of dat hy toe ghesproken wert **Maer** wil
 hy come ten eersten ten anderen ten dachten
 ten vierden daghe of wechē welc hy best
 past **Ende** wat tyt dat hy voert comt
 dat is die vierste dach

Wat is die rotszjn dach
Doet die rotszjn dach come wesen end
Dintael ghenoeft synde en vande sront ghe
einscht wesen soe seit die salman aldus

Therz werhtz hiez stant. **a.** en ir was hem
ende sigge dattet hunde den vrieden recht
darch is **en** sin wtzste recht darch is **ist** recht
en sepe ne henn dattet is **(Twans)** **Ja**

A. en is in sinen
 waerden en segge soe alst sijn wterste dach
 is comt. **b.** hier niet mit hore wterste woerd
 bij staend wese en mit vzeijfthe dat. **a.** si
 clage wonne heeft do begheert. **a.** een
 namme en is voer hem. **C.** **Thomas**

Cont. b. met mit hore verchdet soe wisen
w. a. mit beste zecht en. b. met quade zecht

De antwoerden int boelhuys. b.
 Hier zeyt b. is hier verlaert si verstaet
 haer ende is bereit te antwoerden ende
 beghoert die clachte te horen wat. **cc.** op
 haer te seggen heeft en beghoert de wonsse
 of si haer verstaent heet tot desen recht

✓ Doe seit. A. salman en vooz sprac h
✓ Dooz zechter wilden. A. recht doen. 7a

Soe staet hier **a.** en is in sijn woerden ende
clage omer **b.** of hore recht verthet om
een siftinghe en freidinghe als boue geden

ghet is. **D**oe antwoert. **b.** talman en seyt.
Dat daer siftinghe noch sindinghe boel
 dinghe noch veracht wesen sal of. **e.** sal
 haer borghen stellen dat si haer heerliche
 sulst sal nemen of mit ghelde of mit recht
 des begheert si een vonnisse.

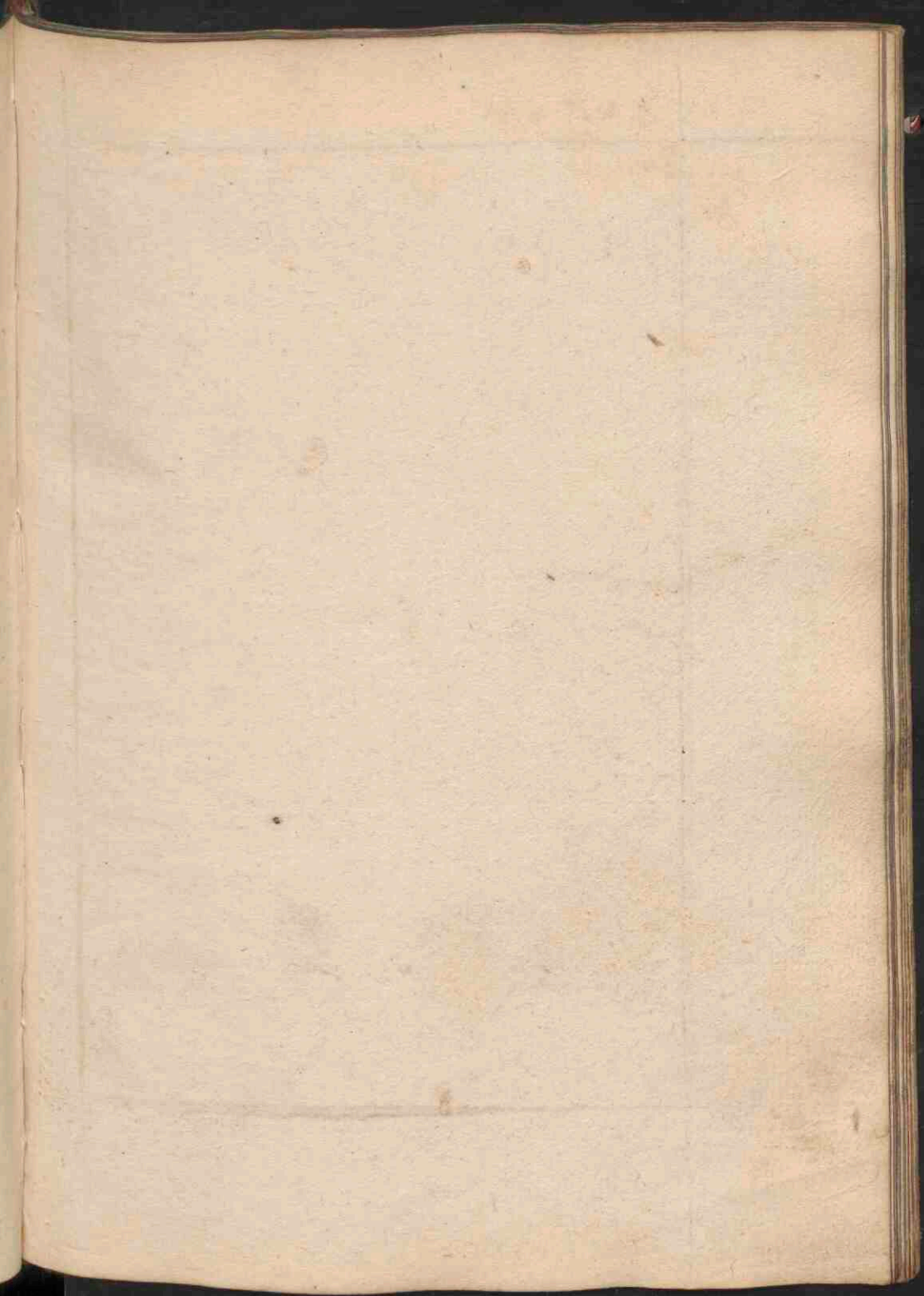
Doe dinghet. **e.** talman en seyt.
Dat hi gheen borgh setten sal maer datme
 siften en sinden sal en dan voert vanden
 minste totte meeste te delen waert ghelegē
 si des begheert hi een vonnisse. **Evangelio.**

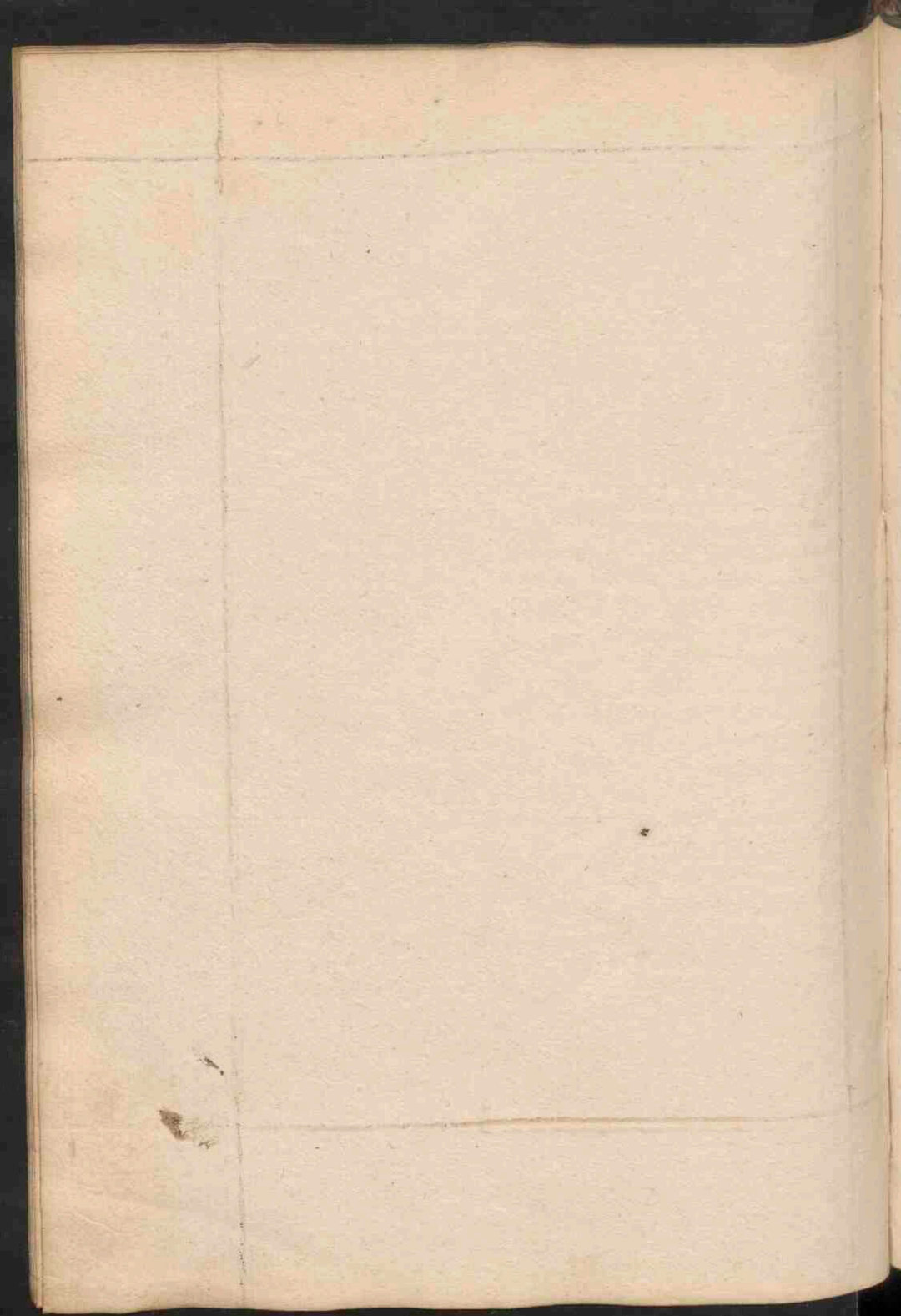
Dat hi suldich is te nemē alle heerliche
 sulden mit ghelt of mit recht en daer voert
 borghen setten en dan voert te delen vande
 minsten totten meeste waerse ghelegē sijn.

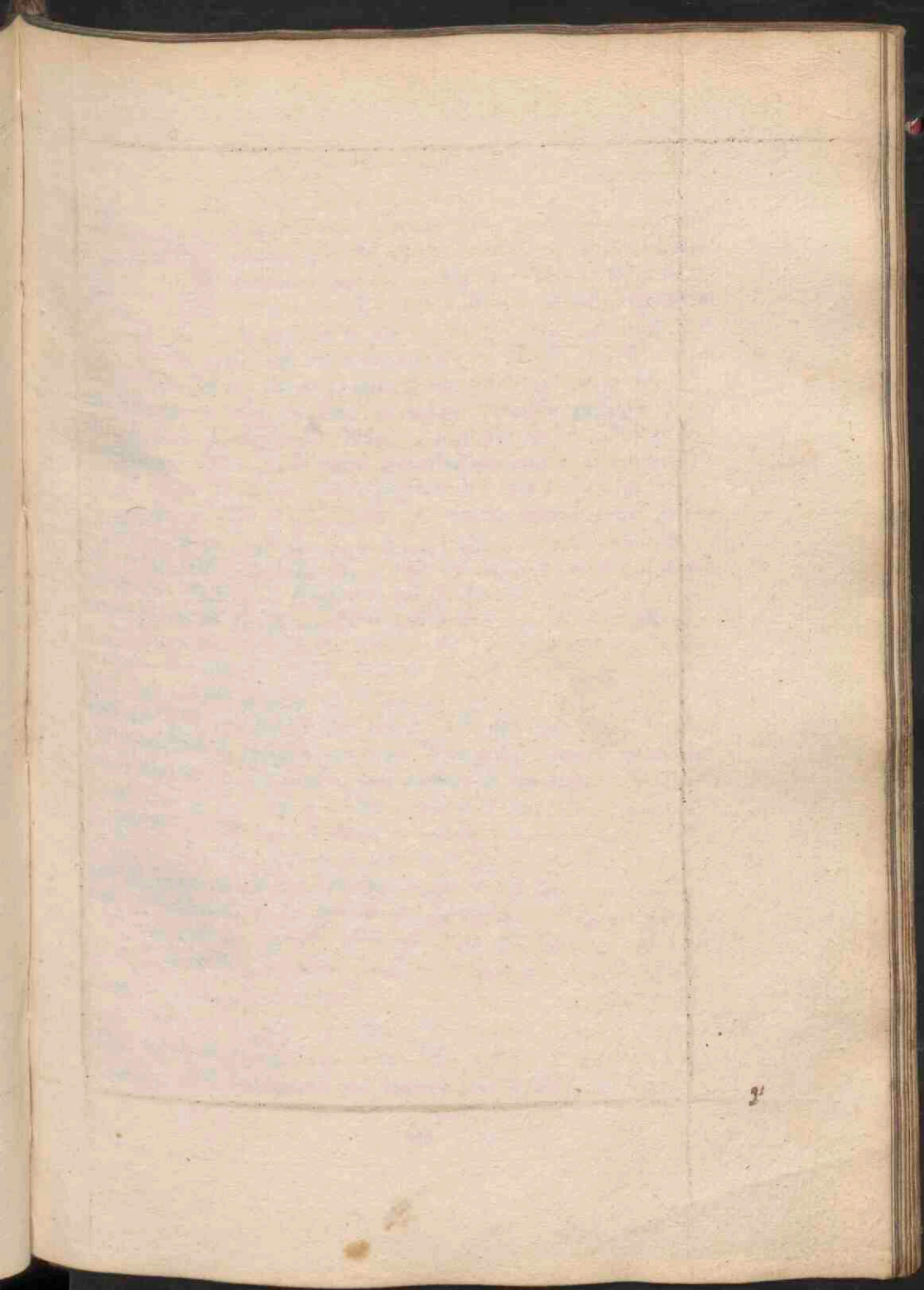
Doe gaet. **b.** vertijen en plaet haer handen
 anden roete. **h.** die front seyt. **h.** vertije
 hi si segge alle gader. **h.** vertije. **D**oe seyt
 die front. seyt daer niemant tegen of daer
 is veracht eenwerf anderwerf dirdwerf.

Evangelio. Datse vertegen sijn.

Doe haelt voert potten lepelen smittelen
 bancken bedden en kussene ende men sal
 daer twee of drie vanden buere toe ghe
 bieden die hem liiden voert sullen helpen
 den ende hebbe si helpe te doen soe salt
 gheerht daer banck te bate come. **Am. t. n.**

Handwritten text in red ink, likely a title or header, located at the top of the page.

Handwritten text in red ink, located in the middle section of the page.

Handwritten text in red ink, located in the lower middle section of the page.

Wat is dat waterrecht mit vōmisse :-

Wat eerste vōmisse :-:-

Eerst men maect een man srippez vā eenē sripe t̄srip behoert toe hem twee of hem drie t̄srip waert wten lande van daen dōt srip ront t̄zslinjs of te bordenis of elweris

En dē het is verzinacht te seile in vreem den landen Die srippez en mach t̄srip niet verlopen hij hebbe oerlof vande gheuen die toe behoert Maer heeft hij te doen be talinge hij mach wel vande tompen en goede te pande setten of leggen bij zaden en gūet dūmhen vā sripmanē en roep vitalie en rost

Wat anderde vōmisse

Een srip leit in een ha *Wat derde vōmisse*. men verbeidende den tijt en wijnt alst vā daen varen sal die srippez is sculdich zact te menē mit sinen sripfunden en tot hem te seggē Ghy heeren wi hebben wijnt te seilen waer daer enich vanden sripmanne die seide die wijnt en is niet gūet En die anderē seggen die wijnt en wederē is stoen en gūet Die srippez is sculdich omer een te draghe mitte meeste partien ende dede hij anderē hij waer sculdich srip en goet te gelden bleuet verlopen ende heft hij alsoe wel waer mede hūt betale mach

Wat derde vōmisse

Een srip breekt in meirh *Wat derde vōmisse*. lant tot welker stede dattet is die sripplinde sijn sculdich dat goet te bezighen als si best en meest mogen En ist dat si hem helpen die srippez is hem sculdich horen loen Ende heeft hij gheen ghelt te gheue vande goe den dat si hem helpen behouden en bezighē soe moet hijse weder bwinghe tot horen lande En helpen si hem niet hij is hem

niet schuldich en si sulken haer loen vliessen als
een sijn is verloren en die sijnper en mach die
touwren en tabiel niet verrope of hi hebbe oer
lof vande ghemeyn diet toe behoeren en doen
dit alsoe getrouwelich als hi mach ende
dede hi anders hi waert schuldich te beteren

¶ Een sijnper waert van **En** **¶** **Dat vierde vōmste**
rhijnen of van andere steden tgenalt dat
het baert Men is schuldich te behouden alsmē
meest mach vande wijnen of vā andē goet
die roeplijnden en die sijnper worden in
grote twisten tegens malrande om te heb
ben hozen goet si sint wel schuldich om
te hebben gelden si den vracht alsoe verze
als die sijnper ghemeyt Maer wil die sijn
per men mach doen make ende bezeiden
dat sijnper ist datment make en bekē mach
in roten tijden Ende is des niet hi mach
een ander sijnper hūzen en die waert vol
doen Ende hi sal hebben sijne vracht van
allen sijnen goeden datter behoert wert
bij eniger manieren **¶** **Dat vyfte vōmste**

¶ Een sijnper waert van enige hantene gelade
of ijdel en lech en roent in een ander ha
men die sijnlijnden sijn niet schuldich wten
sijnpe te gaen sonder oerlof vande sijnper
wat waert dattet sijnper arghede of verlore
wordt bij enige aientue si sint schuldich te
beteren Maer leit sijnper ghemeyt an vū
touwren soe mogen si wel wt gaen end
weder te sijnpe comen te tijt en te z wijle

¶ Tgenalt dat sijnlij **¶** **Dat sesste vōmste**
den hem verhuizen te z tijt mit hoze sijnper
en enich van hem lijnden gaen wten sijnpe
sonder oerlof en drinck droncken en

make geuericht en ongenocht te gualt
 dattez enich gheuont wert die sipper en
 is niet schuldich dien doen ghesen op
 des sceppe rost **Maer** hi machse wten scep
 doen gaen en hueren anden in die sted vā
 hem liden **Ende** rosten die meer si sulken
~~maer betaken~~ en den sipper weder heere
 dat si van hem ontfange hebben **Maer** sen
 dese die sipper in enigen diensten vanden
 sceppe daer si hem quetsen of wonden si
 sijn schuldich werde geueelt en ghesen
 op des sceppe rost **Dat seuerde vomisse.**
Tegenalt dat enich sipman sich wert
 mit hem twee of drie bliuende inden
 dienste vanden sceppe en si moge vā sieheit
 en zandheit int sip niet bliue **Die** sipper
 is schuldich hem liden wten sceppe te brenge
 en in een herberge te leggen en hem te
 leuen ende te bestellen **Maer** is lichte bij
 te sien en een vande sippliden bij hem te
 wesen om hē te bewaren of hi mach een
 ander misthe hueren die hem verwaert
Ende hem te versien mit alsulke spise alsme
 int sip behoert en alsme hem gaf doe hi
 ghesont was en ander niet of hi en wilt
 doen **Ende** wil hi rostelike spise hebben die sip
 per en is hem die niet schuldich te gheue hi
 is dan op sceppe rost niet **Ende** scep is niet
 schuldich na hem te beiden ende te wachten
 maer te seken alst werde is **Ende** ist sake
 dat hi gheset en ghesont wert soe sal
 hi hebben al sijn hueren **En** sterft hi sijn wijf
 en ~~afname~~ sulket hebbe **Dat. viii. vomisse.**
En sip vaert van Enghisen of vā and
 zen steden tegenalt dat hem torment ende
 storm toe comt wter zee en hi mach niet we

sen sonder schade van goeden te werpen **Die**
schipper is schuldich die roepluyden te openbaren
ende te toeghen den nood segge si dattet is
horen wil dan machme wel werpe bi anetie
ze twisschen die roepluyde en den schipper
soude grote twist comen en dit wert daen
om die schipper te ontlasten **Ende** ist dat die
roepluyden niet ghedogen willen datmen
werpen die schipper en sal daer omme dat
werpen niet laten op dattet he giet dimot
Ende twee of drie van sinen ghesellen te zwee
zen als si te lande comen sin dat si deden
om te behouden lijf sijn en goet **En** datter
gheworpen wert dat sal werden gheprijs
van ponde te ponde **Ende** ghedeelt onder den
roepluyden opt goet dat behouden wert
Ende die schipper is daer of schuldich alsoe van
sinre srope of van sinre vracht in ee voer
settinge van sinre schade **En** elc sijnma sal
hebben een vat vij ind srope en hebben
si meer goets dat moet deylen an die
schade na datter elc in heeft ten si datse
hem niet verlicke verweere in die noot
ende inde storm als goede knapen end
ghesellen soe en sullense ghene dinc vij
hebbe ind srope **En** men sal den schipper ghe
loue bi sij werck en eede **¶ Dat. ix. vromme**
¶ Genalt dat een schipper van ee srope hoit
en heeft sin mast bi grote ommeere hi is
schuldich te roepen sine roepluyden en hem
te seggen en te openbaren den noot end
dattet is om te behouden lijf sijn end goet
Der genallet datse hoer rabelen haren
en of hoirwen en laten horen anker staen
om te behouden lijf sijn en goet soe is men
alle beide mast en anker schuldich te prijsen
van ponde te ponden als zee werp **En** soe

sullen die roeplinden daer of gelden eer si
hoerz goeden wten sripen slaen **En** merkt al
soe dattet srip droech sate **en** die sriper beidd
ont gesceel van syn linden **en** int srip enich
griecht lereende worde **en** wten vate liepe
die sriper sal daer of sonder scade bliuen
En sal daer of hebben syn vracht gelic
als van anden goeden **Wat tiende vomsse.**

Tgeualt dat een sriper comt bi der stede
daer hi ontladen sal hi is sculdich die roep
linden te thoemen die touwen **en** trosse daer
daer hi mede winden **en** lossen sal **Ende** is
daer niet an te broken hi moctet beteren
want worden daer of pipen verlopen bi ge
brech vande touwen die sriper **en** die srip
linden waze sculdich die scade te beteren
Ende die sriper moctet an denlen onezmits
dat hi want windt ghelt **En** twindt ghelt
is sculdich te syn ghedeelt in versettinge
der saden eerst **en** dat ander sal moeten
ghedeelt syn onder hem linden **En** braken
die roezden **en** touwen eer dat hi se die
roeplinden toenden si syn sculdich al die scade
te gelden **Maer** seggen die roeplinden dat
die roezden **en** touwen syn griecht **en** sterck
en brechense dan elc is sculdich te gelden
en te deile an die scade elc roepma sal gelden
sin deel enen veel **Wat elfte vomsse :-**

Een srip is **E**erslups of in een ander stede
om wijn te laden **en** vaert van daen gelade
en die sriper of syn sriplinden **en** vscere
niet horen fut stallen of horen sloten alsoe
si sculdich syn te doen **En** tgeualt datter
storm **en** quact weder op hem comt dat
die fut stallen breken **en** die vaten of pipen
den bodem wt vlieget **en** srip comt behonde
ouer **en** die roeplinden segge dat bi der
fut stallen hoerz wi verlopen is **Die sriper**

seit dat des niet en is **Ende is dat sake dat**
die sipper en twee of drie van synen siplingen
die den roeplinden daer wt liepen willen
zweeren dat die wijn niet verfozen is by ge
breke vande futstallen ofte sloten die sipper
sal daer quijt of wezen **Ende ist dat si niet**
en willen willen zweere soe sijn si schuldich
die roeplinde te betzen en voersiet te doen vā
den stade want si sijn hē schuldich die futstalle
te verscheren en te slinten hoer sloten wel en
scher een dat si schenden vā daer si laden
¶ Een sipper luezt. ¶ dat. xij. vōnisse. :-
sijn siplingen hi is schuldich te handlen in
pens ende in vrede en hoer middelaez te si
van allen dat si malcanden misdoen alsoe
lange als hi hem broot en wijn ter tafelen
legget **Ende die den andere lothent die**
verbiuet. **iii. ¶ Ende lothent niemant de**
sipper of die sipper enich sipman elc ver
biuet. **viii. ¶ Ende ist sake dat die sipper**
enich sipman slact mitter hant of mitter
fijst hi is schuldich hem eenē slach te ver
draghen **¶ Naer sloech hi hem meer hi moet**
hē wel verweeren **Ende sloech enich sip**
man den sipper die vbiuet de hondt scellint
of sijn fijst en hant **¶ dat. xiii. vōnisse. :-**
¶ Een sip is veruacht te bordens te seile
of anders waer **Ende tromt daer ontlaet**
sal en maken tot horen parthen toe gader
en die staden sijn op die roeplinden an die
ruste van britannen die si nemen van dat
lijt hi is de bades en sijn cleijne die staden
tot datmen lijt cales vā normandien van
Engelant en scotland vā datme lijt her
minnen en van vlaenderē datme past calis
¶ Erenalt datter is ¶ dat. xiiii. vōnisse. :-

twist twisschen den sippers en den roeplinde
 die sippers sal beuelen soen laten voer die
 sipman te doen liegens hē daer hij stijdt
 liegens heft gehadt een hij hem niet sijn
 sipe herte gaen Ende ist sake dat die sip
 man die twist en misdact bist te betzen
 totter siplinden seggen vander tafels en
 die sippers soe onermoech is dat hij daer
 niet na vrachten en wil en doet hē gaen
 when sipe die sipman mach den sipe vol
 gen daerz lant en outlaet en alsoe goede
 hūere hebben of hij int sip gerome waer
 te beten die misdact tot segge van die vā
 der tafels en wonne die sippers niet alsoe
 goede sipman als die waer en hij bij enige
 manere van amentheze enth goet of
 sip verlor die sippers is sculdich die scade
 te beten het hij alsoe veel goets mede te be
 talen

Wat - xv. vonnisse :
 Egenalt dat een sip leit in een hane
 ghemeezt en een ander sip comt mitten
 ghede en statet sip daerz ghemeezt leit
 dattet van die slage scade heft en die wijn
 daerz when bodem vliegt die scade is scul
 dich te sijn ghedreft bij prijs onder beide
 die sipes Ende die wijn ofte goet dat in
 beide die sipes is te deelen gemeechē
 die scade omer hem linden die sippers vā
 den sipe die den ander an seide die is
 sculdich mit sijn siplinden te wesen dat
 sijn met willens en deden en dit is die re
 dene waer om dit vonnisse gemaect is. **Nota.**
 Egenalt datme een out sip gheezne
 leit mid werch vande betzen sipes om vande
 anderen alle die scade te hebbe waerz dattet
 vā een ander goede sipe ghebroke wor
 dē waer alsment weet dat die scade half

en half ghewijst worde soe leit ment gheezne
wten weghen ¶ **dat sestiende vommisse** :

¶ Een scip of twee of meer leggen in een ha-
uen daer luttel waters is en dat een wiet
sittende bij den andere die scipper vanden
scipe is sculdich te seggen totte anden scip
manne Ghy hezen licht in anker waket
ons te nae leit en wij moge daer bij in stad
come en sy willen den anker met lichten
en leggen bet achterwerst van hē lijn
den end ist dattet hem den anden ver-
bieden dat anker met te lichten ende sy
daer stude bij liden sy sint wel sculdich te be-
keze en leit v an een anker sonder boije
daer stude vā comt hij ist sculdich te beten
en ist datme in een droghe hauen leit soe
sinnen sculdich dat scip te legge an boerch
lijnen en touwen op dattet niet en drive

¶ **die siplinge van die dat .xxij. vommisse**
roft van bartamen sy sijn sculdich te hebben
een maelijde daerh om datmen varen en
leeren daerme wijn drinche Die voer
manne twee maelijde daerh om dat sy
anderh niet en hebbe tot horen drinche
dan born en water waer alst scip comt
daer die wijn wast die scipper is hē sculdich
wijn tot hoen drinche te gheue ¶ **Dz. xxij. vō**

¶ **Tegenalt** dat een scip gerome is tot wisse
sijn rechte outlaed stede te bordenis of
anderh waer Die scipper is sculdich te
vraghe sijn siplingen Ghy hezen leggen
ghy in voeringhe seluen in en wilt ghyse
seluen laden of verzachte dijs en laetse
in die vracht vande scipe sy sint sculdich

te seggen wat sy doen willen En yt dat se
 hiesen alsulke vracht te hebbe als tship
 lict sy sullent soe hebben En willen sy se
 mogen doen in maniere datter tship niet
 nae en leit Ende vande sy nae ghem
 vracht die sippers en sal daer ghem weder
 of hebbe Maer hi is hem sielich te wisen
 horen zinn en elc shipman mach daer in
 legge tgevolche van sijne voezinghe En
 willen sy soe moge sy daer in legge een
 vat water is die sippers en siplinge Ende
 wordet oer gheworpe in der zee dat
 soude gherekent werden voer win ofte
 voer andere gueden va ponde te ponde
 En mochten hem die roeplinden redelike
 bedraghe in die zee en roste te doen enige
 roepman alsulke vrede als shipmannen heb
 be alsoe sal oer hebbe die roepman in sy roste
 Een ship comt geladen Dat. xx. vomsse.
 en behouden tot sin rechte ontladet stede
 Die siplingen willen horen huer hebben
 En daer sijn sonige die bedde of bukt noch
 ander guet int ship hebbe Die sippers
 mach hoer dincz guet ofte huer behou
 den om tship weder te brenghe daer sy
 daer in quamen of sekerheit te doen hoer
 vaert te vol doen Dat. xx. vomsse.
 Een sippers huer sijn shipmannen die een
 te varen en te leeren sy sullē hebben hoer
 voezinghe dander om ghelt sy sien dattet
 ship ghem vracht vint te lande te leere
 en moet van daen varen sy moctent ship
 volghē Maer die ghem die niet ghuezt
 en sijn om ghelt die sippers moet hoer
 huer verbeten elche nae sijne geliche
 daer nae dat sy ghuezt sijn bij te z

minnen ladinge nader si sijn schuldich te hebben
alle horen hiere Maer si mochten sijn br
ghen ende helpen daer sijn namen ist dattet
die sippers wil hebben ende belijft hem.

¶ Geualt dat een sipp **¶** **Wat. xxj. vomsse.**
leit te bordens of anders waer van alfulke
spise alsme daer eten wt sijn twee sips
mannen moge een gerecht wien sipe dra
ghen en alsalt broot als daer binne is
nae dat si eten moge tot eenen maek Maer
si en mochten daer ghene dranch wt
draghe en si mochte drae weder come te
sipe dat si den sippers niet en vertoorn
oer dat hi gheen let of verlet het an des
sreeps wem Want reer die sippers sader
bij ghebuer en versummeisse va hoer werke
si mochten beten En dat hem ee sippman
quiste bij ghebuer va hulpe si sijn schul
dich hem te doen ghewesen en hoer ghe
buer te beten bij den sippers ende ghesel
len vander tafelen **¶** **Wat. xxij. vomsse.**

¶ Geualt dat een sippers verinacht sijn
sipp een roepman en bespreke bij eenen ter
minne dat sipp te laden Die roepman en
ladinge niet en hoit dat sipp en linge xv
daghe of langer en enich tijt verliest
die sippers sijn vracht bij ghebuer vande
roepmannen Die roepman is schuldich te be
ten den sippers alfulke sader als daer
op gheset en geordinert wert En daer of
sulle hebben die sippmannen dat verandrel en
die sippers dat ander om dat hi hoer hoer
roet besorghen moet **¶** **Wat. xxiii. vomsse.**
¶ Een sippers verinacht sijn sipp en ladinge
om sijn reyse te doen en hier binne blijft

fip leggen alsoe lange dat hem gelt ghebreut
 die fipper mach wel sende tot sijn lande om
 gheft waer hi moet gheen guede wijnt en
 weder vleggen dede hi dat hi waer schuldich
 die coeplijnden haer schade te bekene waer hi
 mach wel nemen vande coeplijnden wijn en
 en anden gieden en vropent ende neme sijn
 nootdrifte daer of **Ende** alst fip comen is
 tot sijn zichte ontlade stede die wijn ende
 giedt dat die fipper genomen heft en ver
 roft dat is schuldich te sijn gezicht alsoe
 als hi den ander wijn ende giedt verzoekt
 ende die fipper sal hebben sijn vracht ghe
 als va anden giedt **Dat laeste van misse.**

Een knape is kentsman van een scipe en
 is gheue te bringe t fip daer ontlade
 sal tgenalt dat in die haven sijn heden of
 floeten daer binne die scipe ontladen die
 fipper is schuldich die fipmanne te versien
 die stede daer hi dat fip in legt ende sijn
 ghetouwen wt sette soe dat die coeplijnde
 gheen schade nemen bi ghebreut vanden
 touwen die fipper moctet beteren romter
 schade die kentsman als hi sijn waert sal
 hebben gedaen als hi t fip sal hebben ge
 bracht totte haven en hi ist niet verdr
 schuldich te bringe **En** dan voert soe blijft
 fip op die fipper ende fiplijnden leggen.

**Dit is die ordinarie die den fippers ende
 coeplijnde mit malciden begheven va fip zicht.**

Eerst waert dat een fip bracht of dat
 went daer seiden dattet lech is in
 wat plaetse dattet is **Durchet** den
 fiplijnden en den stierman mitte
 meere deele en hope vande gheselschaps

gued datment make mochte soe soude die
sripper doen maken en bringe den roepman
den hoer goet daer hyt hem geloeft hadde
des hem god spaerde voer ongeual Ende
waert datme dat srip niet wel weder make
en mochte soe soude die sripper syn volle
vracht hebben van alle goeden en merke
dat mit een goeds penne gewonnen waer is
als daer soe vele of gebercht worde Ende
waert dat die roepman gheen ghelt bi hem
en hadde ende woude hem die sripper niet ge
louen soe soude die sripper vande goede me
men datter gebercht is alsoe veel als syn
vracht beloep voer alsoe veel ghelts als
die roepman syn goede gheue rade an die mezt
¶ Waert dat een vā goede te werpe bi node
srip noed hadde en die sripper begheert dat
men goet werpe sal soe en salme niet werpe
men sal den vracht manne vraghe of hoer
wille waer En ist hoer wille niet en ducht
den sripper guet en treu of die vander
sriplingen beter gedaen dan gelaten soe
soude men mogen werpe En woude die roep
man alsme te lande comen daer tiege seg
gen soe soude die treu of die die nide sepe
ware dat sweere dattet noed sake was En
waer daer gheen roepman nide sepe ende
men noed hadde om te werpen wes dan die
sripper guet ducht mitte meze deele vande
sripb ghesellen dat salme doen En wie
goet men werpt dat salme rekeue alst
anden mezt ghelt penne penne broder
van alsoe veel als daer of blijft als die
vracht daer of betaelt is En die sripper
sal gelde van syn sepe of van synen
vracht wes die roeplingen daer of hiesen

Ende soe die sipper sijn sijn set daer mogent
 die roeplijden voer nemen op enige tijden
 Ende waert datter niemant waer in een sijn
 daerme worpe en hadde hi ghyelt ofte ander
 goet in sijn hyste dat soude hi openbaeren eerme
 dat worpe Ende als hiit openbaert hadde
 soe soude hi gelden toe werp gelde vā sijn
 eighen ghelde te rekenen twee penninge voer
 eenen En des gelies wordet worpe soe soude
 men dat oer rekenen twee penninge voer en
 Maer waer daer ander goet in die hyste dat
 soude rekenen gelie ander goeden alst
 waerdich waer En waert sake dat dit ghyelt
 niemant name wten hyste ofte goet ende bon
 det om sijn lijf en sijde soe soude men daer
 daer niet of gelden Ende waert dat niemant
 ghyelt of ander goet hadde in sijn hyste ende
 hi des niet openbaerde eer dat niet worpe
 en worde die hyste daer dat in waer ghye
 worpen of behoude soe en soude die hyste
 niet hoger rekenen dan drie schilde alsoe
 vzeu als hi beslage waer En waer se onbe
 slagen soe soude men gelde als si waerdich
 is En waert datter gheworpen word een
 matre mit een bedde dat soude men gelden
 voer drie schilden En waert dattet te doen
 waer datment laten sonde dat soude men
 zachts vraghen den roepman die inde frepe
 ware en dichtet die roepman niet ghyelt
 wat dan die sipper ghyelt dichte mitte meere
 deke vande sipmanne dat soude waert gaen
 En waer daer ghyen roepman int sijn wat
 dan die sipper en die meere deel vande ge
 selfs in den frepe ghyelt dinct dat soude men
 daer toe doen Ende vā loten gelde te ne
 men hoe veel datme daer op settet en rede

lic of ghewoentlic is en dat loten gheelt te
zehemmen en te betalen gelyc werp gheelt :

Een srip vaert van Cabell of mast te hooime.

En hijsen of van andern steden tgenalt dat
hy haert ende of haert sijn mast of sijn rabel
of anders wat by storm en onweder binnen
plant of buiten om tship en goet mede te
berghen die sripper is schuldich die roepling
den te vrachten en hem te slaghen sijn
noet en dattet is om te berghen sijn lyf en
goet En tship sellen sy zehemmen oer dat
goet als van werpen En waert dat die
roepman seide **in en gheue daer gheen lo**
woerden toe om te werpen daer om soude
die sripper dat niet laten **Maer** die sripper
soude dat sweere als hy te lande quame
mit sijn deiden als dattet he noetsake dē

Een srip Goet op hiel sreeps te roepen :
vaert van En hijsen of van andern steden
en die sripper is taster en roept goet op
boden en op hiel sreeps soe is die sripper
schuldich alsoe verre als die boden of hiel
alsoe veel te lande brenghet dat te beta
len ande eerste meert daer hy comt
binne vier tien daghe daer nae Ende dat
sal hy betalen twissche den minsten end
den meesten Ende waert dat die sripper
die roepman niet vol en dede en dat srip
verroft of een ander sripper daer in sette
soe mochte die roepman dat srip an spre
ken binne ier en dach en sijn gheelt
daer of hebbe gelicheit wijs of hy daer he
genwoerdich waer en dat sal hy betinge
mitte srips zegel en soe mach die sripper daer
mit hege segge **Adert ee sripper gelt ghebber**
Een sripper verzicht sijn srip end loet

sijn wijse te doen en hier binne blijft sijn te
 leggen alsoe lange dat die sipper gheelt ghe-
 brukt hi mach wel sende tot sijn lande om
 gheelt. Maer hi moet gheen guede wint en
 weder verleggen dede hi dat hi waer sijn
 dinc den roepman sijn stadt te beteren. Maer
 hi mach wel nemen van roeplinde guden
 sijn nootdrifte. En alst sijn rent daerit onta-
 den en lossen sal soe sal die sipper dat goet
 betalen twisschen dat minste en dat meeste
 alsoe alsme dat ander gheeft tot den selue
 sipe ende die sipper sal sijn volle vracht
 daer of hebben. **¶ den sijn dat vol laden is.**

¶ Een sijn seilt van een marcke en heeft gelade
 sijn volle last soe en is die sipper niet schuldich
 in te nemen enich ander goet ten si bi oer-
 lof vande roeplinden en dede hi anders
 die sipper hi verhoerde alsoe als dat
 goet waerde is dat hi in het genomen
 of ten waer dat die sipper seide. **¶** Hi he-
 ren it sal daer alsoe wel goets in nemē
 anders seide hiit moeten verbeteren.

¶ Geualt dat **¶** Sonder oerlof wtē sipe te gaen.
 hem siplinden verhuizen mit een sipper
 en enich van hem linden gaen wtē sipe
 sonder oerlof en dinclic dromlic en ma-
 ken hiit. **¶** Geualt datter enich gewant wert
 die sipper en is hi niet schuldich te doen ge-
 nesen op des sipes cost. Maer hi mach se
 wtē sipe doen gaen en huerē ande in hore
 stede mē sipe en costen die meer si sullent
 marcke betale en den sipper weder gheuen
 dat si vā hi ontfange hebbe. Maer sende die
 sipper in enige dienst toe sips behoef daer
 si hi quetsen of wonden si si schuldich gene-
 sen te wden op sipes cost. **¶** Oerlof te gheuen. **¶**
¶ Geualt dat ee sipper hiet ee sijnman

en si come in twiste en in tweedracht dat die
sijper den sijnman oer lof gheeft hi en mach
hem opbaer stont ghenen die sijnman hi
half verdient sijn huer en loen En genocht
den sijnman te sciden van den sijper des
gelus is hi hem weder sculdich Maer is
hi vande marot seilt biten int vlier of
int marsdiep en weder op seide en sijn
op leide soe hadde die sijnman sijn volle
huer ende loen verdient End woude die
sijnman vande sijper scide soe sonde hi den
sijper weder ghene al dat hi ghebuer hadde
en alsoe veel noch daer toe **Cooplunde goet**
¶ Een sijnman waer hi vaert te bewaren :
mit enich man hi is sculdich te bewaren end
te haenen den cooplunden goet alst die
sijper sijnman mitte vracht man giet dunt
End die sijnman sal hebbe voer elke last
zogge te roeken een grootge alsoe dicke als
sijn roeken En waert datse den zogge of
tarwe niet haene oft roeken en woude dat
sonden si verbeten tot des sijpers seggen
en des sijnmans en tot te sichte twee groen
Maer soe sal hi ghen matsidding hebbe
van ghen hoornen En va twee hondert wa
genstots een grootge End een hondert
knarshouts en grootge En va een vat
vlassre een grootge En van een last ha
zintels een grootge En van een last
pyls of trez een grootge Alsoe die sijper
voert een grote hulch en dit voersac
goet mach die sijper honden an boert
alsoe lange dat die roepman die sijnmans
wille heeft En voert wel goet daerme
een pallerie op brent als van een vat vlassre
twee groot va een half vat vlassre .i. groot

Van een part want en laten time groot van
 een trezling want .i. groot Van een stierk wint
 time groot vā een pipe .i. groot Ende waert
 dat sij versijnden den roeplijnde goet alle die
 anden winn gelde deelde die sonde die stade
 gelden Ende waert dat die sippmannē vzaechde
 den sippes of den stierzman of die touwers
 daer si mede triffen sullen stierk genoech sin
 en hi seide dan ja ende braken die touwe dan
 soe sonde die sippes die stade staen die daer
 of vallen en romen mochte Maer vzaechde die
 sippmans met soe sonde wesen als voer ghe
 sijn **is idē sippē in te seile en stade te doorn.**

Een sipp vaert van Ertlinusen of van andere
 steden en dat een sipp den anden in seilt sin
 ondanke dat sal gelden half stade Maer dede
 hi dat willen die dat ander sipp an seilde soe
 sonde hi den stade alleen hebbe en betalen.

Een sipp leit **in Srepen drinende te werden.**
 in een haven Ten drinusen of tot anden steden
 ende worde drinende op een ander sipp en hem
 stade dede dat sullen si half end half te
 same gelden **in boxen opte ankeren te hebben.**

Een sipp comt in een haven of op een zede
 dat sal een dobber of boch op sin anker
 hebben en doet hi dat met end daer stade
 hi gescrede die stade sonde hi half betalen.

Een sipp **Srepe te lossen en den vracht te betalen.**
 comt om fragen of wt norweghe dat salmen
 lossen binne .xiii. daghen en sin vracht ghe
 ne en des gelide alle sippe die come vander zee

Een sipp comt van hamburgh of vā andere
 steden dat salmen lossen binnen acht daghe
 end sin vracht op lossen end betalen.

Een sipp **In te come drinende met vracht si.**
 leit op stome of andere waert is en het is
 verbonden te seilen in flaenderse of in anden

marcken en comt Ten huyfen van noot saken
en dat sweeren wil mit sijn stuerman en mit
twee anderen schipmanne die inde scepe sijn dat
het hem noot sake dede **¶** **Ende waert dat die**
schipper dat schip niet zeede en mochte maken
buiten om te seilen soe soude hy dat goet
binnen daer senden op des schippers vracht
en opten roepmans tollē **¶ Hoe lang ee schipma**
¶ **Een schipman comt toe En mit schip sal bliuen**
thuyfen mit sijn schipper die is schuldich in dat
schip te bliuen alsoe lange alst schip gelost is en
weder om geballast is dattet leggē mach
¶ **Waert dat **¶** wie die licht sepen sal betalen**
een schip seilde mit goeden anden gront ende
dat schip en goet in vresen waer om te ver
liesen en mochtme dan enghen licht sepen
dat goet mede wt te lichten wat dat costi
dat sal schip en goet betalen gelic worpen
goet **En waer daer gheen roepman mit schip**
alsmen anden gronde seilde dat soude die
schipper sweeren wilmen hem niet gelouen
mit twee schipmanne dattet schip ende goet
in vresen was anden gronde **¶ Sepen op**
¶ **Waert datter enich schip quamen te lichten**
mit marsdiep / of mit vlye dat alsoe diep ghinge
dattet hier niet op comē mochte en huerde
men dan licht sepen wat die rosten dat
soude schip betalen die twee deel en t goet
die derdendeel **Maer waert dattet schip**
hier dan niet op en quame soe soude dat
schip die licht sepen alleen mocht betalen
¶ **Als een **¶** wanner men vracht sal betalen**
schipper goet wt sijn sepe gescrept heft soe
mach hyt goet an sijn boezte handen vuer
sijn vracht en onroste watme daer vā mach
schuldich wese wil hy die schipper niet geloue
¶ **Waert dat **¶** wanner me licht sepe sal lossen**
hier licht sepen quamen die goet op ge

licht hadden roten fipen die roter zee comen
 die falmen lossen binnen vif wercken da
 ghen nae den daghe datse hier quamen.
¶ Waerz datter **wie de loetsman sal betalen**
 een fip quamen voer een voerlant mit node
 vā weder bemeden een ghemene hant en
 zede an fijn anker en onbekent waer ende
 hiede een loetsman om dat fip te bezghen
 en hiez op te brenghe wat die loetsman
 hiez of hebben sal dat sal betale fip en goet
 als wep gelt **¶ vā loetslingen te betalen**
¶ Wat fipen comen mit marf diep of mit vlye
 vā biken in en hiez op vollen wesen en ist
 datmen daer een loetsman winnet om t fip
 en goet hiez op te brenghe des sal die fipper
 die loetsman die roft gheuen ende die roep
 linden sellen den loetsman loenen vā hoere
 goeden **¶ te fipman die mit hie werch loept**
¶ Een fipman die fijn fipper ontloeft mit hie
 gelt en hiez dat hij hem gheghe hadde ende
 die fipper dat mochte betinghen mit twee
 fipmannen soe hadde die fipman die galge
 verduent **¶ fipmannen oerlof te gheuen**
¶ Bewende een fipper een fipman mit quade
 feiten ofte wifdaet en hij dat mochte beting
 ghen mit twee fipmannen die foud hij moge
 oerlof gheuen ant eerfte lant daer die
 fipper comt sonder iet daer an te verbiu
 zen en sonder weder segge vande fipmannen
 noch gheuen loen of hiez hem te gheuen
¶ Waerz **¶ een fipman mach oerlof nemme**
 dat een fipman ofte fipman hem bested
 mit een fipper en die fipman ofte fipman
 een fip rofte dat hij seluen voezen wilde
 soe foud hij quijt mogen wesen vande fipper
 waer heeft hij loen gelt en hiez vande fip
 per outfaen dat sal hij hem weder gheue

Talychlic mede **T**adie een hynszoen trouwet in
een stuezman of sripman die een wyf trouwet
en wil te lande bliue die sal mede vrij wesen
maer het hy wat ontfange vande srippe dat sal
hy weder ghene **T**ewist twissche srippe en zed.
Waert salic dat een zeder seel hadde te ge
sijn srippe en hy sijn deel va sijn sepe niet
tot zeden en woude soe souden die srippe van
den sepe voeren op alfuld dangingen huerre
als guede manne duchten dat bescreidelic en
zedelic waer **W**aert dat hy enich ghelt ver
timmerde ander sepe of enich want of touwe
roste tot sreeps behoef dat soude si betale
penint penint broed **E**en srippe borghe te sette
Waert salic dat een srippe borghe soude
moete setten vande sepe soe waren die
zeders weder om schuldich borghe te sette van
de srippe lijf **E**en ander frade te doen :-
Doe enich man mit sijn srip seilende een
ander frade waert hy berlaecht die de frade
ghedaen heft en doe hy dat sweeren
mit sijn eet an den heiligen dattet he leet
waer en dat hy dat niet beteren mochte
soe sal hy hem die frade half betalen **E**n doe
hy dat niet sweeren soe sal hy die frade al
heel ghelde en betale **S**repen in te seilen.
Tegenalt dat een srip een ander in seilt mit
ongewalle alsoe dattet een srip blijft sloot
mit sijn goeden soe salme merdzien die
goeden in beide sepe an geld eer enich srip
verloren was dan soe sal die prijs vanden
goeden an beide siden te same gesumert be
tale dat verloren goet pond pond gelic
merzhe merzhe ghelic **W**aert soe salme ghe
liker wyse prijsen die waerde van beide
sepen te gader al eer die frade gheschiede

soe sal die prijs vā beide sopen gesūmier
werdzien en betalen dat vloren goet pōde
pōde gelic vto **¶ Goet te vropen ouer zee.**

¶ Ist sake dat een sipper mit sijn sip leue ge
laden op gheen side vander zee ende heft
noet om te verstopen vande roepmans goede
tot sceps profijt en dat sip blijft verlossen
mit ongenal soe sal die sipper betalen den
roepman van alsoe veel goets als hij verlost
heeft alst an die markt roste daer die sipper
laede en daer sal die sipper gheen vracht
vā hebben **¶ Goet te verstopen op dese side d'zee**

¶ Voert verroeft een sipper enich goet vā
den roepmans goet an dese side vander zee
dat sal die sipper den roepman betale als
die mede goeden en gelicke goeden om de
markt ghelien twisschen den den meesten
en den minst en daer sal die sipper sijn
volle vracht vā hebben **¶ Finis est.**

Handwritten text in red ink, likely bleed-through from the reverse side. The text is mostly illegible due to fading and bleed-through, but some words like "Koch" and "Sohn" are visible.

Handwritten text in red ink, likely bleed-through from the reverse side. The text is mostly illegible due to fading and bleed-through, but some words like "Koch" and "Sohn" are visible.

In Jaer xiiii. lxxiiii. de xiiii. dach in novēb
 wordē die pēningē geualneert in manieren
 hier na volgende en bleue inder selue weerde
 totte. xxiiii. dach i October Anno. lxxviii.

De Nobel mitten kroze	lxxviii	stiner 26
De Henricus Nobel	lxxviii	stiner 26
Die Vlaemsche Nobel	lxxviii	stiner 26
Die halue en verndelen vā dien na aduenāt		
Die Angelot van Engeland na aduenant		
Die gouden lieue	xxxi	stiner 26
Die goudē zijder en vngersre Diract.	xxxi. 16	
Die franse kroone	xxviii	stiner 26
Die birgoersre gulde	xxiiii	stiner 26
Die wilhelms schilt	xxiiii	stiner 26
Die Loerforst 2 guldens	xxiiii	stiner 26
Die Dohannes schilt	xxiiii	stiner 26

Item alle ande pēningen vā goudē boue niet
 genoemt die sijn geset en gearht voer biloen
 behalue den vterhsen gulde allen die sijn
 samē sal hebbe tot lichtnisse naest comē en
 niet langer en aldus stont die valuarie totte
 iare vā. lxxviii. den. xxiiii. dach Octobris :-

Valuarie anno. lxxviii. de. xxiiii. dach octobris

De Nobel mitten kroze	lxxviii	stiner 26
Die Henricus Nobel	lxxviii	stiner 26
Die Vlaemsche Nobel	lxxviii	stiner 26
Die halue en verndelē van dien na aduenāt		
Die Angelot na hore aduenant		
Die gouden lieue	xl	stiner 26
Die goudē zijder en vngersre Diract.	xxxi. 16	
Die Salint en adiract	xxxi. 16	stiner 26
Die kroone mitte 2 sonne	xxxi. 16	stiner 26
Die kroone vā sanonē en vā fons	xxxi. 16	stiner 26

Die bestaensse ~~tyder~~ ~~xxxj~~ ~~stijns~~
 Die andries en Wilhelms schilt ~~xxvi~~ ~~stijns~~
 Die Johannes d'ijnt ~~xxxvi~~ ~~stijns~~
 Die Cozziozt' gut en gut va l'ijnt ~~xxvi~~ ~~stijns~~
 Die peter va Namen en v'ierhsse gut ~~xxj~~ ~~stijns~~
 Die philippus d'ijnt ~~xxvi~~ ~~stijns~~
 Die xemoldus gulden ~~xxvi~~ ~~stijns~~
 Die arnoldus en gellerse d'ijnt ~~xxj~~ ~~stijns~~
 Nadese valuarie west oer ut ghezoep ~~ano. lxxxj. p.~~
 aplis en stont alsoe totte ~~xxvi. iulij. ano. lxxxj.~~
 Valuarie geordineert ~~ano. lxxxj. d. xij.~~
 Darch iulij en ghepubliceert. ~~xxvi. iulij.~~
 O He Nobel mitte rose ~~lxxxvi~~ ~~stijns~~
 Die henricus Nobel ~~lxxxvi~~ ~~stijns~~
 Die vlaemsche Nobel ~~lxxxvi~~ ~~stijns~~
 Die gouden lieue ~~xxvi~~ ~~stijns~~
 Die vngersse d'ijnt en ~~tyder~~ ~~xxxvi~~ ~~stijns~~
 Die d'ijnt en salint ~~xxxvi~~ ~~stijns~~
 Die kroone mitte sonne ~~xxxvi~~ ~~stijns~~
 Die kroone franciscus en ludovicus ~~xxxvi~~ ~~stijns~~
 Die bestaensse ~~tyder~~ en ~~scale~~ ~~xxxvi~~ ~~stijns~~
 Die saussse kroon ~~xxxvi~~ ~~stijns~~
 Die binggoensse gut en Wilhelms schilt ~~xxx~~ ~~stijns~~
 Die Cozziozt' gut en Johannes schilt ~~xxxvi~~ ~~stijns~~
 Die peter va Namen en Gelderse ~~tyder~~ ~~xxxvi~~ ~~stijns~~
 Die v'ierhsse gulden ~~xxvi~~ ~~stijns~~
 Die philippus schilt ~~xx~~ ~~stijns~~
 Die bejers en xemoldus gut ~~xxvi~~ ~~stijns~~
 Die pastularts gulden ~~xx~~ ~~stijns~~
 Die arnoldus gulden ~~xxvi~~ ~~stijns~~
 Anno. lxxxvi. ut lest vande aprilte worde des
 vorst valuarie ghemutert als dat die halve ~~stijns~~
 karolis en philippus weder of gheset ware op
 een halven ~~stijns~~ en mitte en stonden alsoe totte
~~xxvi~~ en darch aplis anno ons heren ~~lxxxvi.~~
 Valuarie ~~ano. lxxxvi. d. xxvi. darch aprilte.~~

Die Andries gulden ~~vijf~~ ~~sett~~ ~~vi~~ ~~groen~~
 Die Nobel mitten Kose ~~xv~~ ~~sett~~ ~~vi~~ ~~groen~~
 Die Irenarius Nobel ~~xij~~ ~~sett~~
 Die Vlaensche Nobel ~~xij~~ ~~sett~~ ~~vi~~ ~~groen~~
 Die halve en verndele van dien na aduenant
 Die gouden lieue ~~vij~~ ~~sett~~ ~~ij~~ ~~groen~~
 Die Angelot ~~z~~ ~~sett~~ ~~ij~~ ~~groen~~
 Die halve van dien nae aduenant
 Die burgoensche Kijder ~~vi~~ ~~sett~~ ~~ij~~ ~~groen~~
 Die vngersche Duract ~~vi~~ ~~sett~~ ~~ij~~ ~~groen~~
 Die halve en verndele vande Kijder nae aduenant
 Die saluyten en duracten ~~vij~~ ~~sett~~
 Die Eiusaten va poezingael ~~vij~~ ~~sett~~
 Die triendele en derdendele vande saluyten
 En die halve duracten nae hoer aduenant
 Die Croone mitte sonne ~~vi~~ ~~sett~~ ~~ij~~ ~~groen~~
 Die Croone mit drie lelyen
 Die halve van dien nae aduenant
 Die Croone van Sanoijen en van bestaengen
 Die Kijder en Croone va fong ~~vi~~ ~~sett~~ ~~ij~~ ~~groen~~
 Die halve van dien nae aduenant
 Die Johannes gulden ~~vijf~~ ~~sett~~ ~~ij~~ ~~groen~~
 Die Coeziusse gulden ~~vijf~~ ~~sett~~ ~~ij~~ ~~groen~~
 Die gulde van Gielich ~~vijf~~ ~~sett~~ ~~ij~~ ~~groen~~
 Die vterhse gulden ~~ij~~ ~~sett~~ ~~vij~~ ~~groen~~
 Die peters gulden ~~ij~~ ~~sett~~ ~~vi~~ ~~groen~~
 Die Ghellessche Kijder ~~ij~~ ~~sett~~ ~~ij~~ ~~groen~~
 Die Philippons gulden ~~ij~~ ~~sett~~ ~~ij~~ ~~groen~~
 Die beijers en fredericus gut ~~ij~~ ~~sett~~ ~~ij~~ ~~groen~~
 Die postilact's gulden ~~ij~~ ~~sett~~ ~~ij~~ ~~groen~~
 Die Arnoldus gulden ~~ij~~ ~~sett~~ ~~vij~~ ~~groen~~
 Valuarie anno. lxxxv. opte herfanoent:
 Die gut mit sint Andries ruyt ~~vijf~~ ~~sett~~
 Die gouden lieue ~~vij~~ ~~sett~~ ~~vi~~ ~~groen~~
 Die Kijder ~~vi~~ ~~sett~~ ~~ij~~ ~~groen~~
 Die Nobel mitten Kose ~~xij~~ ~~sett~~
 Die Irenarius ~~xij~~ ~~sett~~ ~~ij~~ ~~groen~~

Die Vlaemſche Nobel	xx	ſcelling
Die halve en verndele van dien nae aduenant		
Die Angelot	ix ſcell	ix
Die Diract vā Engelen	vi ſcell	ix
Die Diract van Italien	vi ſcell	ix
Die Salint	vi ſcell	ix
Die franſe Croone mitten ſonne	vi ſcell	
Die Croone ſonder ſonne	vij ſcell	z
Die beſtaenſe Croon	vij ſcell	viii
Die Croon van ehene	vij ſcell	viii
Die Croon vā Sauerlen	vij ſcell	viii
Die Wilhelms ſchild	vij	ſcelling
Die Johannes ſchild	iii ſcell	viii
Die Peter	iii	ſcelling
Die leyerde gulden	iii	ſcelling
Die gulde van Belre	iii ſcell	viii
Die philippus	iii ſcell	ix
Die arnoldus gulde	ii ſcell	ix
Die ſimſe gulden mit datſe gheaget ſijn mit gewichte en alloye ſullen niet meer coere hebben dan	iii ſcell	viii

Valuarie gepubliciert ano. lxxxviii. i ſepreber

Die Nobel mitten kroſe	xxvi	ſtineris
Die hemmiche Nobel	lxxx	ſtineris
Die Vlaemſche Nobel	lxxxviii	ſtineris
Die halve en verndele vā dien nae aduenant		
Die Angelot nae ſij waerde en aduenant		
Die gouden lieue	xlvi	ſtineris
Die ſijder bingoenſe gut en Diract	xl	ſte
Die Diract vā leenen en Salint	xl	ſte
Die Croone mitten ſonne	xxxix	ſtineris
Die Croone ſonder ſonne	xxxviii	ſtineris
Die Sauerſe britaenſe croone en ſijderis	xxxviii	ſte
Die bingoenſe gut en Wilhelms ſchild	xxxviii	ſte
Die Coeruoſer gut en Johannes ſchild	xxxviii	ſte
Die vthrecheſe gut en den peter	xxv	ſtineris

Die philippus schilt ~~xxiii~~ stinck 26
 Die Arnoldus gulden ~~xxvi~~ stinck 26

Valuarie anno. lxxxviii. de. xiiii. dach In septemb.

Die grote gande Israel ~~liii~~ stelling
 Die burgoensre Nobel ~~xxxiii~~ stelling
 Die Nieuwen andrick ~~xi~~ stelling
 Die andrick gulden ~~xxxiii~~ stinck
 Die Coeznorst gut en Johanes schilt ~~xxxi~~ st
 Die Ryder en bingerre Duract ~~xlvi~~ stinck

Valuarie anno. lxxxviii. den. xxii. dach may.

Die grote Israel ~~iii~~ groot
 Die burgoensre Nobel ~~xxv~~ stelling
 Die burgoensre Duract ~~zv~~ stelling
 Die Nobel mitte Iose ~~xxxi~~ stett vi. gr
 Die Henricus Nobel ~~xxviii~~ stett vi. gr
 Die Angelot va Engelant ~~xxii~~ stelling
 Die andrick gulden ~~xi~~ stinck 26
 Die Johannes schilt ~~xxxi~~ stinck 26
 Die Coeznorst gulden ~~xxxi~~ stinck 26
 Die Climmer 26 gulden ~~xxxi~~ stinck 26
 Die gonden lieue ~~xi~~ stett vi. gr
 Die Ryder en bingerre Duract ~~lv~~ stinck 26
 Die Salint en Duract ~~liii~~ stinck
 Die Croone mitte sonne ~~xlvi~~ stinck 26
 Die oude Croone ~~xlvi~~ stinck 26
 Die Croone va Panayen ~~xlvi~~ stinck 26
 Die bestaensre Ryder ~~xlvi~~ stinck 26
 Die vterchre gulden ~~xxxi~~ stinck 26
 Die Johannes dymelzaet ~~xxxi~~ stinck 26
 Die Gellerre Ryder die Dauidt gut mitten
 harpe en den Peter tstück ~~xxxi~~ stinck
 Die bejere 26 gulden ~~xxv~~ stinck 26
 Die ouden postulat ~~xxvi~~ stinck 26
 Die Nieuwen postulat ~~xxii~~ stinck 26
 Die Arnoldus gulden ~~xxi~~ stinck 26

Valuarie anno. lxxxviii. de. xxij. dach Januarij.

Die Andries gulden	xlvi	stuiers
Die Kynsche Coeruoerst gulden	xlviij	stuiers
Die gouden lieue	lxxxviii	stuiers
Die Kynsche en vngersche gut	lxv	stuiers
Die Nobel mitte Kose	vij. Kynsche	gut
Die Kynsche Nobel	vij. Kynsche	gut
Die Vlaemsche Nobel	vij. Kynsche	gut
Die Dwaet en Salint	lxv	stuiers
Die Franse Croone mitte sonne	lxv	stuiers
Die Croone sonder sonne	lxv	stuiers
Die Croone va bestrime en Pauwen	lxv	stuiers
Die Vttersche gulden	xlvi	stuiers
Die beysche gulden	xlviij	stuiers
Die Kynsche Wilhelmus	xlvi	stuiers
Die Kynsche Johannes	xlviij	stuiers
Die Kynsche Philippus	xlviij	stuiers
Die Kynsche	xlvi	stuiers
Die Arnoldus gulden	xlvi	stuiers
Die Postulact's gulden	xlviij	stuiers
Die Postulact mitte hoer	xlviij	stuiers
Die Kynsche halve Nobel diene in mint	lxvi	st

Valuarie gedaen opten lersaont anno. lxxxix. dat is swaer gheelt.

Die Nobel mitte Kose	vij. stett. in. gze	st
Die Johannes en Philippus Nobel	vij. stett. in. gze	st
Die Kynsche Nobel	vij. stett. in. gze	st
Die Vlaemsche Nobel	vij. stett. in. gze	st
Die halve van dien nae aduemaent	vij. stett. in. gze	st
Die Kynsche en vngersche Dwaet	vij. stett. in. gze	st
Die gouden lieue	vij. stett. in. gze	st
Die halve Nobel va ruytchen	vij. stett. in. gze	st
Die Croone mitte sonne en sonder sonne	vij. stett. in. gze	st
Die Salinten	vij. stett. in. gze	st
Die Kynsche Coeruoerst gut	vij. stett. in. gze	st
Die Andries gulden	vij. stett. in. gze	st

Valuarie gepubliciert a^o 1590. xij^{de} aprilis
Donnesdach den xij^{den} aprilis

Die andries gulden	xviii	stiner 26
Die gouden lieue	xxvi	stiner 26
Die kinder	xxxi	stiner 26
Die Nobel mitte kroon	lxviii	stiner 26
Die hermans Nobel	lx	stiner 26
Die vlaemse Nobel	lviii	stiner 26
Die halve en versnede van dien na aduenant		
Die gouden kroon	xxiii	satt vlaems
Die Nobel gebiete den kroon	lxvii	st
Die wilhelms	xxiii	stiner 26
Die Johannes lijnsaert	xxiii	stiner 26
Die philippus	xxi	stiner 26
Die peter	xx	stiner 26
Die schijnthens	xxv	stiner 26
Die salint	xxv	stiner 26
Die franse kroon mit sonne	xxix	st
Die kroon sonder sonne	xxviii	st
Die bestaense en saouise kroon	xxviii	st
Die kroon va hermenen	xxvii	stiner 26
Die coeziersse gulde	xxiii	stiner 26
Die vngersse duract	xxxi	stiner 26
Die duract va Italien	xxx	stiner 26
Die vtrechse gulden	xix	stiner 26
Die beiersse gulden	xv	stiner 26
Die sellerse kinder	lxviii	stiner 26
Die arnoldus gulde	xii	stiner 26
Die onse postulaet	xii	stiner 26
Die nyene postulaet	ix	stiner 26

Valuarie gepubliciert a^o 1591. de xij. noue 60

Die andries gulden	xxviii	stiner 26
Die Johannes	xxviii	stiner 26
Die zynsche gulden	xxvii	stiner 26
Die gouden lieue	xlii	stiner 26
Die salint en schijnthens	xxv	stiner 26

Die duract en mynre kroon — xxxv — stinere
 Die keyder en vingerse duract — xxxvi — stinere
 Die oude kroon — xxxviii — stinere
 Die sandoysse en britaensse kroone — xxxix — st
 En die kroone van Geneuen — xxxix — st
 Die angelot — xii — sett — vi — 52
 Die Nobel mitte kroon — iii — kinsch gat — i — st
 Die herizius Nobel — xvi — sett — vi — 52
 Die vlaemse Nobel — xvi — sett — vi — 52
 Die grote kroon — iii — tn — sett — brabant
 Die peter en gelderse keyder — xxi — stinere
 Die philippus dynstact — x — stinere
 Die veyers gulden — xix — stinere
 Die vterchse gulden — xxi — stinere
 Die oude postulact — xv — stinere
 Die binnensse postulact — xii — stinere
 Die mynen vingerse duract — xxxix — st
 Die chentse gulden — xxi — stinere
 Een pont brabant is vier gut ruzent
 Chien sellinge brabant is — ii — gut
 Vijf sellingen is — i — gulden
 Derdalf sett brabant is — 2 — stinere
 Aldus sijn vier stinere. i. sett brabant
 Ende voert alsoe cleenere

Valuarie gepubliciert anno. xv. en. xxv.
 Den. xix. dach In noembri

Die gouden kroon — xi — sett — 52 vlaems
 Die halve kroon — vijf — sett — vi — 52
 Die karolus gulden — iii — sett — vi — 52
 Dat gulden vlijc — ix — sett — iii — 52
 Die grote kroon van Oopenryck — xxxi — sett — vi — 52
 Die halve van dien na aduermant
 Die kroon Nobel — xv — sett — ix — 52
 Die herizius Nobel — xii — sett — ii — 52
 Die vlaemse Nobel — xii — sett — iii — 52

Die halve en verandele van dien na aduenant
 Die Angelat ~~x~~ ~~scett~~ ~~vi~~ ~~gze~~
 Die gouden diene ~~viii~~ ~~scett~~
 Die tweedele en derdendele na aduenant
 Die gonde ~~zinder~~ ~~crusaten~~ ~~va~~ ~~poetegael~~ ~~en~~
~~duraten~~ ~~va~~ ~~burgzen~~ ~~en~~ ~~ander~~ ~~duraten~~
 geliche gewichte ~~vij~~ ~~scett~~ ~~ij~~ ~~gze~~
 Die halve ~~zinder~~ ~~en~~ ~~durate~~ ~~na~~ ~~aduenant~~
 Die Castiliaen ~~va~~ ~~finne~~ ~~gonde~~ ~~ix~~ ~~scett~~ ~~iii~~ ~~gze~~
 Die duract ~~va~~ ~~Yalieu~~ ~~en~~ ~~Galijnt~~ ~~vij~~ ~~scett~~ ~~ix~~ ~~gze~~
 Die Andries gulden ~~vijf~~ ~~scett~~ ~~iii~~ ~~gze~~
 Die wilhelms schilt ~~vijf~~ ~~scett~~ ~~iii~~ ~~gze~~
 Die Johannes ~~iii~~ ~~scett~~ ~~vij~~ ~~gze~~
 Die schuytrens ~~vi~~ ~~scett~~ ~~vi~~ ~~gze~~
 Die philippus gulde ~~iii~~ ~~scett~~ ~~vij~~ ~~gze~~
 Die philippus clynckart ~~iii~~ ~~scett~~ ~~x~~ ~~gze~~
 Die louensre petez ~~iii~~ ~~scett~~ ~~ix~~ ~~gze~~
 Die arnaldus gulde ~~ij~~ ~~scett~~ ~~vij~~ ~~gze~~
 Die postulaten ~~va~~ ~~boirbon~~ ~~iii~~ ~~scett~~
 Die postulate mitte hondelen ~~iii~~ ~~scett~~
 Die gonde oin zantse guldes daer die figuren
 van geprent sijn en gheen anden ~~vijf~~ ~~scett~~ ~~ij~~ ~~gze~~
 Die croone mitte croone ~~vij~~ ~~scett~~ ~~vij~~ ~~gze~~
 Die croone mitte sonne en mitte bezoch lidenrijns
 en fransius en dier geliche ~~vij~~ ~~scett~~ ~~viii~~ ~~gze~~
 Die dauidts gulden ~~iii~~ ~~scett~~ ~~iii~~ ~~gze~~
 Die herenges gulde ~~ij~~ ~~scett~~ ~~ij~~ ~~gze~~

Valuarie gedaen anno. xv. xxvij. p. marthij.

Die Krael ~~va~~ ~~finne~~ ~~gonde~~ ~~lx~~ ~~stuners~~
 Die halve Krael ~~xxx~~ ~~stuners~~
 Die karolus gulde ~~xx~~ ~~stuners~~
 Dat gouden vliet ~~ls~~ ~~stuners~~
 Die grote Krael ~~va~~ ~~laste~~ ~~zide~~ ~~viii~~ ~~gut~~ ~~xi~~ ~~ste~~
 Die halve en verandele van dien na aduenant
 Die Rosen Nobel ~~iii~~ ~~gut~~ ~~v~~ ~~stuners~~

